

Қазақстан Республикасы
Білім және ғылым министрлігі

ISSN 2413-5488
ИНДЕКС 76088

ҚАЗАҚСТАННЫҢ ЖОҒАРЫ МЕКТЕБІ

№ 4/2020
(32)

ВЫСШАЯ ШКОЛА КАЗАХСТАНА

BOLOGNA PROCESS

KAZAKHSTAN 2020

 FACEBOOK: Bologna Process

ISSN 2413-5488
ИНДЕКС 76088

ҒЫЛЫМИ-САРАПТАМАЛЫҚ ЖУРНАЛ / НАУЧНО-АНАЛИТИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

ҚАЗАҚСТАННЫҢ ЖОҒАРЫ МЕКТЕБІ

ВЫСШАЯ ШКОЛА
КАЗАХСТАНА

HIGHER SCHOOL
OF KAZAKHSTAN

SCIENTIFIC AND ANALYTICAL JOURNAL

№ 4 (32) / 2020

ЖЫЛЫНА 4 РЕТ ШЫҒАРЫЛАДЫ
ВЫПУСКАЕТСЯ 4 РАЗА В ГОД
PUBLISHED 4 TIMES A YEAR

2013 ЖЫЛДАН БАСТАП ШЫҒАДЫ
ИЗДАЕТСЯ С 2013 г.
FOUNDED SINCE 2013

НҰР-СҰЛТАН
НУР-СУЛТАН 2020 NUR-SULTAN

РЕДАКЦИЯ АЛҚАСЫ

Е.Т САДЫКОВ

ҚР БҒМ Болон процесі және академиялық ұтқырлық орталығының директоры, экономика ғылымдарының докторы, профессор, бас редакторы

Г.А МУСАБЕКОВА

ҚР БҒМ Болон процесі және академиялық ұтқырлық орталығы бастығының орынбасары, п.ғ.к.

Ө.Ж. ТОЙБАЕВ

ҚР БҒМ Жоғары және жоғары оқу орнынан кейінгі білім департаментінің директоры, п.ғ.к., доцент

А.А. НҰРМАҒАМБЕТОВ

ҚР БҒМ Болон процесі және академиялық ұтқырлық орталығы директорының кеңесшісі, саяси ғ.д., профессор

С.М ӨМІРБАЕВ

Astana IT University стратегия және сапаны қамтамасыз ету жөніндегі проректоры, э.ғ.д., профессор

Д.Ж. АХМЕД-ЗАКИ

Astana IT University ректоры, т.ғ.д., профессор

БАЙБА РАМИНА

Академиялық ақпарат орталығының директоры, Рига қ. (Латвия)

АЛЕССАНДРО ФИГУС

IMI-Nova Халықаралық менеджмент институтының халықаралық қатынастар жөніндегі проректоры және Эразмус институтының үйлестірушісі (Молдова)

ВЕЙСИН ШАН

Агрономия колледжінің директоры, Ауыл шаруашылығы ғылымдары академиясы (Northwest A&F University), PhD докторы, профессор (ҚХР)

Шығарушы редактор

А.Н ШУКУРОВА

ҚР БҒМ Болон процесі және академиялық ұтқырлық орталығының жоба менеджері

Меншік иесі:

ҚР БҒМ «Болон процесі және академиялық ұтқырлық орталығы» ШЖҚ РМҚ Журнал Қазақстан Республикасы Инвестициялар және даму министрлігінің Байланыс, ақпараттандыру және ақпарат комитетінің Мерзімді баспасөз басылымын, ақпарат агенттікті есепке қою туралы 2015 жылғы 5 қарашадағы №15650-Ж куәлігімен тіркелген (бастапқы есепке қою – 2013 жылғы 25 қаңтардағы № 13306-Ж Куәлігі)

Дизайн, беттеу және басып шығару:

«Вектор надежды» ҚБ ЕМҚ
Қазақстан Республикасы, 010000,
Нұр-Сұлтан қ., Луи Пастер к-сі, 117
Тел.: +7 7172 52-41-25
Email: astanaks@mail.ru

Журнал тоқсан сайын қазақ, орыс және ағылшын тілдерінде шығарылады

* Мақала мазмұнына авторлар жауапты болады

МАЗМҰНЫ

ҚАЗАҚСТАН БОЛОН ПРОЦЕСІНДЕ

Е. Вьетсма-Лакка, Т.Есполов, М.Алексеева.

Қазақстандық академиялық қауымдастықпен халықаралық академиялық ұтқырлық - ERASMUS Mundus CASIA жобаларының тәжірибесі 4

ЖОҒАРЫ БІЛІМ БЕРУ САПАСЫН ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУ

С.К. Алимбаева.

М.Х.Дуллати атындағы Тараз өңірлік университетінің ғылыми білім беру экожүйесі 11

Г.Д. Баубекова, Д.С. Туспаева.

Орталық Азиядағы білім беруді дамытудағы түркі өркениетінің рөлі 16

Р.С. Досмагамбетова, В.П. Риклефс,

Г.С. Кемелова

Пандемияда медициналық білім беру сапасымен қамтамасыз ету 22

ЖОҒАРЫ ЖӘНЕ ЖОҒАРЫ ОҚУ ОРНЫНАН КЕЙІНГІ БІЛІМДІ НТЕРНАЦИОНАЛДАНДЫРУ

Г.Б. Нұрадин, Н.Т. Дуйсенова, Г.Б. Исабекова.

Студенттердің жаңа оқу ортасына мәдениаралық бейімделуі мен мультимәдениеттілік ерекшеліктері... 28

ОҚЫТУ МЕН ОҚЫТУДАҒЫ ИННОВАЦИЯЛАР

О.С. Қалағанов.

Студенттердің қонақтау өндірісінің болашақ менеджерлері ретіндегі коммуникативті құзыреттілігін қалыптастыру 39

Ж.М. Оспанова, Б.К Ардабаева.

Мотивация тиімді сабақты жоспарлаудың маңызды құрамдас бөлігі ретінде 44

ЖОҒАРЫ БІЛІМ БЕРУДІ ЦИФРЛАНДЫРУ

Р.М. Искаков, С.В. Хрущев.

Оқытуды басқару жүйесін қалай дұрыс таңдау керек? 50

ОҚИҒАЛАР КАЛЕЙДОСКОПЫ 56

Авторлардың назарына 58

КАЗАХСТАН В БОЛОНСКОМ ПРОЦЕССЕ

<i>Вьетсма-Лакка Е., Т.И. Есполов, М.А. Алексеева.</i> Международная академическая мобильность с казахстанским академическим сообществом- опыт проектов ERASMUS Mundus CASIA	4
---	---

ОБЕСПЕЧЕНИЕ КАЧЕСТВА ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ

<i>Алимбаева С.К.</i> Научно-образовательная экосистема Таразского регионального университета имени М.Х.Дулати	11
<i>Баубекова Г.Д., Туспаева Д.С.</i> Роль тюркской цивилизации в развитии просвещения Центральной Азии	16
<i>Досмагамбетова Р.С., Риклефс В.П., Кемелова Г.С.</i> Обеспечение качества медицинского образования в условиях пандемии	22

ИНТЕРНАЦИОНАЛИЗАЦИЯ ВЫСШЕГО И ПОСЛЕВУЗОВСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ

<i>Нурадин Г.Б., Дуйсенова Н.Т., Исабекова Г.Б.</i> Культурная адаптация и особенности студентов в новой образовательной среде	28
---	----

ИННОВАЦИИ В ОБУЧЕНИИ И ПРЕПОДАВАНИИ

<i>Калаганов О.С.</i> Формирование коммуникативной компетентности студентов как будущих менеджеров гостиничной индустрии	39
<i>Оспанова Ж.М., Ардабаева Б.К.</i> Мотивация как важный компонент планирования эффективного занятия	44

ЦИФРОВИЗАЦИЯ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ

<i>Искаков Р.М., Хрущев С.В.</i> Как сделать правильный выбор системы управления учебным процессом?	50
--	----

КАЛЕЙДОСКОП СОБЫТИЙ

К сведению авторов	58
--------------------------	----

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ

САДЫКОВ Е.Т.

Директор Центра Болонского процесса и академической мобильности, д.э.н., профессор

МУСАБЕКОВА Г.А.

Заместитель директора Центра Болонского процесса и академической мобильности, к.п.н.

ТОЙБАЕВ А.Ж.

Директор Департамента высшего и послевузовского образования МОН РК, к.п.н., доцент

НУРМАГАМБЕТОВ А.А.

Советник директора Центра Болонского процесса и академической мобильности МОН РК, д.полит.н., профессор

ОМИРБАЕВ С.М.

Проректор по стратегии и обеспечению качества Astana IT University, д.э.н., профессор

АХМЕД-ЗАКИ Д.Ж.

ректор Astana IT University, д.т.н., профессор

БАЙБА РАМИНА

Директор Академического информационного центра, Латвия

АЛЕССАНДРО ФИГУС

Проректор по международным отношениям и координатор Института Эразмус в Международном институте менеджмента IMI-Nova (Молдова)

ВЕЙСИН ШАН

Директор Колледжа агрономии, Академия сельскохозяйственных наук (Northwest A&F University), доктор PhD, профессор (КНР)

*Выпускающий редактор***ШУКУРОВА А.Н.**

Проектный менеджер Центра Болонского процесса и академической мобильности МОН РК

Собственник:

РГП на ПХВ «Центр Болонского процесса и академической мобильности» МОН РК
Свидетельство о постановке на учет периодического печатного издания и информационного агентства в Комитете связи, информатизации и информации Министерства по инвестициям и развитию РК № 15650-Ж от 05.11.2015 г. (первичная постановка на учет – Свидетельство № 13306-Ж от 25 января 2013 года).

Дизайн, верстка и печать:

ОО ДООИ «Вектор надежды» Республика Казахстан, 010000, г. Нур-Султан, ул. Луи Пастера, 117
Тел.: +7 7172 52-41-25
Email: astanaks@mail.ru

Журнал издается ежеквартально на казахском, русском и английском языках

* Ответственность за содержание статей несут авторы

EWA WIETSMA-LACKA
Professor,
Netherlands

Е. ВЬЕТСМА-ЛАККА
Профессор,
Нидерланды

ВЬЕТСМА-ЛАККА Е.
Профессор,
Нидерланды

INTERNATIONAL ACADEMIC MOBILITY WITH THE KAZAKHSTAN ACADEMIC COMMUNITY- EXPERIENCE FROM ERASMUS MUNDUS CASIA PROJECTS

ҚАЗАҚСТАНДЫҚ АКАДЕМИЯЛЫҚ ҚАУЫМДАСТЫҚПЕН ХАЛЫҚАРАЛЫҚ АКАДЕМИЯЛЫҚ ҰТҚЫРЛЫҚ-ERASMUS MUNDUS CASIA ЖОБАЛАРЫНЫҢ ТӘЖІРИБЕСІ

МЕЖДУНАРОДНАЯ АКАДЕМИЧЕСКАЯ МОБИЛЬНОСТЬ С КАЗАХСТАНСКИМ АКАДЕМИЧЕСКИМ СООБЩЕСТВОМ - ОПЫТ ПРОЕКТОВ ERASMUS MUNDUS CASIA

This article presents results and experience achieved during implementation of 3 Erasmus Mundus Partnership Projects – CASIA in the period from 2010- 2017. In this period 79 scholarships were allocated for students and academic staff from Kazakhstan to EU universities. The organization, implementation and main achievements of the international mobility are described. The biggest challenge about the international student exchange was synchronization of different national education systems in European Union with the education system in Kazakhstan. Kazakh universities had to be inventive and apply flexible rules to cope with the recognition of credits after the return of student from international mobility. Students should be involved in the process of recognition as equal party by both host and home university.

Key words: *academic international mobility, Bologna process, Quality Assurance, recognition of study periods abroad*

Бұл мақалада Erasmus Mundus серіктестігінің 3 жобасы - CASIA-ны 2010-2017 жылдар аралығында іске асыру барысында қол жеткізілген нәтижелер мен тәжірибе көрсетілген, бұл кезеңде Қазақстан студенттері мен академиялық құрамына ЕО университеттеріне 79 стипендия бөлінген. Халықаралық ұтқырлықты ұйымдастыру, жүзеге асыру және негізгі жетістіктер сипатталған. Халықаралық студенттер алмасуының ең үлкен проблемасы Еуропалық Одақтағы әртүрлі ұлттық білім беру жүйелерін Қазақстандағы білім беру жүйесімен синхрондау болды. Қазақстандық университеттерге студенттер халықаралық ұтқырлықтан оралғаннан кейін кредиттерді мойындау үшін өнертапқыштық танытуға және икемді ережелерді қолдануға тура келді. Студенттер қабылдаушы және туған университеттердің тең құқылы тарап ретінде танылуына қатысуы керек.

Түйін сөздер: *академиялық халықаралық ұтқырлық, Болон процесі, сапа кепілдігі, шетелде оқу кезеңдерін тану*

В данной статье представлены результаты и опыт, достигнутые в ходе реализации 3-х партнерских проектов Эразмус Мундус - CASIA в период с 2010 по 2017 г. За этот период студентам и преподавательскому составу из Казахстана было выделено 79 стипендий для обучения в университетах ЕС. Описаны организация, реализация и основные достижения международной мобильности. Самой большой проблемой в сфере международного студенческого обмена является синхронизация различных национальных систем образования в Европейском Союзе с системой образования в Казахстане. Казахским университетам пришлось проявить изобретательность и применить гибкие правила для того, чтобы справиться с признанием кредитов после возвращения студента из международной мобильности. Студенты должны быть вовлечены в процесс признания в качестве равноправной стороны как принимающим, так и родным университетом.

Ключевые слова: *академическая международная мобильность, Болонский процесс, обеспечение качества, признание периодов обучения за рубежом*

TLEKTES YESPOLOV
Professor,
Republic of Kazakhstan

Т.И. ЕСПОЛОВ
Профессор,
Қазақстан Республикасы

ЕСПОЛОВ Т.И.
Профессор,
Республика Казахстан

MARINA ALEXEYEVA
Professor,
Republic of Kazakhstan

М.А. АЛЕКСЕЕВА
Профессор,
Қазақстан Республикасы

АЛЕКСЕЕВА М.А.
Профессор,
Республика Казахстан

Erasmus Mundus Partnerships Projects – CASIA

Wageningen University started cooperation with Kazakh National Agrarian University – KazNAU in 2003 within the framework of several EU TEMPUS projects. The main goal of the projects was to assist Higher Education Institutions (HEI) in countries undergoing transition of economic systems. The projects related mainly to capacity building in education systems and quality assurance in education and research at HEI. TEMPUS SQAD UM_JEP 23042 (2003-2005) is one of a very good example of Tempus project connected to development and implementation of an internal quality assurance system at Partners universities in Kazakhstan.

European program Erasmus Mundus (EM) started in 2007. Erasmus Mundus projects were using different types of scholarships as tool to create Partnerships between European and non-European higher education institutions.

Central Asia Student International Academic exchange with EU - CASIA I project was granted in 2010, CASIA II in 2011 and CASIA III in 2012. CASIA projects wider objective was the establishment of a sustainable / operational network for academic exchange between Central Asia and European countries with a view to create centres of excellence. CASIA projects focused on agriculture, life sciences, trans-boundary natural resource management, climate change and environmental practices required for mitigation of consequences of the Aral Sea disaster and finding solutions for increasing competition between CA countries for water, e.g. in a view of agriculture and energy production. A total number of 302 different type mobility flows were implemented in the period from 2010 till 2017 as shown in Table 1. A total budget of 5.761.513,00Euro was allocated for CASIA I, II and III projects [1].

Project consortia included 13 universities from Central Asia and 7 European universities with Wageningen University acting as coordinator. Other European universities were: Universitat fur Bodenkultur, Austria; University of Hohenheim, Germany; Czech University of Life Science, Czech Republic; Slovak University of Agriculture, Slovakia; Swedish University of Agricultural Science, Sweden; and Universidad de Granada, Spain. From Kazakhstan 3 universities were involved: Kazak National Agrarian University, West-Kazakhstan Agrarian - Technical University named after Zhangir Khan and Kostanay State University named after A. Baitursynov. CASIA projects offered 79 scholarships for Kazakh students and staff to EU partner HEI, at five different levels: Undergraduate, Master, Doctorates, Post-Doctorates and Academic staff. The duration of scholarships varied from 1 months up to 36 months depending on the type and the purpose. In this regard:

Undergraduate – BSc - fellowships

Scholarships from 6 up to 10 months were allocated for students to study as exchange students at EU universities during their regular program at home university. Mobility of undergraduates (BSc) offered the opportunity to live in international environment during their regular study at home university, increase qualification and to establish their own scientific network. Students should obtain diploma/degree at their home university after return from mobility.

36 months scholarships were allocated for students to follow full BSc program at EU university and obtain EU degree.

Master – MSc - fellowships

Scholarships from 6 up to 10 months were allocated for applicants to study as exchange students at EU universities during their regular program at home university. Exchange students obtained diploma at their home university.

Table 1. Implemented mobility flows within CASIA-projects in the period from 2010-2017

CASIA	BSc	MSc	PhD	PD	AS	Total	Kazakhstan
I	25	22	15	9	19	90	22
II	29	19	20	9	19	96	26
III	34	26	25	7	24	116	31
Total	88	67	60	25	62	302	79

12 and 24 months scholarships were allocated for diploma seeking students who could complete full MSc program at EU universities (following one or two-year programs) or obtain double degree (two diplomas: one from EU and one from home university) within the framework of existing agreements between EU and partner university on double degree master programs (one-year study at home and one year at EU university).

Doctorates – PhD- fellowships

24 and 36 months PhD mobility grants offered students/young academic staff from partner country the possibility to obtain an European PhD degree with joint supervision from home and EU academic staff (sandwich construction), and enhanced establishment of international academic cooperation capacity.

6- or 10-months PhD mobility flows were allocated for students to study/perform research on specific topic at EU university during their regular PhD study program at home university. Students should graduate after return at home university.

Post-Doctorates PD- fellowships

6 and 10-month mobility grants offered applicants with PhD degree to perform study and research to deepen their knowledge on specific topic at EU university, and to follow training on new teaching and research methods.

Academic staff - AS- fellowships

Scholarships from 1 up to 3 months were allocated for academic or administrative staff for training on new teaching and research methods, new advance courses and Quality Assurance systems with accordance to the Bologna Process, to get acquainted with project partners education systems or for teaching activity at host university. These scholarships were also used for joint supervision of Master or Doctorate students who were at that moment studying within the projects at EU host university. [2]

From 79 scholarships allocated for Kazakhstan most scholarships i.e. 28 were granted for Undergraduate students, followed by Academic staff 17. Both, Master and Doctorates students were granted 13 scholarships each. The lowest number of scholarships i.e. 8 were allocated for Post-Doctoral candidates.

Organization and implementation of international mobilities from Kazakhstan to Europe

To guarantee Quality Assurance of an International Academic mobility the special attention was given at the several stages of the process - at the start of mobility (selection), during the mobility (student logging system) and at the end of mobility (graduation/recognition).

The selection of students for participation in both the undergraduate and the graduate program was primary based on the in situ legally approved selection procedures used by Kazakh partner universities. The established by KZ Ministry of Education requirements for universities to be fulfilled to have its titles and diplomas recognized have been respected. Selection procedure for student considered two main aspects: academic admission (first component) and selection for Erasmus Mundus scholarship (second component). The whole procedure consisted of various steps involving applicants and selection team members. [3]

The candidates applying for CASIA scholarships had to follow published on the website a step-by-step guide, check the academic admission requirements of the host EU university, fill in several forms and submit application package together with the required documents like copy of diplomas, passport etc. to the selection team for evaluation. The application forms could be direct downloaded from the project website.

Assurance of as impartial selection of candidates as possible was made by letting all final decisions be done by persons who do not know them and base the decisions on a combination of competences of the students (including academic background and language skills), their gender, eventual disadvantage and vulnerable situation. However, in case of Kazakh candidates from disadvantage group, opinion of person who knows candidates was of big importance and have added value.

CASIA formal assessment for scholarship took into consideration both evaluation from home and host university of the applicant. The assessors use an assessment form to rate each of the following components: [3]

Undergraduate and Master	Home University	Host University
Strategic importance of the discipline coherent with CASIA main domain	15	15
Academic merit (GPA, motivation, ...)	10	10
Diploma seeking	5	5
English knowledge	10	10
Other EU language knowledge	5	5
Other (extracurricular activities)	5	5
Subtotal	50	50
Final score	100	

A final score was then awarded to the application based on the scores given to the above-mentioned criteria. Again, the following scores were available: very satisfactory, good, very good and excellent. The final mark always included a short summary of the application file and a motivation of the assessment. The score had the following meaning:

A+	Excellent (100% – 90%)	an exceptionally strong candidate; definitely qualifies for a fellowship
A	Very good (75 % - 89%)	a very strong candidate but not necessarily exceptional; very likely qualifies for a fellowship
B	Good (65 % - 74%)	a good candidate who meets all requirements; may qualify for a fellowship, depending on the budget
C	Satisfactory (45% - 64%)	a reasonable candidate who falls just short of the requirements

To ensure quality of applications CASIA partners from Kazakhstan organised series of seminars focused on consultations and trainings of new candidates in writing applications, intercultural communications, and preparation before mobility.

The Seminars contribute to preparation before study at EU Universities including new skills needed for self-study/independent study etc. [4]

The biggest challenge about the international student exchange was synchronization of different national education systems European Union with the education system in Kazakhstan. During the organization/selection phase, Kazakh universities and students were informed about the differences at EU universities, like admission requirements, language of instructions, starting date of academic year, duration of undergraduate, master and doctorates studies etc.[1]

Implementation of mobility - student logging system- starts at the moment of formal registration of nominated grantee at EU host university. The programmes of the EU universities are all accredited and comply with the quality assurance procedures, which are necessary for accreditation.

The programmes offered by Kazakh universities are all accredited by the National System for Accreditation, supervised by the Ministry of Education. Students granted CASIA scholarships were official registered at their host university as regular or exchange students.

Undergraduate and Master students in order to be registered at host university, had to specify which study program, course they wish to follow at chosen EU university. Candidates must fill in application form, Learning Agreement and deliver copies of the diploma proofing the level & specialisation of the previous education. The admission committee of the chosen EU university evaluated if the profile/level of candidates matched with the host university program.

All Undergraduate/Master students registered as exchange student at respective EU host university signed Learning Agreements (including courses to be followed) before starting of mobility. CASIA project had adopted common standard of Learning Agreement as shown below, by adding into it courses equivalence at home university to help recognition of archived results after mobility ending. [3]

Doctorates and Post – Doctorates students during application procedure, had to specify the

research topic and agree on the program with an academic supervisor at host university, prior to the selection process for a scholarship. The research proposal had to be included into application form for scholarship.

Academic/Administrative staff was requested to fill in Mobility Target Agreement. This was the base of the individual activity at the host institution and it defined the targets of the individual to be achieved at the host institution and the measures how to meet the targets. [5]

During the mobility implementation phase the most important is evaluation and monitoring of the study progress. The efficiency of quality control was enhanced by making study advisors for Erasmus mobility at EU university, the entry address of a student to the university, and by them having introductory talks with the individual students at or

shortly after arrival, setting academic targets, and monitoring student’s progress towards this target. The internal quality control system of projects used systems which were already in place at EU host universities. The results of the internal quality control were first of all used to support/coach student during mobility implementation abroad, aiming on successful implementation of mobility. [5]

At the end of mobility – graduation - all students receive diploma supplement from EU Host University with transcript of record including marks and earned ECTS from the attended courses. In case the courses were similar to the courses at Kazakh home university i.e. respecting the national standards of the specialisation, the positive results were recognized and included into study program of home university. In case

Learning Agreement for Undergraduates and Master Academic year 20 / 20 - Field study

Name of student: E-mail:	Date of birth:	Gender:
Home institution: Home coordinator:	E-mail:	
Host EU University coordinator:	E-mail:	

Study Plan							
Courses at Host University					Courses equivalence at Home University		
Subject code	Subject title	Period	Schedule	ECTS credits	Subject title	Subject code	ECTS credits

For the home institution			
Date:	Stamp:	Date:	Stamp:
Departmental coordinator’s signature		Institutional coordinator’s signature	

For Host EU University			
Date:	Stamp:	Date:	Stamp:
Departmental coordinator’s signature		Institutional coordinator’s signature	

Place and date

Student’s signature

the content of followed courses was different they were included into program as additional/optional courses and additional workload (credits) into the standard required program. In Kazakhstan, at KazNAU, after international mobility, students could complete missing, obligatory courses during summer semester without additional tuition fee. Home universities, in Kazakhstan recognized study of 28 undergraduate students who completed their CASIA mobility at EU universities. [5]

It is important to mention that the final recognition of ECTS after mobility was different in different Central Asia (CA) countries. Additionally, there are differences between universities within same country depending on the willingness of Deans and Rectors. In Kyrgyzstan ECTS were not recognized by home universities, as reported by student. In Kyrgyzstan the study-abroad period for exchange students is considered as an internship. However, the same student did not complain about it and stated that s/he graduated at home university with Diploma of Honour after return. Also, in Tajikistan ECTS are not being recognised by home university after student mobility. The best practice with recognition were observed at KazNAU in Kazakhstan.[5]

In case Kazakh students did not earned any credits during their international mobility, they could re-do exams after return to their home university and continue study. [4]

Achievements

In general, all EU ECTS earned by students during study abroad were recognized by Kazakh partner universities but not always were included into the regular study program of the students due to the different national standards.

Full EU Bachelor, Master and PhD degrees are easier recognized in Kazakhstan. However, master diplomas with academic workload of 60 ECTS (one-year study) will be not recognized in Kazakhstan where with accordance to national standards master diploma should have minimum of 120 ECTS. In this regard master students who thanks to CASIA scholarship competed successfully Double degree program and received 2 separate degrees diplomas, one from EU university and second from home/KZ university, were in most favorable situation.

CASIA projects stimulated development of academic cooperation with Kazakh universities and significant foster partnership building between KZ and EU universities resulting in several bilateral partnership agreements signed between universities.

During CASIA project implementations EU and KZ universities learnt about each other education systems and recognition mechanisms.

New, advanced courses developed by KZ academic staff during mobility were included by home universities into the regular program.

During projects duration Kazakh partner HEIs revised the curricula allowing more flexibility and free choice subjects, with bigger attention and awareness of learning outcomes. Including more free choice subjects into regular programs could be a solution for recognition /incorporating of ECTS into students' diploma in future after international mobility.

In 2015, at the end of the CASIA I project, a survey was conducted to evaluate the outcomes, quality of implementation and collect feedback for further mobility schemes' improvement. The results showed a short-term impact of the project and evaluation of its implementation.

To estimate longer-term effects of the project in terms of employability and career development of the grantees, CASIA alumni were asked to participate in an online survey, aimed at discerning current occupation of the grantees and potential benefits of the project on their career perspectives and professional development.

The survey was performed from 25 January till 25 February 2016. 251 CASIA I, II and III alumni were invited to fill the questionnaire and 149 completed the survey.

The impact of the CASIA scholarships to EU on employability and career development of the grantees was significant and positive: mainly improved professional skills, improved possibilities to get another scholarship.

Most of grantees were either studying or working in their home countries with the obtained specialization during the CASIA mobility, although most of them wish to have better-paid jobs.

The main reason for unemployment mentioned by Kazakh grantees were difficulties at finding a specialty-related job in home country.

Only a small number of grantees have problem with the foreign degree recognition in their home countries (grantees from Kazakhstan and Uzbekistan).

The overwhelming majority informed that their degree is easily recognized, and some do not know because they are not working yet. The obtained EU degree allowed to apply for next level of education.

Lessons learnt

Widely differing education and training systems in Europe have traditionally made it hard for Europeans to use qualifications from one country to apply for a job or a course in another. At present 43 different education systems covering 38 EU countries can be found [8]. Higher Education is closely connected to the economic development of each country. EU countries are responsible for their own education and training systems, but the European Union helps them set joint goals and share good practices [7]. Bologna process supported development of several practical tools to assist and to enhance transparency in higher education.

Different education systems within the EU and outside EU was the biggest challenge for Kazakh universities during organization and implementation of student mobility. Kazakh partner universities had to be aware of:

- Different content of programs connected to national needs & demands from society in EU
- Different languages in EU
- Different national economics etc.

It was easier for different EU universities to admit students from Kazakhstan as all students must obey and respect the admission rules of each EU university. On the other hand, if for instance KazNAU has sent 5 students to 5 EU universities located in 5 different countries, after students returns KazNAU had to cope with 5 different certificates including different marks, study loads, etc. during the process of the results recognition.

Kazakh universities had to be inventive and apply flexible rules to cope with the recognition of credits after the return of student from international mobility.

Non-EU education systems outside Europe should be respected the same as the EU education systems are.

On the other hand knowing that through international academic mobility to Europe grantees learn a great deal about new teaching methods like group work, EU workshops and simulation work; learn new laboratory techniques; learn about innovative solution and profit from international communication, we can conclude that this is one of the best method for personal and professional development of young generation. It should be an integral part of regular study at home university.

Students all over the world are clients of HEIs. Therefore, student should be informed before international mobility what is possible and what not. Students should be involved in the process of recognition as equal party by both host and home university. The recognition of study abroad is our all common business.

REFERENCES

1. Impact and sustainability of Erasmus Mundus CASIA and TIMUR projects, Wageningen Environmental Sciences Report | ISSN 1566-7197, June 2018, <https://doi.org/10.18174/456493>
2. Erasmus Mundus Partnership Grant Agreements – SGA 2010-5015; SGA 2011-2579; SGA 2012-2629
3. CASIA I – Final Report, call 22-10, March 2015
4. CASIA II – Final Report, call 41-10, April 2016
5. CASIA III – Final Report call 42-11 March 2017
6. Employability Survey, Erasmus Mundus Action 2 – Partnerships, Central Asia Student International Academic exchange with EU (CASIA), GA 2010-5015 Call for proposals EACEA № 22/10; GA 2011-2579 Call for proposals EACEA № 41/10; GA 2012-2629 Call for proposals EACEA № 42/11; EDUCATION, AUDIOVISUAL & CULTURE, March 2016, Wageningen University, NL
7. https://europa.eu/european-union/topics/education-training-youth_en
8. European Commission/EACEA/Eurydice, 2016 The structure of the European Education systems 2016/17, Schematic Diagrams, Eurydice – Fact and Figures. Luxembourg: Publication Office of the European Union.

EWA WIETSMA-LACKA

Professor, International Project Manager, coordinator of CASIA projects, Wageningen University, Department of Environmental Science, Netherlands
Email: ewietsma@gmail.com

ЕВА ВЬЕТСМА-ЛАККА

Профессор, Халықаралық жобалар менеджері, CASIA жобаларының үйлестірушісі, Вагенинген Университеті, Табиғаттану кафедрасы, Нидерланды
Email: ewietsma@gmail.com

ЕВА ВЬЕТСМА-ЛАККА

Профессор, менеджер международных проектов, координатор проектов CASIA, Вагенингенский университет, факультет наук об окружающей среде, Нидерланды
Email: ewietsma@gmail.com

MARINA ALEXEYEV

Professor, National Coordinator of CASIA, Head of the University Transformation Office, Kazakh National Agrarian University, Republic of Kazakhstan
Email: Marina.Alexeyeva@kaznau.kz

МАРИНА АЛЕКСАНДРОВНА АЛЕКСЕЕВА

Профессор, CASIA ұлттық үйлестірушісі, Университетті трансформациялау бөлімінің бастығы, Қазақ ұлттық аграрлық университеті, Қазақстан Республикасы
Email: Marina.Alexeyeva@kaznau.kz

АЛЕКСЕЕВА МАРИНА АЛЕКСАНДРОВНА

Профессор, национальный координатор КАСИА, руководитель отдела трансформации университета, Казахский национальный аграрный университет, Республика Казахстан
Email: Marina.Alexeyeva@kaznau.kz

TLEKTES YESPOLOV

Rector of Kazakh National Agrarian University, Republic of Kazakhstan
Email: rector@kaznau.kz

ТІЛЕКТЕС ИСАБАЙҰЛЫ ЕСПОЛОВ

Қазақ ұлттық аграрлық университетінің ректоры, Қазақстан Республикасы
Email: rector@kaznau.kz

ТЛЕКТЕС ИСАБАЕВИЧ ЕСПОЛОВ

Ректор Казахского национального аграрного университета, Республика Казахстан
Email: rector@kaznau.kz

МРНТИ 14.35.01
УДК 378.14

SAULE ALIMBAEVA
Professor,
Republic of Kazakhstan

С.К. АЛИМБАЕВА
Профессор,
Қазақстан Республикасы

АЛИМБАЕВА С.К.
Профессор,
Республика Казахстан

НАУЧНО-ОБРАЗОВАТЕЛЬНАЯ ЭКОСИСТЕМА ТАРАЗСКОГО РЕГИОНАЛЬНОГО УНИВЕРСИТЕТА ИМЕНИ М.Х.ДУЛАТИ

М.Х.ДУЛАТИ АТЫНДАҒЫ ТАРАЗ ӨНІРЛІК
УНИВЕРСИТЕТІНІҢ ҒЫЛЫМИ БІЛІМ БЕРУ
ЭКОЖҮЙЕСІ

SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL ECOSYSTEM TARAZ REGIONAL UNIVERSITY NAMED AFTER M.KH. DULATI

В статье представлено эффективное функционирование экосистемы университета, основанной на имплементации проектных форм обучения и науки в образовательный процесс, индивидуализации образовательных траекторий, продуктивном усвоении учебных программ, достижении метапредметных результатов, повышении информационной компетентности и создании благоприятных условий взаимодействия обучающихся, педагогов и работодателей.

Ключевые слова: экосистема, проектные формы обучения, электронное портфолио, проактивность, монетарная мотивация

Мақалада оқу үрдісінде білім беру мен ғылымның жобалық оқыту жүзеге асыруға, білім беру траекторияларын дараландыруға, оқу бағдарламаларын тиімді игеруге, метапәндік нәтижелерге қол жеткізуге, ақпараттық құзыреттілікті арттыруға және студенттер, оқытушылар мен жұмыс берушілердің өзара іс-қимылы үшін қолайлы жағдайлар жасауға негізделген университеттің экожүйесінің тиімді қызметі көрсетілген.

Түйін сөздер: экожүйе, жобалық оқыту, электрондық портфолио, белсенділік, материалдық ынталандыру

The article presents the effective functioning of the university ecosystem, based on the implementation of project-based forms of education and science in the educational process, individualization of educational trajectories, productive assimilation of curricula, achievement of meta-subject results, increasing information competence and creating favorable conditions for interaction between students, teachers and employers.

Keywords: ecosystem, project-based learning, e-portfolio, proactivity, monetary motivation

Качественные знания формируют качественный человеческий капитал и, соответственно качественное будущее. Ключевой задачей системы образования, как фактора экономического роста, повышения эффективности и конкурентоспособности государства, является достижение нового качества подготовки кадров. Такие тренды, как цифровизация, расширение доступа к образованию, интернационализация, новые образовательные технологии, развитие цифровых и языковых компетенций, непрерывность образования на основе признания неформального обучения, безусловно, меняют содержание и цели образования. В современных условиях также возникает необходимость реагирования на такие вызовы, как дистанционный формат обучения, возникновение новых рынков, новые функции педагогов в цифровой образовательной среде, сервисное сопровождение образовательных услуг, ориентир на персонализированное клиенториентирование и развитие каждого человека, повышение востребованности специалистов. Успешность научно-образовательной экосистемы университета должна обеспечиваться в рамках гармоничного сочетания этих трендов, играющие ключевую роль в модернизации и повышения качества образования в целом (см. рисунок 1).

Рисунок 1. Экосистема университета

Основой формирования экосистемы университета Таразского регионального университета имени М.Х.Дулати является имплементация проектных форм обучения и науки в образовательный процесс.

В современных условиях формируются новые компетенции у студентов, выпускников и сотрудников, которые позволят адаптироваться к переменам, применять новые технологии, выстраивать собственные проекты, работать в команде, создавать коллаборации, вести успешную коммуникацию, развивать проактивность. Для этого в университете будут обеспечиваться:

1) проектные формы обучения, которые позволяют студентам проявлять способность к работе в группе, к работе с партнерами, демонстрировать способность к компромиссам, демонстрировать идеи и их реализацию в проектах, проявлять распределенное лидерство. Проектное обучение предполагает сочетание проектирования и исследования. Обучение в рамках проектного подхода, по мнению К. И. Сафоновой, С. В. Подольского, имеют критерии формирования проектных групп [1]. К примеру, подготовка дипломных, исследовательских проектов осуществляется группой студентов из 2-3 человек, что формируют умение работать в команде, формировать выработку и принятие коллегиального решения, создавать уникальные проекты. Работу над выпускными (дипломные проекты) работами студенты начинают со второго курса. При этом тематика исходит из тем комплексных педагогических исследований на кафедре или факультете, или по запросам работодателей.

Преобразование на проектной основе образовательных программ университета позволит привлечь одаренных, талантливых студентов, которые будут обеспечивать реализацию научно-исследовательских проектов и стартапов. Для этого создана система образовательного хедхантинга – система отбора и поддержки одаренных детей. К примеру, выделение целевых грантов университета, специальных стипендий для такой категории студентов.

Проектное обучение студентов также основано на их встраивании в рабочие исследовательские группы, команды, практические проекты в областях дизайна, коммуникаций, создания программного обеспечения, видеороликов, проведения опросов и др. Решение этой задачи потребует в ближайшем времени пересмотра кадрового потенциала научных и других центров для поддержки научной и проектной работы студентов в качестве стажеров-исследователей и волонтеров.

Переработка содержания дисциплин ООД и вузовского компонента в направлении подготовки современного педагога. В частности, предусматривается перестроить действующий курс «Философия» в «Философию образования», «Современную историю Казахстана» в

«Глобальные проблемы и перспективы развития Казахстана», «Физическую культуру» в «Основы лечебной физкультуры и гимнастики» и т.д. для повышения практического интереса со стороны студентов.

Применение проектного подхода обеспечивает развитие коммуникационных навыков, умение делегировать и распределять между собой задания и ответственность, вырабатывать вектор для достижения целей посредством решения проектных задач в малых учебных группах [2].

Содержание большинства учебных курсов должно предполагать проведение академических исследований с написанием небольшого проекта или эссе на выходе. В рамках ОП педагогического направления меняется формат выпускной работы, который предусматривает проведение исследования по проблемным вопросам среднего образования во время профессиональной педагогической практики и написание на основе него самостоятельной работы.

2) включение дисциплин в учебные планы, связанных с развитием науки. В качестве вузовского компонента предусмотрены курсы «Академическое письмо», «Проектирование научного и педагогического исследования» в объеме 5 кредитов. Данные курсы являются одним из важных аспектов успешного обучения в вузе и дальнейшей научно-исследовательской деятельности. Также способствуют формированию академической среды, развитию профессиональных компетенций научно-педагогических работников, исследователей и обучающихся университета, повышению академической грамотности исследователей.

3) реализация политики академической честности в вузе. Дипломные работы (проекты), исследовательские проекты и публикации должны выполняться на протяжении всего периода обучения. Выпускные работы и научные работы проверяются на предмет плагиата (посредством программы StrikePlagiarism).

4) создание и реализация двухдипломных программ с международными партнерами. Совместные программы, основанные на синергии процесса обучения каждой стороны, позволяют разработать образовательные траектории, направленные на формирование у студентов в каждом из университетов - партнеров компетенций, которые взаимно дополняют друг друга, позволяют проводить чтение лекции иностранных профессоров, стажировки за рубежом, способствуют улучшению языковых компетенций. В текущем учебном году предусмотрена реализация совместной программы магистратуры «Русский язык и литература» с Шадринским государственным педагогическим университетом в дистанционном формате.

5) разработка образовательных программ Minor на основе результатов научных исследований. В университете для развития исследовательских навыков предусматривается реализация дополнительных образовательных программ, основанных на научных исследованиях. Структура программы минора будет включать три-четыре дисциплины, изучаемых последовательно; трудоемкость 15-20 кредитов.

К примеру, возможна реализация ОП Minor:

Образовательная программа 6B01601 - Подготовка учителей истории - Minor: Предпринимательский туризм;

Образовательная программа 6B01507 - Подготовка учителей химии и биологии - Minor: Биоинформатика;

Образовательная программа 6B07115 - Химическая инженерия и процессы – Minor: Нанотехнологии;

Образовательная программа 6B07113 - Электромеханика – Minor: Альтернативная энергетика и технологии;

Образовательная программа 6B04118 - Экономика бизнеса - Minor: Модель бизнес-процессов предпринимательского управления;

Образовательная программа 6B08612 - Мелиорация и орошаемое земледелие - Minor: Информационные технологии в сельском хозяйстве и экологии;

6) создание электронных образовательных курсов для дистанционного обучения по исследовательской этике, академическому письму, навыки модерирования, работа по обработке результатов. Для повышения качества публикаций необходимо обучать методам глобальной научной коммуникации, нормам исследовательской этики, организации и проведении качественных исследований, как в образовании, так и в экономике, СМИ, политических и социологических исследованиях и т.д. Для этого создан офис академического письма с целью развития навыков публикационной активности и профессиональных коммуникаций.

7) развитие языковой компетентности ППС, которая рассматривается сегодня как значимая составляющая профессиональной компетентности и как ключевая компетентность, позволяющая реализовать идею образования через всю жизнь. Кроме того, развитие языковых навыков ППС обеспечивает эффективную академическую мобильность ППС, способствует проведению качественных научных исследований и использованию успешных мировых практик в научной деятельности. Для этого ППС обучается на курсах изучения английского языка, в летних языковых школах, на платформах Edx, Coursera, OpenU и др. платформах.

Зачастую экосистему университета можно представить в качестве «образовательной

системы с множественными связями, способную быстро реагировать на изменения внешней и внутренней среды» [3]. В этой связи важным аспектом экосистемы университета выступает эффективное взаимодействие ВУЗов и работодателей, что является необходимым условием полноценного развития системы высшего образования и трудовых отношений. Все это диктует на необходимость применять новые подходы в организации и прохождения профессиональных практик в тесной корреляции с вопросами эффективного трудоустройства посредством применения электронной платформы.

Основной проблемой в области трудоустройства выпускников вузов является, во-первых, безработица среди молодежи, в сочетании с низким уровнем найма работодателями молодых людей. Этому сопутствует низкая востребованность специалистов, неудовлетворенность работодателем продуктами системы образования, выраженных в виде выпускников, несоответствие ключевых компетенций будущих специалистов ожиданиям работодателей. Во-вторых, отсутствие интеграции взаимодействия работодателей в процессе формирования специалистов во время обучения в университете. В частности, работодатели не всегда участвуют в разработке образовательных программ, не акцентируют внимание на формирование профессиональных навыков во время прохождения практик. Недостаточно развита целевая подготовка для работодателей трудodefицитных кадров. В-третьих, отсутствие единой цифровой платформы, обеспечивающей тесную корреляцию между университетом и работодателями в плане совместного формирования ключевых компетенций выпускника, участия работодателей в процессе обучения на основе иницируемых ими исследований, прохождения профессиональных практик и отражения результатов посредством двухстороннего (трехстороннего) оценивания. Отсутствие возможности для работодателей в вопросе просмотра цифрового портфолио выпускников для рекрутинга высокоэффективных кадров.

Решение данных проблем создает необходимость систематизации и цифровизации организации прохождения практики в тесной корреляции с проведением исследований, а также эффективным трудоустройством.

Так, в университете разработано электронное портфолио, которое представляет собой комплексную систему, обеспечивающую организацию и прохождение профессиональных практик посредством электронного портфолио. В данной системе представлена интеграция сервисов и цифровых

решений для студентов, выпускников, работодателей и организаций образования. Предусматривается совершенствование механизма взаимодействия университета с работодателями в области профессиональной подготовки будущих выпускников, организации и прохождения практики студентов, экспериментально-исследовательской деятельности и трудоустройства посредством электронного портфолио, создание цифровых инструментов, применяемых для формирования исследовательских навыков студентов в реализации курсового, дипломного, научного проектирования по проблемам образовательных учреждений и запросам работодателей. То есть на основе электронного портфолио предусматривается кооперация между созданием базы актуальных проблем организаций образования и реализацией исследовательских проектов в формате курсовых, дипломных, научных проектов, созданием цифровых портфолио студентов и рекрутингом кадров, разработкой образовательных программ и работой ассоциации выпускников, сообщества работодателей.

Кроме того, структура успешной экосистемы должна основываться «на сетевом взаимодействии с корпоративными партнерами, развитой ресурсной базе, апробированных механизмах внедрения инновационных разработок» [4]. Системная модернизация в вузе также сопровождается и изменениями в кадровом развитии. Для этого предусмотрены новые подходы к созданию эффективной системы управления трудовой мотивацией преподавателей, что создает определенные условия для успешной реализации профессиональной деятельности ППС. Механизм материального стимулирования деятельности преподавателей направлен на повышение качества обучения на основе ключевых показателей эффективности (KPI). Монетарная мотивация обеспечивает повышение эффективности профессиональной деятельности ППС за счет повышения заработной платы, а также создает предпосылки для создания атмосферы нулевой терпимости к проявлениям коррупции в вузе.

Важной составляющей научно-образовательной экосистемы университета является исследовательская этика. Все участники исследовательских групп будут проходить обязательную процедуру соответствия темы, основных этапов исследования на Совете по этике. Для исследовательских групп будут предъявляться требования по соблюдению норм научной этики, поддержания интеллектуальной честности и недопущения фабрикации научных данных, кроме того выявление фактов фальсификации, плагиата, ложного соавторства будет исключаться.

Комплекс соблюдения норм исследовательской при выполнении научных проектов будет достигаться посредством следующего механизма:

- создание надежной организации защиты и хранения первичных данных, а также процедура документирования наиболее важных экспериментальных и эмпирических результатов;

- соблюдение процедуры открытости для конструктивной критики, в том числе в рамках научно-технических советов;

- организация обязательной публикации или апробации результатов исследовательской работы.

В улучшении экосистемы университета немаловажную роль играют выпускники. В университете реализуется новая стратегия финансового менеджмента в рамках привлечения финансовых активов и разных ресурсов со стороны Ассоциации выпускников

вуза для улучшения материально-технической базы в виде открытия именных аудиторий, центра психолого-педагогического сопровождения имени Е.Конакбаева, лабораторий роботехники. Подобная обратная связь со стороны выпускников является проявлением их лидерства.

Таким образом, экосистема университета представляет собой комплекс, основанный на единстве триады: обучения, воспитания, исследований и основана на развитии и применении в течение всей жизни профессиональных компетенций человека, внедрении новых технологий обучения, обеспечении коммуникативных компетенций, лидерства, цифровой грамотности, формируемых в процессе подготовки специалистов, обеспечении уникальных возможностей к самореализации в течение всей жизни.

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ

1. Сафонова К. И., Подольский С. В. Проектная деятельность студентов в вузе: принципы отбора проектов и критерии формирования проектных групп // Общество: социология, психология, педагогика. – 2017. – № 9. – С. 52–61.
2. Мухидинов М.Г., Магомедов А.М., Магомедов Г.А. Технология реализации проектного подхода // Мир науки, культуры, образования. № 3 (82) 2020. - с.316
3. Афонасова М.А. Конвергенция образования как фактор развития экосистемы университета // Материалы международной научно-методической конференции «Современные тенденции развития непрерывного образования: вызовы цифровой экономики». – Томск, 2020. - 257-258
4. Максимова Т. Г., Богданова Е. Л., Бровка Г. М. Исследование изменения роли ведущих университетов в национальной инновационной экосистеме при переходе к модели «Университет 4.0» // Наука и техника. - Т. 19, № 3 (2020). – с.264

REFERENCES

1. Safonova, K. I. & Podolskij, S. V. (2017). "Proektnaya deyatel'nost' studentov v vuze: principy otbora proektov i kriterii formirovaniya proektnyh grupp", Obshchestvo: sociologiya, psihologiya, pedagogika, № 9, pp. 52–61 (in Russian).
2. Muhidinov M.G., Magomedov A.M., Magomedov G.A. Technology for implementing the project approach // The world of science, culture, education. No. 3 (82) 2020. - pp. 316 (in Russian).
3. Afonassov M.A. Convergence of education as a factor in the development of the university ecosystem // Materials of the international scientific and methodological conference «Modern trends in the development of lifelong education: challenges of the digital economy.» - Tomsk, 2020. - 257-258 (in Russian).
4. Maximova T. G., Bogdanova E. L., Brovka G. M. Study of Changing Role of Leading Universities in the National Innovation Ecosystem during Transition to the University 4.0 Model // Science and Technique. V. 19, No 3 (2020). – pp. 264 (in Russian).

SAULE ALIMBAEVA

candidate of sociological sciences,
vice rector,
Taraz Regional University named after M.Kh.Dulaty.
080003, Taraz, Tole Bi St. 62
mob. 8-707-797-1898
Email: bapanova@inbox.ru

САУЛЕ КУРМАНТАЕВНА АЛИМБАЕВА

социол.ф.к., проректор,
М.Х.Дулати атындағы Тараз өңірлік университеті.
080003, Тараз қаласы,
Төле Би көшесі 62
моб. 8-707-797-1898
Email: bapanova@inbox.ru

АЛИМБАЕВА САУЛЕ КУРМАНТАЕВНА

к.социол.н., проректор,
Таразский региональный университет им.
М.Х.Дулати,
080003, г.Тараз, ул Төле Би, 62
моб. 8-707-797-1898
Email: bapanova@inbox.ru

МРНТИ 14.09.03
УДК 378.8

**GULZAMIRA
BAUBEKOVA**
Professor,
Republic of Kazakhstan

Г.Д. БАУБЕКОВА
Профессор,
Қазақстан Республикасы

БАУБЕКОВА Г.Д.
Профессор,
Республика Казахстан

РОЛЬ ТЮРКСКОЙ ЦИВИЛИЗАЦИИ В РАЗВИТИИ ПРОСВЕЩЕНИЯ ЦЕНТРАЛЬНОЙ АЗИИ

ОРТАЛЫҚ АЗИЯДАҒЫ БІЛІМ БЕРУДІ
ДАМЫТУДАҒЫ ТҮРКІ ӨРКЕНИЕТІНІҢ РӨЛІ

THE ROLE OF TURKIC CIVILISATION IN THE DEVELOPMENT OF EDUCATION IN CENTRAL ASIA

В развитии культуры народов Центральной Азии эпоха тюркской цивилизации занимает особое место. В статье рассматривается влияние тюркской культуры на процесс развития образования Центральной Азии. Раскрывается содержание, значение и вклад трудов великих мыслителей того времени в развитие науки и многих культурных, технических достижений.

Ключевые слова: *Центральная Азия, Средняя Азия, тюркская эпоха, культура, градостроительство, письменность, исламская культура, наука, просвещение*

Орталық Азия халықтары мәдениетінің дамуында түркі өркениеті дәуірі ерекше орын алады. Мақалада түркі мәдениетінің Орталық Азиядағы білім беруді дамыту процесіне әсері қарастырылады. Сол кездегі ұлы ойшылдар еңбектерінің мазмұны, маңызы мен ғылымның дамуына және көптеген мәдени, техникалық жетістіктерге қосқан үлесі ашылады.

Түйін сөздер: *Орталық Азия, Орта Азия, Түркі дәуірі, мәдениет, қала құрылысы, жазу, ислам мәдениеті, ғылым, ағарту*

The era of Turkic civilization occupies a special place in the development of Central Asian culture. The article examines the influence of Turkic culture on the development of education in Central Asia. The content, significance and contribution of the works of great thinkers of that time to the development of science and many cultural, technical achievements are disclosed.

Keywords: *Central Asia, Turkic era, culture, urban planning, writing, Islamic culture, science, enlightenment*

DINARA TUSPAYEVA
Master student,
Republic of Kazakhstan

Д.С. ТУСПАЕВА
Магистр,
Қазақстан Республикасы

ТУСПАЕВА Д.С.
Магистр,
Республика Казахстан

Введение

С древних времен существование природных и политических ограничений, человеческой разобщенности на планете, культурно-историческая однородность (языковая и религиозная) служили важным элементом идентичности у народов, населяющих эти регионы. В этом плане, Центральная Азия с давних времен представляла собой единую культурно-историческую зону, где на протяжении многих веков существовало единое политическое пространство.

Культурное наследие является важнейшим признаком цивилизованного общества. Историческая память народа является основополагающим фактором сохранения самого народа, нации, которая закладывается веками в культурное наследие, культурные пласты цивилизации. Культурное наследие включает в себе духовно-нравственные ценности, которые переходят от одного поколения к другому и требуют приложения огромных усилий, чтобы не потерять их. В современных условиях, в век глобализации и цифровизации, глубокое значение приобретает сохранение культурного наследия каждого народа, чтобы не было идентичности народов мира. Именно поэтому сегодня актуальна проблема сохранения культурного наследия.

Национальное сознание представляет собой в целом совокупность социальных, политических, экономических, нравственных, эстетических, философских, религиозных и других взглядов, характеризующих содержание, уровень и особенности духовного развития нации. Содержание национального сознания составляют его прошлое и настоящее, результаты внутреннего и внешнего развития нации. Каждый этнос, вне зависимости от его численности, качественного состояния и роли в современном мире, как известно, имеет свою довольно сложную историю.

Находясь между великими земледельческими культурами, обладая необычайной стабильностью, кочевая цивилизация никогда не находилась в стороне и играла активную роль в истории взаимосвязей культур разных регионов мира. Само становление культуры тюркской эпохи, языка, государственности было подготовлено

предшествующими культурами, а также под влиянием происходящих событий на Великом Шелковом пути.

Центральная Азия в то время была местом сосуществования различных религиозных систем - буддизма, манихейства, тенгрианства, христианства. Географически удобное расположение создавало благоприятные условия для развития гончарства, чеканки, горнодобывающей промышленности, развития внутренней и внешней торговли, становления культуры землепользования, животноводства, увеличилось количество городов и населенных пунктов. Здесь образовался своеобразный симбиоз культур тюркских народов. Тюркская цивилизация сыграла важную роль в истории всего человечества, и еще не раз будет менять ход и направление развития в мировой истории и мировой политике...Как известно, самые первые в мире государственные символы и знаки власти, а также политические термины появились впервые в Степи. Это свидетельствует о развитой государственной структуре, которая существовала у степняков, распространившаяся затем по всей Евразии[1].

Основная часть

В рамках данной статьи целью исследования является определение влияния тюркской культуры на процесс развития образования Центральной Азии.

Задача исследования - раскрыть содержание, значение и вклад трудов великих мыслителей того времени в развитие науки и разных культурных, технических высот.

Центральная Азия – это родина древних цивилизаций, великих государств Бактрия и Хорезм, Согд и Парфия. Великий Шелковый Путь из Китая в Среднюю Азию проходит через эти земли. Известные мыслители, ученые, просветители, поэты – Авиценна, Улугбек, Навои, Хайям, Махтумкули, Аль Хорезми, Ихлас, Абай Кунанбаев, Ходжа Ахмет Яссави, Токтогул Сатылганов, И.Арабаев – родились в этих странах. Понятие «Центральная Азия» - достаточно условное. Границы ее территории многие исследователи определяют по-разному. Данная территория была центром древних цивилизаций, которая насчитывает свою историю более чем 1500 лет до н.э. Всем известные торговые города такие, как Кашгар,

Коканд, Самарканд, Бухара, Хива, Куня-Ургенч, мерв и Нишапур, возникли на пересечении Шелковых путей. Караванные тропы, связывая Турцию, Кавказ, Западный Китай, Иран, Афганистан и Индию, превращали их в одну огромную культурную и экономическую зону. Великий шелковый путь способствовал усилению взаимодействия и взаимообогащения культур. Благодаря Великому шелковому пути в Центральную Азию попадали достижения китайской и индийской медицины, математики, астрономии, ремесленничества, прикладных искусств. В свою очередь, достижения великих просветителей Центральной Азии попадали в Китай и Индию.

Этот период характеризуется своеобразным развитием науки и культуры, философии и естественных наук, который связан с именами великих людей. Свободные передвижения людей и соответственно диалог их идей по этой территории способствовали появлению ряда вышеназванных выдающихся энциклопедистов-ученых, поэтов и философов и их школ - Ибн Сино, Фараби, аль-Фаргони, Ибн Мусса Хорезми, Абу Рейхан Беруни, Махмуд Кашгари, Рудаки и т.д. Характерной чертой политики саманидских правителей явилось покровительство поэзии, литературе и науке. У многих феодалов были крупные библиотеки, которыми пользовались ученые [2].

Как считал Н.И. Конрад, возрождение Востока (Ренессанс) в области психологии, философии, истории, культуры, это историческая закономерность, где источником являются древнейшие памятники культуры народов Востока и немаловажное взаимовлияние греческой культуры, результаты развития хозяйственно-экономических, социально-политических и культурных связей.

Внимание представителей науки, культуры, литературы Востока того времени было приковано проблемам определения места человека в обществе, его социальной значимости и своего жизненного предназначения, своего долга и обязанностей перед социумом, критериев его оценки как индивида в обществе и его человеческих качеств, которые его формировали бы как совершенного человека.

Общественно-политические изменения, возникновение единой исламской религии,

произошедшие в арабском халифате, оказали влияние на духовную, культурную жизнь народов, их психологию. В свою очередь, прогресс культурной жизни привел к изменениям в моральной сфере. Данный процесс явился предтечей эпохи возрождения Востока (IX-XII, XIV-XVI вв.), который охватил Арабский Халифат, Ближний и Средний Восток.

Так созданный в Багдаде, в правлении халифа Хоруна-ар-Рашида и его сына ал-Маъмуна, дома ученых, объединил представителей науки, подобного современной академии наук, позволил создать при нем всемирную библиотеку, дальнейшее развитие этого учреждения (813-833 гг), и строительство при нем обсерватории.

В свою очередь, созданный в Багдаде центр науки, оказал огромное влияние на развитие науки на Востоке и Западе, духовной жизни общества того времени.

Исторические источники того периода, свидетельствуют о том, что наука в то время развивалась в трех направлениях:

- науки математического и медицинского циклов. В данных отраслях наук крупные труды были созданы Мухаммедом Муса ал-Хорезми, Абу Али ибн Сино, Джурджони, Абу Райханм Беруни, Улугбеком и др.;

- науки общественно-философского цикла. Крупнейшими представителями этого направления являлись Абу Наср Фараби, Аль-Кинди, Ибн Рушд, Мухаммед Наршахи и др.;

- психолого-дидактический цикл, в своих научных и образовательно-нравственных трудах, ученые-энциклопедисты предлагали свои психолого-дидактические взгляды.

Здесь необходимо уточнить, что заведомую условность такого деления точнее назвать учеными энциклопедистами, так как были указаны учеными-мыслителями, и они внесли свою достойную лепту в развитие практически всех научных направлений.

Именно в данный период сформировался метод познания, основанный на научных знаниях. Основоположниками этого метода психологии были великие философы Хорезми, Фараби. В этот промежуток было создано множество психолого-педагогических трактатов, в освещалась истинная суть знаний, пути развития мышления, интеллектуального развития человека.

Аль-Харезми одним из первых выдвинул идею о важности в формировании личности и межличностных отношений. Он уделял огромное значение методам личностных наблюдений, наглядности, эксперименту, способам развития умственных способностей, формированию практических умений и навыков и другим средствам развития творческих способностей личности. Он писал об этом в своих трудах «Ал жабр в-алмукобала» («Алгебра»), «Хисоб ал-Хинд» («Индийская арифметика») и др.

В величайшем наследии Абу Насра Фараби огромное место занимает впервые данная им классификация наук. Как мы можем извлечь из его трудов, человек должен завивать сообразительность, способность рассуждать и мыслить, чтобы быть разносторонне развитым.

В своих трудах «Ихсо ал-улум», «Город мудрости», «О достижении счастья» и др. Фараби раскрыл содержание, цели и задачи воспитания современной личности. Фараби считается первым ученым, раскрывшим и давшим определение таким понятиям, как «обучение» и «воспитание».

Так как Аль-Фараби рассматривал понятие нравственности в неразрывной связи с разумом, то и связывал нравственное воспитание с умственным. Из этого следует сделать вывод, что Аль-Фараби определял нравственность не как отражение критерия поведения, а как результат умственной деятельности личности. Философ призывал воспитывать людей таким образом, чтобы они жили в согласии с разумом.

Другой мыслитель Беруни, также представил ряд качеств, которые в совокупности могут показать высокий уровень нравственности. Сформированность нравственных качеств человека Беруни делит на два типа: добро и зло. Он предположил, что необходимо изучать ощущения, чувства, мысли, происходящие в душе, связи между функциями организма, так как они могут указать на неразрывную взаимосвязь восприятия окружающего мира от свойств нервной системы.

Беруни предполагал, что процесс становления совершенного человека начинается с умственной деятельности, основанной на практических наблюдениях. Как утверждал ученый, индивидуум, на основе познания внешнего мира получает

новые знания, которые приближают его к истине, а истина требует точности восприятия ощущений. Его взгляды о путях развития личности отражены в «Памятники древних народов», «Индия», «Геодезия» и т.д.

Особое значение Беруни придавал речи. Язык, по мнению учёного, основное связующее средство между людьми. Мыслитель отмечал единство языка и мышления, значение их взаимодействия в развитии наук.

По мнению Беруни, первичная познавательная способность – ощущения, которые дают внешние органы чувств. В своем труде «Минералогия» Беруни пишет, что чувства возбуждаются своими раздражителями; если умеренно, то это приятно и безвредно, если же чрезмерно, то это болезненно и губительно. Раздражителем зрения является свет, переносимый сквозь воздух преимущественно цвета тел, хотя, кроме того, он переносит их формы и внешний облик, с помощью чего познаётся количество считааемых предметов. Раздражителем слуха являются звуки, а воздух доносит их к нему. Раздражителем обоняния являются запахи, и воздух доставляет их к ноздрям, когда запахи отделяются от пахнущего предмета, подобно тому, как «пар отделяется от воды и рассеянные частицы его смешиваются с воздухом».

Следует отметить, что наличие определенного вида темперамента у людей Беруни связывает и с климатическими условиями. Так, по поводу неуравновешенного темперамента людей, живущих на линии экватора, Аль Беруни замечает, что вследствие жары эти люди отличаются цветом, волосами, голосом и умом, их «темперамент не может быть уравновешенным там, где Солнце кипит сверху мозга».

Разумеется, с точки зрения современной психологии нетрудно доказать ошибочность, где-то наивность этих рассуждений, однако стремление объяснить природу темперамента внутриорганическими, физиологическими изменениями было прогрессивным для эпохи Абу Райхана Беруни.

Хотелось бы отметить важность убеждений Беруни в том, что благородство человека это не просто его психологическое свойство, определяемое его темпераментом. Благородство рождается только с

нравственными поступками и делами человека. Большое внимание мыслитель уделяет такой форме творческого постижения внешнего мира, как воображение, функция которого, по его мнению, заключается в изменении и переработке хранящихся в памяти образов. Он считает, что с помощью памяти происходит процесс запоминания, сохранения, воспроизведения и узнавания. При этом, по мнению учёного, память лучше охватывает всё то, что аргументируется и (запоминает) его быстрее и легче.

Таким образом, Беруни восхваляет в своих произведениях духовное богатство человека, советует воспитывать его культурным и просвещённым, пронизательным и умным; выделяет огромное значение роли памяти, воображения, мышления, внимания, чувства и разума, способности.

Психологические взгляды Абу Али Ибн Сины были тоже прогрессивны в свое время и довольно близки к современным.

Так, Абу Али ибн Сино утверждал, что умственное развитие осуществляется путём овладения науками. Он выдвигает идею о том, что в методах освоения знаний необходимо опираться на логические рассуждения, личные наблюдения и опыты.

Заслуживают особого внимания идеи ученых-мыслителей на духовное воспитание молодёжи. До настоящего времени психологические взгляды Аль-Хорезми, Абу Насра Фараби, Абу Райхана Беруни, Абу Али ибн Сино рассматривались как составная часть их общественно-философского учения. Однако, анализ их научного наследия показывает, что идеи ученых-энциклопедистов о нравственном воспитании занимают особое место в истории развития психологии.

Следует отметить, что Авиценна, создав трактат о музыке, также осветил вопросы воспитания личности путём воздействия звука на органы чувств.

Обобщенное знание, накопленное вековым опытом изучения поведения живых существ и их проявлений, с которыми имеет дело практическая медицина, было предложено в трактате Ибн Сины «Канон врачебной науки». Данный трактат в течении нескольких столетий был популярен не только на Востоке, но и в странах Западной Европы.

Известный мыслитель своего времени Ибн Рушд доказывал, что имеет место быть, не только изучение неразрывных связей между функциями организма, ощущениями, чувствами, мыслями, которые человек испытывает в качестве процессов, присущих его душе. Будучи врачом Ибн Рушд досконально изучал не только строение человеческого тела, но и органы чувств, показав зависимость восприятия окружающего мира от свойств нервной системы. Мыслитель считал, что способность к мышлению является потенциальной, то есть разум, воздействуя на наши потенциальные способности, заставляет нас мыслить. Для их актуализации, осознания необходимы познавательная мотивация, внешние впечатления, хорошие учителя и т.д.

Многие работы Ибн Рушда уже к концу XII в. были переведены на латинский язык и оказали большое влияние на дальнейшее развитие европейской мыслительной науки.

Заключение

Изучение научного наследия ученых-энциклопедистов эпохи Возрождения Востока позволило выделить целый ряд качеств, выступающих критериями совершенной личности. Так, наиболее важными мыслители считают следующие качества, необходимые для:

- умственного развития – глубокие, прочные знания, развитое мышление, сообразительность, способность разрешать проблемы и т.д.;

- воспитания нравственности – убежденность, верность, справедливость, патриотизм, храбрость, преданность, терпение, гуманность, искренность, доброта, скромность, умеренность и т.д.;

- физического здоровья – развитые физические качества, практические умения и навыки, знание основ гигиены и народной медицины;

- воспитания творческого начала – воображение, фантазия, внутренняя мотивация, дивергентное мышление, наблюдательность.

Все перечисленные качества совершенной личности являются непреходящими человеческими ценностями, сохранившими своё значение на протяжении веков. Резюмируя вышеизложенное, можно

констатировать, что с самых древних времен на Востоке необходимыми качествами совершенной личности считались: умственное совершенство, развитые способности, интеллект, высокая нравственность и т.д.

Многочисленные труды мыслителей, ученых, философов свидетельствуют нам о том, что древнетюркское письмо обладало политическим, государствообразующим признаком, традиции которого достигли совершенства на протяжении последующих веков. Сохранение живого тюркского языка способствовало росту этнического самосознания и расцвету культурных, теологических традиций. Тюркский язык стал литературным языком огромного мусульманского мира, наряду с арабскими и персидскими языками.

«Наши прославленные батыры, мыслители и правители достойны стать примером для подражания не только в Казахстане, но и во всем мире. Новые компоненты общенациональной программы «Рухани жаңғыру» позволят актуализировать многовековое наследие наших предков, сделав его понятным и востребованным в условиях цифровой цивилизации...у народа, который помнит, ценит, гордится своей историей, великое будущее. Гордость за прошлое, прагматичная оценка настоящего и позитивный взгляд в будущее – вот залог успеха нашей страны»[3].

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ

1. Булекбаев С. Б. Тюркский вклад в мировую культуру и цивилизацию: монография.- Алматы: BAVIS Systems.- 2016.- 316 с.
2. Hansen V. The Silk Road: A New History : [англ.] – Oxford University Press, 2012. – 320 p. — ISBN 978-0-19-515931-8.
3. Н. Назарбаев. Семь граней Великой степи. – zakon.kz. - 21 ноября, 2018 год
4. Г.Н.Волков, Г.Д.Баубекова. Этнопедагогика. – Ташкент, «Фан», 2000 г.
5. Г.Д.Баубекова. Психолого-педагогическое наследие просветителей Центральной Азии конца 19 начала 20 веков.- Астана, «Дарын», 2007 г.
6. Кляшторный С. Г. Степные империи: рождение, триумф, гибель. / Кляшторный С. Г., Савинов Д. Г. Степные империи древней Евразии. СПб., 2005.- 346 с

REFERENCES

1. Bulekbaev S. B. Tjurkskij vklad v mirovuj u kul'turu i civilizaciju: monografija.- Almaty: BAVIS Systems.- 2016.- 316 s.
2. Hansen V. The Silk Road: A New History : [англ.] – Oxford University Press, 2012. – 320 p. — ISBN 978-0-19-515931-8.
3. N. Nazarbaev. Sem' granej Velikoj stepi. – zakon.kz. - 21 nojabrja, 2018 god
4. G.N.Volkov, G.D.Baubekova. Jetnopedagogika. – Tashkent, «Fan», 2000 g.
5. G.D.Baubekova. Psihologo-pedagogicheskoe nasledie prosvetitelej Central'noj Azii konca 19 nachala 20 vekov.- Astana, «Daryn», 2007 g.
6. Kljashtornyj S. G. Stepnye imperii: rozhdenie, triumf, gibel'. / Kljashtornyj S. G., Savinov D. G. Stepnye imperii drevnej Evrazii. SPb., 2005.- 346 s.

GULZAMIRA BAUBEKOVA

D.Sc. in Pedagogic Sciences, professor,
Turan-Astana University,
Nur-Sultan, Kazakhstan,
mob. 87021098617

Email: zamira_baubekova@mail.ru

ГУЛЬЗАМИРА ДЖУРАЕВНА БАУБЕКОВА

п. ф. д., профессор,
Тұран-Астана Университеті,
Нұр-Сұлтан қ., Қазақстан,
моб. 87021098617

Email: zamira_baubekova@mail.ru

БАУБЕКОВА ГУЛЬЗАМИРА ДЖУРАЕВНА

д.п.н., профессор,
Университет Туран-Астана,
г. Нур-Султан, Казахстан,
моб. 87021098617

Email: zamira_baubekova@mail.ru

DINARA TUSPAYEVA

Master student,
Turan-Astana University,
Nur-Sultan, Kazakhstan,
mob. 87756801050

Email: dikoshka1983@mail.ru

ДИНАРА САЛИЕВНА ТУСПАЕВА

Магистр,
Тұран-Астана Университеті,
Нұр-Сұлтан қ., Қазақстан,
моб. 87756801050

Email: dikoshka1983@mail.ru

ТУСПАЕВА ДИНАРА САЛИЕВНА

Магистр,
Университет Туран-Астана,
г. Нур-Султан, Казахстан,
моб. 87756801050

Email: dikoshka1983@mail.ru

МРНТИ 76.01
УДК 61(07):616.036.21

RAUSHAN DOSMAGAMBETOVA
Professor,
Republic of Kazakhstan

Р.С. ДОСМАГАМБЕТОВА
Профессор,
Қазақстан Республикасы

ДОСМАГАМБЕТОВА Р.С.
Профессор,
Республика Казахстан

ОБЕСПЕЧЕНИЕ КАЧЕСТВА МЕДИЦИНСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ В УСЛОВИЯХ ПАНДЕМИИ

ПАНДЕМИЯ ЖАҒДАЙЫНДА МЕДИЦИНАЛЫҚ БІЛІМ БЕРУ САПАСЫН ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУ

ENSURING THE QUALITY OF MEDICAL EDUCATION IN A PANDEMIC CONTEXT

В условиях тотальной пандемии COVID-19 медицинские организации образования были вынуждены перейти на дистанционное обучение, что могло отразиться на качестве медицинского образования. Однако быстрая реакция сотрудников, студентов и преподавателей на создавшиеся новые условия позволила мобилизовать внутренние интеллектуальные ресурсы для дистанционного обучения в ВУЗе. Анализ эффективности имеющихся электронных ресурсов позволил гибко и быстро перестроить образовательный процесс в университете. В целом, и студенты, и преподаватели получили бесценный опыт преподавания и обучения во время тотальной самоизоляции и дистанционного обучения.

Ключевые слова: медицинское образование, пандемия, дистанционное обучение, электронные ресурсы, университет, медицина

COVID-19 жаппай пандемиясы жағдайында медициналық білім беру ұйымдары қашықтықтан оқытуға көшуге мәжбүр болды, бұл медициналық білімнің сапасына әсер етуі мүмкін. Алайда, қызметкерлердің, студенттер мен оқытушылардың қалыптасқан жаңа жағдайларға тез әрекет етуі ЖОО-да қашықтықтан оқыту үшін ішкі зияткерлік ресурстарды жұмылдыруға мүмкіндік берді. Қолда бар электрондық ресурстардың тиімділігін талдау университеттегі білім беру процесін икемді және жылдам қайта құруға мүмкіндік берді. Жалпы алғанда, студенттер де, оқытушылар да өзін-өзі оқшаулау және қашықтықтан оқыту кезінде оқыту мен оқытудың баға жетпес тәжірибесін алды.

Түйін сөздер: медициналық білім, пандемия, қашықтықтан оқыту, электронды ресурстар, университет, медицина

In the face of the COVID-19 pandemic, medical education institutions were forced to switch to distance learning, which may have affected the quality of medical education. However, the quick response of staff, students and faculty to the new conditions enabled the mobilisation of internal intellectual resources for distance learning in HEIs. Analysis of the effectiveness of the available electronic resources allowed for a flexible and rapid restructuring of the educational process at the university. Overall, both students and teachers gained invaluable experience of teaching and learning at a time of total self-isolation and distance learning.

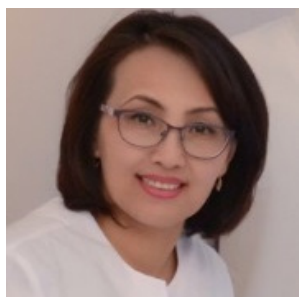
Keywords: medical education, pandemic, distance learning, e-resources, university, medicine

VIKTOR RIKLEFS –
Candidate of Medical
Sciences,
Republic of Kazakhstan

В.П РИКЛЕФС
Медицина ғылымдарының
кандидаты,
Қазақстан Республикасы

РИКЛЕФС В.П.
Кандидат медицинских наук,
Республика Казахстан

GULSHAT KEMELOVA
Associate professor,
Republic of Kazakhstan

Г.С КЕМЕЛОВА
Доцент,
Қазақстан Республикасы

КЕМЕЛОВА Г.С
Доцент,
Республика Казахстан

Эпидемиологическая ситуация в условиях пандемии Covid-19 привела к кардинальному изменению подходов обучения в медицинском образовании как во всем мире, так и в Казахстане [1]. С началом пандемии настало время быть максимально креативным, исследовать подходы к разработке и предоставлению качественного дистанционного образования [2]. Медицинское образование Казахстана столкнулось с проблемой реализации дистанционного обучения, что связано со спецификой

образования, а именно то, что изучение практических навыков по медицинским специальностям невозможно полностью перевести в онлайн режим [3]. В условиях тотальной пандемии вынужденной мерой явился пересмотр формата предоставления образовательной программы, нацеленный на гибкий переход к онлайн-образованию. Все организации образования одновременно перешли на дистанционное обучение, при этом имели разный опыт реализации образовательной программы в онлайн режиме.

Рисунок 1. IT-кампус в НАО «Медицинском университете Караганды»

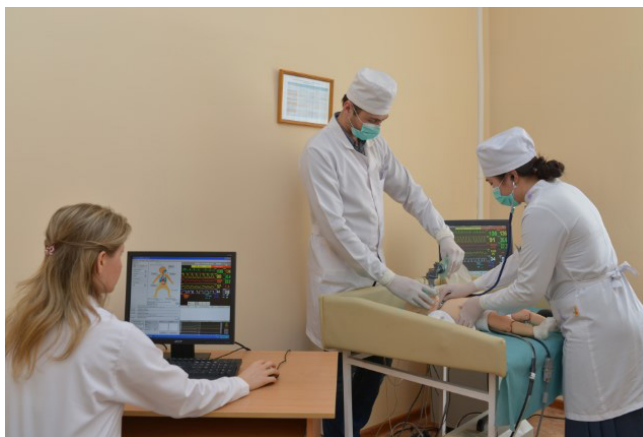
IT-кампус, созданный в НАО «Медицинском университете Караганды» (НАО «МУК») с 2012 года, позволил в условиях чрезвычайного положения гибко перейти с очной формы обучения на дистанционное. В настоящее время IT инфраструктура в НАО «МУК» обеспечивает преподавателям и студентам полный доступ к электронным библиотекам и ресурсам; поддерживает активную связь сотрудников, преподавателей и студентов посредством корпоративной почты Outlook; внутренняя переписка по решению управленческих вопросов осуществляется посредством Documentolog;

и весь документооборот осуществляется на базе корпоративного портала SharePoint, на которой размещено более 2000 личных страниц сотрудников. Система электронного документооборота образовательного процесса бесперебойно осуществляется на платформе «Платон». Студенческий портал для студентов и внутренний портал сотрудников позволяет эффективно работать в хранилище документов. В учебном процессе активно используются для студентов более 150 видеоуроков, лекций, лабораторных занятий, а также учебные видеофильмы по базовым врачевым манипуляциям, разработанные

для тренировки навыков на манекенах или тренажерах. В дополнение теоретическому материалу и видеоурокам, студенты получают задания на онлайн платформе Open Labyrinth с набором клинических случаев по профилактике медицинских ошибок, разработанные в рамках Проекта TAME Erasmus Plus. Разработанные клинические сценарии развивают навыки клинического мышления у студентов, который самостоятельно выбирает тактику ведения и лечения пациента, при этом исход заболевания пациента зависит от выбранных опций сценария.

Образовательная программа нового поколения. Внедрение образовательной программы нового поколения позволило реализовать системный подход обучения, начиная с фундаментальных дисциплин. Данная образовательная программа способствует раннему переходу от теории к практике в клинике, при этом интегрированный модульный подход обучения по органам и системам прослеживается с первого семестра обучения с постепенным развитием и дополнением образовательной программы. Следует отметить, что для своего времени образовательная программа 2006 года была весьма эффективной, но с повышением требований к подготовке медицинских специалистов возникла необходимость кардинального пересмотра траектории и содержания образовательной программы. Университетская автономия открыла новые возможности и горизонты для создания собственных новых образовательных программ по медицинским специальностям, ориентированных на конечные результаты, опирающихся на компетентностном и студент-центрированном подходах с учетом рекомендаций Болонского Процесса и Ассоциаций медицинского образования в Европе. С целью определения достижения конечных результатов применяется широкий диапазон инструментов оценивания, основанный на интегрированном подходе оценивания (письменный экзамен, мини-клинический экзамен, прогрессивное тестирование, объективный структурированный клинический экзамен, оценка портфолио, оценка «360» градусов и другие). Задания, применяемые для оценки конечных результатов, основаны на клинических случаях.

Рисунок 2. Выполнение практических навыков студентами в симуляционных условиях

Квалификационный экзамен пройден – знак качества одобрен. Обеспечение качества образовательного процесса является одним из важных направлений деятельности ВУЗа, особенно в период пандемии [4]. Итоговая аттестация выпускников медицинских ВУЗов Казахстана осуществляется в независимой среде, а именно проводится Национальным Центром независимой экзаменации (НЦНЭ), которая ответственна за проведение оценки профессиональной подготовленности выпускников и подтверждения соответствия квалификации для дальнейшего пополнения кадров здравоохранения Республики Казахстан. Последние несколько лет это является обычной практикой, при этом медицинские ВУЗы не принимают участие в подготовке аттестационных, экзаменационных материалов, что повышает оценку значимости знаний и умений выпускников медицинских вузов, прозрачность и полную объективность всей процедуры независимой экзаменации. ВУЗ несет полную ответственность за качество подготовки будущих специалистов. Будучи членом Лиги академической честности НАО «МУК» постоянно стремится к повышению качества медицинского образования. Право носить высокое звание врача дается не просто так, а только в результате усердного труда в обучении. В связи с эпидемиологической ситуацией в 2020 году Независимая экзаменация интернов и резидентов прошла удаленно на платформе НЦНЭ: 1 этап проходил в виде компьютерного тестирования на платформе, 2 этап экзамена проводился по оценке практических навыков. Особенностью второго этапа было то, что экзаменуемым предоставляли видеоматериалы с алгоритмами выполнения клинических и практических навыков. Заданием для

выполнения экзаменуемым было определение тактики ведения пациента, выбор наиболее оптимального варианта диагностики или лечения, либо принятие клинического решения в заданиях с заведомо заложенными ошибками с целью определения глубоких знаний и понимания выполнения алгоритма действий в той или иной клинической ситуации. Все выпускники успешно прошли Итоговую Государственную Аттестацию и положительные результаты оценки знаний и навыков обучающихся послужили основанием для получения диплома врача и сертификата специалиста.

Повышение потенциала преподавателей.

В условиях пандемии не только возросли требования к преподавателю медицинского образования, но и кардинально изменились современные тренды, в частности преподавания и обучения. Возникла необходимость адаптации к тотальной дистанционной работе. Сегодня умения преподавателя рассматриваются как своего рода «коктейль навыков», сочетающий квалификацию врача и педагогические навыки для организации эффективного образовательного процесса. Для подготовки специалистов нового формата требуются преподаватели с передовыми знаниями, умениями и навыками, с высоким уровнем профессиональной компетентности, умеющие создавать благоприятную экосистему в образовательном процессе. В медицинских организациях образования привлекаются медицинские специалисты для передачи знаний и навыков студентам, однако они не имеют специальной подготовки по основам педагогики. В связи с этим медицинские преподаватели проходят специальную педагогическую подготовку по современным обучающим технологиям для формирования и развития педагогического мастерства в соответствии с международными требованиями высшего медицинского образования. Повышение педагогической квалификации в период пандемии и в настоящее время продолжается на онлайн платформах в очно-дистанционном формате. Циклы повышения квалификации имеют свои преимущества в том, что не требуются дополнительные затраты на командировочные расходы, гибкость и удобство по времени проведения для всех участников. Кроме этого, хочется отметить, что на сегодняшний день имеется большое количество бесплатных онлайн семинаров, с помощью которых имеется возможность повышать профессиональную компетенцию по всем направлениям. Быстрая

реакция обучающихся и преподавателей на новые создавшиеся условия мобилизовали внутренние интеллектуальные ресурсы для дистанционного общения. Все участники образовательного процесса и структурные подразделения НАО «МУК» проявили взаимопонимание, взаимоподдержку, демонстрировали высокую ответственность по обеспечению бесперебойного функционирования и жизнедеятельности ВУЗа. Таким образом, разработка и внедрение преподавателями прогрессивных систем и технологий обучения на всех уровнях образования основана на 6 принципах дистанционного обучения: принцип интерактивности, принцип идентификации, принцип индивидуализации, принцип регламентности обучения, принцип педагогической целесообразности применения средств новых информационных технологий, принцип открытости и гибкости дистанционного образования.

Международное сотрудничество и обмен опытом. Несмотря на то, что в условиях чрезвычайного положения по COVID-19 мобильность студентов и преподавателей была приостановлена, а позднее мобильность была ограничена, тем не менее международные связи не были прерваны, так как регулярно проводились онлайн встречи, конференции, вебинары, семинары, которые способствовали активизации дружественных отношений, взаимопониманию и взаимоподдержке в сложившейся критической ситуации.

Получив собственный опыт проведения онлайн обучения, возникла необходимость разработки и планирования стратегии реализации образовательного процесса на новый учебный год с учетом проблем и слабых сторон. Для эффективной реализации новой стратегии в медицинском образовании в условиях новой волны пандемии потребовалось изучение опыта других медицинских организаций. За период первой волны пандемии были проведены две крупномасштабные международные конференции на платформе Microsoft Teams. Первая конференция была посвящена вопросам организации медицинского образования в условиях пандемии, вторая - посвящена 42-летию Алма-Атинской Декларации по Первичной медико-санитарной помощи, в честь 90-летия академика Торегельды Шарманова и 70-летия Медицинского университета Караганды.

Так, с целью изучения преимуществ и недостатков дистанционного обучения в медицинских организациях образования

в условиях пандемии COVID-19 была проведена международная онлайн конференция «Современные вызовы медицинского образования в условиях пандемии: опыт быстрых решений и стратегические инициативы». На конференции рассматривались ключевые вопросы: 1) дистанционное медицинское образование: проблемы, пути решения, перспективы; 2) оценка практических навыков в дистанционном режиме: возможно ли эффективно достигнуть конечные результаты? 3) как изменится обучение в медицинских вузах после пандемии? 4) интернационализация медицинского образования в дистанционном режиме. Современные реалии медицинского образования были обсуждены на конференции с целью обмена опытом и презентации новых подходов в дистанционном обучении. В данной конференции приняли участие ведущие спикеры из США, Сингапура, России, Болгарии, Узбекистана и Казахстана. В конференции участвовало более 600 преподавателей, научных сотрудников, методистов, и другие представители медицинских организаций образования ближнего и дальнего зарубежья. Представленные материалы охватывали разные направления образования такие, как профориентационная работа, обучение и преподавание на додипломном и послевузовском образовании, а также оценивание обучающихся.

Участниками конференции «COVID-19 – вызовы и уроки для ПМСП» были представители Министерства здравоохранения Российской Федерации, Таджикистана, Литвы, Грузии, Армении, Казахстана и географически удаленного офиса Всемирной организации здравоохранения по ПМСП. Принявший участие в конференции министр здравоохранения РК Алексей Цой отметил, что форум объединил на своей площадке большое количество участников - ведущих учёных, экспертов, врачей из разных стран и многих регионов Казахстана. Это вызвано пониманием значимости первичной медико-санитарной помощи в сохранении здоровья населения, определенной Алма-Атинской декларацией 1978 года. Также в рамках конференции был проведен Круглый стол с участием Республиканского центра развития здравоохранения, Республиканского центра электронного здравоохранения, управлений здравоохранения областей, городов республиканского значения и столицы, НАО «Фонд медицинского страхования» и его филиалов, медицинских университетов и

медицинских колледжей, организаций ПМСП. На конференции обсуждались ключевые вопросы системы оказания первичной медпомощи в условиях пандемии. Итоги двух конференций послужили триггером для улучшения дистанционного образования и клинической практики в условиях пандемии.

Стратегия подготовки к новой волне. Анализ эффективности направлений деятельности университета позволил выделить сильные и слабые стороны дистанционного образования в условиях критической ситуации. Это позволило рассматривать детально отдельные направления деятельности ВУЗа с учетом потребностей обучающихся, преподавателей, работодателей и всех заинтересованных сторон. Эффективное корпоративное управление университета позволяет избежать «коллапса» в критической ситуации, способствует акцентировать внимание на укреплении и совершенствовании сильных сторон образовательного процесса по обеспечению качества образования. Профессорско-преподавательский состав продолжает наращивать потенциал в области применения инструментов для организации эффективного дистанционного обучения. В План развития университета были своевременно внесены коррективы для подготовки к возможной второй волне COVID-19. Устойчивую и успешную образовательную программу обеспечивают профессорско-преподавательский состав, сотрудники структурных подразделений, обеспечивающие бесперебойную техническую поддержку электронных ресурсов и учебного процесса, которые являются движущей силой экосистемы образовательного процесса на пути к повышению качества образования.

Заключение. Таким образом, несмотря на достигнутые успехи в организации эффективного образовательного процесса в период пандемии имеются определенные проблемы как организации учебного процесса, так и в оценке знаний и навыков. Внедрение новых образовательных технологий и модульных программ обучения требуют изменения методов оценки. При этом, целесообразно оценивать не знания, а качество сформированных и развитых профессиональных доменов компетентностей будущих медицинских специалистов. Онлайн обучение открывает новые возможности для привлечения студентов к самообразованию, формированию ответственности за своё будущее, развитию навыков и компетенций, соответствующие мировым стандартам

современного специалиста в области здравоохранения. Альтернативным средством для обеспечения качества медицинского образования является компромисс в сочетании дистанционного и очного обучения. Для активного вовлечения студентов в дистанционном обучении целесообразно

планировать правильное соотношение онлайн и оффлайн обучения с использованием платформ для работы в малых группах. Для эффективной реализации дистанционного обучения имеется широкий спектр Интернет платформ для различных уровней пользователей.

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ

1. Distance learning solutions.ED/2020/IN2.1/REV/ <https://en.unesco.org/covid19/educationresponse/solutions>
2. Olasile Babatunde Adedoyin, Emrah Soykan (2020): Covid-19 pandemic and online learning: the challenges and opportunities, Interactive Learning Environments, DOI:10.1080/10494820.2020.1813180
3. Кемелова Г.С., Аимбетова Д.Б. Дистанционное обучение в период пандемии: перезагрузка симуляционного обучения. Сборник тезисов международной онлайн-конференции «Современные вызовы медицинского образования в условиях пандемии: опыт быстрых решений и стратегические инициативы», 5 июня 2020 года. Караганда. <https://www.qmu.kz/media/qmudoc/Konf5.pdf>
4. Стандарты и руководство для системы обеспечения качества в Европейском пространстве высшего образования. - ENQA, 2005 - С.10-15.

REFERENCES

1. Distance learning solutions.ED/2020/IN2.1/REV/ <https://en.unesco.org/covid19/educationresponse/solutions>
2. Olasile Babatunde Adedoyin, Emrah Soykan (2020): Covid-19 pandemic and online learning: the challenges and opportunities, Interactive Learning Environments, DOI:10.1080/10494820.2020.1813180
3. Kemelova G.S., Aimbetova D.B. Distancionnoe obuchenie v period pandemii: perezagruzka simuljacionnogo obuchenija. Sbornik tezisov mezhdunarodnoj onlajn-konferencii «Sovremennye vyzovy medicinskogo obrazovanija v uslovijah pandemii: opyt bystryh reshenij i strategicheskie iniciativy», 5 ijunja 2020 goda. Karaganda. <https://www.qmu.kz/media/qmudoc/Konf5.pdf>
4. Standarty i rukovodstvo dlja sistemy obespechenija kachestva v Evropejskom prostranstve vysshego obrazovanija. - ENQA, 2005 - S.10-15.

RAUSHAN DOSMAGAMBETOVA

Chairman of the Board – Rector
Doctor of Medical Sciences, Professor
Karaganda Medical University
40 Gogol Street, 100008, Karaganda city,
tel. +77212500631
Email: info@qmu.kz

РАУШАН СУЛТАНОВНА ДОСМАГАМБЕТОВА

Басқарма төрағасы – ректор Медицина ғылымдарының докторы, Профессор
Қарағанды медицина университеті
100008, Гоголь көшесі, 40, Қарағанды қаласы,
тел. +77212500631
Email: info@qmu.kz

**ДОСМАГАМБЕТОВА
РАУШАН СУЛТАНОВНА**

Председатель Правления – ректор
Доктор медицинских наук, Профессор
НАО «Медицинский университет Караганды»
100008, улица Гоголя, 40, г. Караганда,
тел. +77212500631
Email: info@qmu.kz

GULSHAT KEMELOVA

Director of the Centre for Simulation and Education Technology, Candidate of Medical Sciences, Associate Professor
Karaganda Medical University
40 Gogol Street, 100008, Karaganda,
mob. +77015908826
Email: kemelova@qmu.kz

VIKTOR RIKLEFS

Vice Rector for Academic Work
Candidate of Medical Sciences,
Master of Medical Education (Netherlands)
Karaganda Medical University
Address: 40 Gogol Street, 100008, Karaganda city,
tel. +77212500631
Email: v.riklefs@qmu.kz

ВИКТОР ПЕТРОВИЧ РИКЛЕФС

Академиялық жұмыс жөніндегі проректор
Медицина ғылымдарының кандидаты,
Медициналық білім магистрі (Нидерланды)
Қарағанды медицина университеті
100008, Гоголь көшесі, 40, Қарағанды қаласы,
тел. +77212500631
Email: v.riklefs@qmu.kz

РИКЛЕФС ВИКТОР ПЕТРОВИЧ

Проректор по академической работе
Кандидат медицинских наук, Магистр медицинского образования (Нидерланды)
НАО «Медицинский университет Караганды»
100008, улица Гоголя, 40, г. Караганда,
тел. +77212500631
Email: v.riklefs@qmu.kz

ГУЛЬШАТ СЕЙТМУРАТОВНА КЕМЕЛОВА

Симуляциялық және білім беру технологиялары орталығының директоры,
Медицина ғылымдарының кандидаты, Доцент
Қарағанды медицина университеті
100008, Гоголь көшесі, 40, Қарағанды қ.,
моб. +77015908826
Email: kemelova@qmu.kz

КЕМЕЛОВА ГУЛЬШАТ СЕЙТМУРАТОВНА

Директор Центра симуляционных и образовательных технологий,
Кандидат медицинских наук, Доцент
НАО «Медицинский университет Караганды»
100008, улица Гоголя, 40, г. Караганда,
моб. +77015908826
Email: kemelova@qmu.kz

FTAMP 13.15.55
 ӨОЖ (УДК) 378.18:008

GULKHAN NURADIN
 Associate professor,
 Republic of Kazakhstan

Г.Б. НУРАДИН
 Доцент,
 Қазақстан Республикасы

НУРАДИН Г.Б.
 Доцент,
 Республика Казахстан

СТУДЕНТТЕРДІҢ ЖАҢА ОҚУ ОРТАСЫНА МӘДЕНИАРАЛЫҚ БЕЙІМДЕЛУІ МЕН МУЛЬТИМӘДЕНИЕТТІЛІК ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

FEATURES OF INTERCULTURAL ADAPTATION AND
 MULTICULTURALISM OF STUDENTS TO THE NEW
 LEARNING ENVIRONMENT

ОСОБЕННОСТИ МЕЖКУЛЬТУРНОЙ АДАПТАЦИИ И МУЛЬТИКУЛЬТУРАЛИЗМА СТУДЕНТОВ К НОВОЙ УЧЕБНОЙ СРЕДЕ

Жоғары білімнің жаһандануындағы соңғы оқиғалар студенттердің ұтқырлығын арттыруға ықпал етеді. Бұл мақалада халықаралық студенттердің ұтқырлығы студенттердің жаңа оқу ортасына мәдениаралық бейімделуі мен мультимәдениеттілік ерекшеліктеріне қаншалықты ықпал ететіні зерттеледі. Негізгі нысан ретінде экс Тараз мемлекеттік педагогикалық университеті мен жаңа құрылған Дулати университетінің академиялық ұтқырлық бағдарламасы бойынша шетелдерден және керісінше, біздің университеттен білім алған студенттердің іс-тәжірибесіндегі интернационализацияланған адаптациялық кезең алынды. Кросс-мәдени концептуализациядағы оқытудың негізгі ерекшеліктеріне сәйкес келетін зерттеу шеңберін анықтау үшін студенттерді қабылдау мен олардың алғашқы реакциясын қоса алдық. Олардың әрқайсысы жаңа оқу ортасында оқытудың тиімді өзара әрекеттесуіне ықпал етуде маңызды рөл атқарады. Шетелде білім алудың максималды пайдасын қамтамасыз ету үшін ұтқырлықтан бұрын мәдениетаралық дағдыларды жүйелі түрде дамытудың нұсқаулары ұсынылады. Мақалада интернационализацияланған жоғары білім контекстіндегі мәдениетаралық эмпатияның аспектілерін ескере отырып, студенттік ұтқырлық бағдарламасының бағасы бағамдалды.

Түйін сөздер: академиялық ұтқырлық, мәдениаралық бейімделу, мәдениетаралық эмпатия, мультимәдениеттілік ерекшелік, интернационализация, адаптациялық кезең, кросс-мәдени концептуализация

Recent developments in the globalization of higher education contribute to increasing student mobility. This article examines how international student mobility contributes to the intercultural adaptation of students to the new learning environment and the peculiarities of multiculturalism. The main object was the internationalized adaptation period in the practice of students who studied under the academic mobility program of the ex-Taraz state pedagogical University and the new Dulati University from abroad and Vice versa, from our University. To determine the scope of the study that corresponds to the main features of learning in cross-cultural conceptualization, we were able to include students' perceptions and initial reactions. Each of them plays an important role in facilitating effective interaction of learning in the new learning environment. In order to maximize the benefits of studying abroad, recommendations for the systematic development of cross-cultural skills are offered before mobility. The article evaluated the essence of the student mobility program, taking into account aspects of cross-cultural empathy in the context of internationalized higher education.

Keywords: academic mobility, cross-cultural adaptation, cross-cultural empathy, multiculturalism, internationalization, adaptation period, cross-cultural conceptualization

Последние события в глобализации высшего образования способствуют повышению мобильности студентов. В данной статье исследуется, насколько международная студенческая мобильность способствует межкультурной адаптации студентов к новой учебной среде и особенностям мультикультурализма. В качестве основного объекта был взят интернационализированный адаптационный период в практике студентов, обучавшихся по программе академической мобильности экс-Таразского государственного педагогического университета и нового университета Дулати из-за рубежа и наоборот, из нашего университета. Чтобы определить рамки исследования, соответствующие основным особенностям обучения в кросс-культурной концептуализации, мы смогли включить восприятие студентов и их первоначальную реакцию. Каждый из них играет важную роль в содействии эффективному взаимодействию обучения в новой учебной среде. Чтобы обеспечить максимальную пользу от обучения за рубежом, перед мобильностью предлагаются рекомендации по систематическому развитию межкультурных навыков. В статье была оценена суть программы студенческой мобильности с учетом аспектов межкультурной эмпатии в контексте интернационализированного высшего образования.

Ключевые слова: академическая мобильность, межкультурная адаптация, межкультурная эмпатия, мультикультурализм, интернационализация, адаптационный период, кросс-культурная концептуализация

NAZIM DUISENOVA
 Republic of Kazakhstan

Н.Т. ДУЙСЕНОВА
 Қазақстан Республикасы

ДУЙСЕНОВА Н.Т.
 Республика Казахстан

GULNUR ISABEKOVA
 PhD,
 Republic of Kazakhstan

Г.Б. ИСАБЕКОВА
 PhD докторы,
 Қазақстан Республикасы

ИСАБЕКОВА Г.Б.
 Доктор PhD,
 Республика Казахстан

Жаһандану процесі тереңдеген сайын, адамзаттың бір орыннан екінші орынға ауысуы екпіндеп барады. Ол жаһандық экономикалық, әлеуметтік, саяси, медициналық, технологиялық, білім алу және т.б. әртекті себептерге байланысты болуы мүмкін. Мәселе оның себебіне емес, салдарына келіп тіреліп отыр. Әлемдік статистика адамдардың көшіп-қону өзгерістерге байланысты мәліметтердің едәуір жоғары дәрежеде екенін көрсетеді. Бұл өзгерістер біздің өмірімізге етене еніп кетті, айталық, жұмыс орнында, үйде, әлеуметтік және рухани өмірде, жалпы алғанда күнделікті өмір салтына айналды. Осыған байланысты біз кейде өзімізді белгісіздік кезеңінің ортасында екенімізді сезінеміз. Қазіргі заманжаһандық өзгерістер адамзаттың эпицентрде екенін мойындатты және ол біздің күнделікті өміріміздегі өзгерістерге де, тіршілікету ортамызға да ықпал етеді және ресми немесе биресми орталарда талқылау тақырыбы бола алады.

Осыдан жиырма жыл бұрын дүниежүзілік көші-қон туралы алғашқы баяндама жарияланды, онда әлемдегі көші-қон үрдістері мен проблемалары туралы есеп берілді. Баяндамада уақыттың түбегейлі өзгергені және бұдан былай кез-келген көші-қон проблемаларының ландшафты мен күрделілігі елену қажеттілігі басты назарда болды. Көші-қон адам құқықтармен байланысты маңызды саяси мәселелердің бірі ғана емес, сонымен қатар, ұлттық, аймақтық және халықаралық деңгейлердегі даму және геосаясат. Бұл процесс қоғамдық пікірталасқа стратегиялық үлес қосуы қажет. Әлемдегі ғалымдар, қолданбалы зерттеушілермен олардың алуан түрлілігінен пайда алу үшін серіктестіктәжірибе мен білім алмасуы қажет. Сол үшін әлемдік көші-қон процесін арттыру және оның мазмұны мен құрылымына өзгерістер енгізу мәселесі алға қойылды. Түрлі себептермен қоныс аударған немесе көшіп келген адамдарға, соның ішінде ауа-райының, яғни климаттық жағдайды негізге ала отырып гуманитарлық көмек көрсету мәселесі де сырт қалмады. Көші-қон және қоныс аудару кең ұзақ мерзімді кезеңде жүрсе, оның ізбасары академиялық ұтқырлық қысқа мерзімді білім алу, тәжірибе алмасу ауқымын қамтиды. Еліміздегі академиялық ұтқырлық процесінің ұйымдастырылуы мен жүргізілуі

ЖОО-нан бастау алды. Оған Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің «оқытудың кредиттік технологиясы бойынша оқу процесін ұйымдастыру қағидалары» атты 2011 жылы 20 сәуірде бекіткен №152 бұйрығы [1] басты сеп болды. Сол уақыттан бері Болон процесін іске асыру шеңберінде студенттер мен ЖОО оқытушыларының академиялық ұтқырлығын дамытуға аса көңіл бөлінуде. Аталмыш бұйрық қағидатында сыртқы және ішкі академиялық ұтқырлықтың оқу және оқыту процесінің барлық тетіктері қарастырылып нақты ұғымдар мен анықтамалар берілген. Сол уақыттан бері әрбір ЖОО-ны өз деңгейіне қарай әр түрлі бағыттарда халықаралық студенттік ұтқырлық жүйесін дамытуда. Бұл тұста саяси тағдырлас, әлемдік білім кеңістігінде қатар алға жылжып келе жатқан Ресейдегі жоғарғы білім жүйесіндегі академиялық ұтқырлық мәселесіне тоқтала кету қажет. Әлемде болып жатқан интеграциялық процестер Ресейдегі жоғары білім жүйесіне әсер етті. Ресей Болон декларациясына 2003 жылдың қыркүйегінде қосылды. Осы процесс негізінде екі деңгейлі білім беру жүйесіне көшу және ресейлік түлектер үшін шетелде жұмысқа орналасу мүмкіндіктері ашылды. Ресейдегі шетелдік оқу орындарының дипломдары, ресейлік студенттердің халықаралық дипломдарды алуы, шетелдік колледждер мен университеттерде біліктілігін арттыруға болу мүмкіндігімен қатар, біршама жоғары оқу орындарының ресейлік дипломдары халықаралық деңгейде мойындалды, бұл дақосымша қайта аттестациясыз жұмысқа орналасуға мүмкіндік берді. Барлық осы процестер Ресейдегі бірыңғай білім беру кеңістігін қалыптастыруға ықпал етті [2, 1113 с.].

Ғылыми айналымдағы шартты түрде жақында пайда болған «білім беру кеңістігі» термині, білім беруді жан-жақты дамытудағы жаңа үрдістер ретінде сипатталуда. Аталмыш терминге педагогика ғылымдарының докторы А.В. Шумакова «білім беру кеңістігі-қоғамның интегралды интегративті бірлігі және әлемдік білім беру кеңістігін, нормативтік немесе өздігінен құрылымдалған өз жүйесі бартұлғаның өзін-өзі дамыту және өзін-өзі өзгерту мүмкіндіктерін оның әртүрлі кезеңдерінде анықтайтын координаттар қалыптасуы» [3, с. 132] деп анықтама береді. Ғалым пікіріне жүгіне отырып, әлемдік білім беру кеңістігінде

жоғалып кету қаупінен сақтана отырып, білім алу және білім беру, тәжірибе алмасу жүйелерінің мүмкіндігінше дұрыс жүргізілуін қатаң бақылауға алу қажеттілігі туындайды. Қазақстанның Ресейге қарағанда бұл процесте тәжірибесі аздау, дегенмен де аталмыш жүйе шетелдік ғалымдардың да қызығушылығын туғызып, назарын аудартуда. Атап айтсақ, Мартин О'Хара «Қазақстандағы академиялық ұтқырлық: риторика және шынайылық» [4] атты мақаласында КИМЭП университетінің соңғы жылдағы кейбір шиеленістерін қарастыра отырып, өзгерістер қажеттілігін баса көрсеткен. Жалпы мақаладан Қазақстандағы Болондық жүйе қызметінің жай-күйін де аңғаруға болады. Мартин О'Хара мақаласын «реттеу жоғары білім беру бағдарламаларының сапасын қамтамасыз ету үшін қажет, бірақбасты назар Үкімет тарапынан бақылау мен талаптарды сақтаудан тексеруге ғана ауысуға тиіс. Тәуелсіз агенттігі сапасын қамтамасыз ету бойынша танылған Білім және ғылым министрлігі және тіркелген Еуропалық сапаны қамтамасыз ету тізімінде. Бұл агенттік сапаның тұтастығын тексереді. Мәлімделген бағыттарға сәйкес нәтижелердің сапасын қамтамасыз ету және арттыру процесі, бенчмаркинг туралы мәлімдемелермен, кәсіби талаптармен және т.б. негізделеді» [4] - деп қорытындылайды.

Ашық білім беру кеңістігі жоғары оқу орындарының студенттері мен профессорлық-оқытушылық құрамының ұтқырлығын арттыруды көздейді және нәтижесінде жаңа кәсіби білім, білік және дағдыларды жетілдіру және алу, түлектердің нарықтағы бәсекеге қабілеттілігін арттыру, еңбек ету мүмкін болады. Аталғандардың барлығы нәтиже ретінде өте жақсы көрсеткіш бола алады, бірақ профессорлық-оқытушылық құрамының, әсіресе студенттердің мәдени аралық бейімделуі мен мультимәдениеттілік ерекшеліктерді еңсеруі де өз алдына жеке бір проблема. Себебі, бұл проблема олардың халықаралық еңбек нарығындағы әлеуетін арттырудың маңызды білім беру құралы болып табылады. Осы турасындағы зерттеулерге шолу жасасақ: 2020 жылдың 4 мамырында жарық көрген Юлия Циммерманн, Генриетта Грейшель және Катрин Йонкманнның «The development of multicultural effectiveness in international student mobility» атты зерттеуі ұсынылып отырған

мақаланың мәніне сәйкес келеді. Онда «болашақ интерндер шетелдік сапар алдында өздерінің көпмәдениеттілігі тұрғысынан несімен ерекшеленеді», «халықаралық академиялық ұтқырлық студенттердің мәдени және білім алу іс-тәжірибесі арқылы көпмәдениеттіліктің дамуына қалай ықпал етеді» және «халықаралық академиялық ұтқырлық кімге пайдалы» [5] деген үш негізгі зерттеу сұрақтары зерделенген. Бұл зерттеу сұрақтары ешқашан өз өзектілігін жоғалтпайды, себебі академиялық ұтқырлық аясында мәдениетаралық қарым-қатынас нәтижесінде әр тарап өз пайдасын көздейтіні анық.

Неміс ғалымы Королин Роттер «Pur» университетінде қорғаған «Internationalisierung von Studiengängen: Typen – Praxis – Empirische Befunde» атты философия, педагогика және публицистика бағытындағы докторлық диссертациясында оқу бағдарламаларының интернационализациялану типі, тәжірибесі және эмирикалық зерттеулерін негізге алады. Өртүрлі мемлекеттен іс-тәжірибе алмасуға немесе білім алуға келген гетерогендік топтар әлеуетіне оқу және оқыту тұжырымдамасы бөлінбейді, алайда, студенттер тобын интернационалдандыру мазмұны оның дидактикалық іске асырылуында, сонымен қатар кәсіби құзыреттіліктермен қатар әдістемелік және мәдениетаралық құзіреттіліктер меңгерілуінде. Королин Роттер пікірінше, неміс колледждеріндегі оқытушылардың, әсіресе халықаралық оқу бағдарламаларындағы оқытушылардың мәдениетаралық құзыреттілігіне байланысты зерттеулер қатары жеткіліксіз. Ғалым студенттер арасында сауалнама жүргізе отырып, респонденттердің жартысынан көбі (51,8%) өздерінің курстастарының мәдениеті туралы сабақтарда аз білеміз деп санайды, (27,7%) тіпті ештеңе білмейді, (53,1%) семинарларда мәдени қауымдастықтар туралы пікірталастар болмағанын, 55,4 % рөлдік ойындар арқылы мәдени ерекшеліктерді талдау болмағанын басты себеп ретінде көрсетеді. Студенттер өз курстастарымен жеке қарым-қатынас кезінде олардың мәдениеті туралы көбірек біле алатындығын жеткізген: 81,4% университеттен тыс жерде, 74,1% университеттен тыс өртүрлі іс-шараларда. Топтық салыстыру кезінде неміс және шетелдік студенттер арасында

айтарлықтай айырмашылықтар байқалады. Ғалым Еуропа және Азия студенттерін бөліп қарастыра отырып, азиялық студенттердің мәдениаралық ерекшеліктерді игерудегі басымдылықтарын атап өтеді [6, S. 263-266]. Зерттеу нәтижесіне жүгіне отырып, азиялық студенттердің өзге мәдениетке деген қызығушылығының басымдылығы мәдениет аралық ерекшеліктердің алашқтығына байланысты деп санаймыз. Еуропалық студенттер үшін неміс мәдениеті ұқсас, әрі туыстас мәдениет болғандықтан олардың аса назарына ие болмауы мүмкін. Демек, халықаралық академиялық ұтқырлықтың біздің студенттеріміз үшін пайдасы зор. Шетелдік курстастарымен қарым-қатынаста әрбір студент өзінің мәдени ізін қалдыра алады, сондай-ақ басқа ұлт студенттерімен еш проблемасыз ынтымақтастық құрып іс-тәжірибе алмасып, достық байланысын жалғастыра алады. Себебі, интернационализация болмаса, мәдениетаралық құзыреттілік тиімсіз және нәтижесіз, мәдениетаралық құзыреттілік болмаса, интернационализация процесін табысты жүзеге асыру мүмкін болмайды.

К.Олсон және К. Крегер New Jersey City University-нің 52 оқытушысымен халықаралық тәжірибе, жаһандық құзыреттілік және мәдениетаралық сезімталдық деңгейі арасындағы байланысты мәдениаралық оқытуды «Беннетт моделі» бойынша зерттеп «Global Competency and Intercultural Sensitivity» атты мақаласында толық талдама береді. Шет тілін білу, сондай-ақ шетелдік тәжірибе мәдениетаралық сезімталдық деңгейімен тығыз байланысты екендігін дәлелдеді [7, 116 р.] Милтон Беннеттің мәдениаралық сезімталдықты дамыту моделі, кейде «Беннет шкаласы» деп аталады, адамдар әртүрлі мәдениеттер арасында тәжірибе, түсіндіру және өзара әрекеттесудің стандартты тәсілдерін сипаттайды. Мұндай әдісті этноцентризм бағытында да тиімді пайдалануға болады.

Экс Тараз мемлекеттік педагогикалық университеті халықаралық академиялық ұтқырлық бағдарламасы аясында алыс-жақын шет елдермен тығыз ынтымақтастықта қызмет етті. Атап айтсақ, Ұлыбритания, Чехия, Германия, Испания, Швейцария, Люксембург, Австрия, Польша, Литва, Болгария, АҚШ, Мексика, Түркия, Жапония, Оңтүстік Корея,

Қытай халық республикасы, Тайланд, Ресей федерациясы, Қырғызстан, Түркіменстан елдерімен білім алу, білім беру, студент алмасу, ғылыми тағлымдама және т.б. жүзеге асырылды және М.Х.Дулати атындағы Тараз өңірлік университетінде өз жалғасын табуда. Студенттердің халықаралық академиялық ұтқырлық бағдарламасы Білім және ғылым министрлігі тарапынан, Мевлана, Эрасмус+ бағдарламалары шеңберінде, сондай-ақ, серіктес шетелдік ЖОО-ның арнайы степендиялары есебінен қаржыландырылды. Университет тарапынан халықаралық академиялық ұтқырлық бағдарламасы аясында шет елдік ЖОО-на білім алуға жіберілетін студенттермен алдын-ала даярлық жұмыстары жүргізіледі. Мұнда сол елдің тілін немесе халықаралық қатынас құралы ретінде мойындалып отырған ағылшын тілін білумен қатар, мәдени ерекшеліктерін, негізгі салт-дәстүрлерін, діни және этикалық нормаларын, менталитетінен де хабардар болуы аса маңызды. Осылайша жаңа оқу ортасына түскен студенттің сол мәдени-тілдік ортаға еш қиындықсыз бейімделуіне ықпал етеміз.

Халықаралық академиялық ұтқырлық бағдарламасы студенттерді шетел тілдерін үйренуге және жаңа мәдениетпен танысуға ынталандыратынына талас жоқ. Алайда, оны түрлі бағдарламалар арқылы шетелге барған және бізге студенттердің өздерінен сұрауды жөн көрдік. Топтық, жұптық және жекеше түрдегі ауызша және жазбаша сауалнама, сұхбаттар қорытындысы бойынша:

1. студенттердің әр ұлт өкілдерінен құралған жаңа оқу ортасында жаңа достар табуды басты артықшылық ретінде көруі;

2. басқа менталитетпен танысуы, яғни сол елдің дәстүрлерімен танысуы, өз мәдениеті арасындағы айырмашылықтарды байқауы және салыстыруы;

3. жаңа тіл үйренуі, шетелдік практика барысында жаңа ортада жаңа педагогикалық тәжірибе жинақтауы, жаңа мәдени қарым қатынас орнатуы.

Студенттердің басым көпшілігі осы үш тұжырым айналасында өз пікірлерін білдірді. Мультимәдени ерекшеліктер мен мәдениаралық бейімделу процесі олар үшін аса қиындық туғызбайды. Керісінше, таң қалу мен қызығу басымырақ болады. Мұндай көрсеткіш

жоғары оқу орындарында білім алып жатқан студенттердің бұқаралық санасы, халықаралық құзіреттіліктері, мәдени, діни релятивизмді ұғынуы биік дәрежеде екенін көрсетеді. Демек, жалпы ЖОО-дағы гуманитарлық пәндер бағытының, оқытылу деңгейінің қалыпты

екендігінің дәлелі. Жоғарыда келтірілген тұжырымдардың дәлелі ретінде соңғы жылдары аталмыш бағдарламаларды пайдаланған бірнеше студенттің сұхбат-сауалнамасын қаз-қалпында беруге болады.

Кесте 1 - Бірнеше студенттің сұхбат-сауалнамасы

1	Қай жылы қай елде, қай университетте болдыңыз?	<ul style="list-style-type: none"> • 2019-2020 жылы , Қытайдағы Ланьжоу провинциясы Солтүстік-Батыс педагогикалық университеті; • 2020 жылы Литва мемлекеті Каунас қаласы Ұлы Витаутас университеті; • 2019-2020 жылдары күзгі семестрде, Лодзь Университеті, Польша • 2019, Оңтүстік Корея, Сангменг Университеті • 2019 жылы Қытай мемлекеті Ланьжоу қаласындағы Солтүстік-Батыс педагогикалық университеті (Northwest Normal University) • 2019-20 жылдары, Литва мемлекеті Каунас қаласы, Vytautas Magnus University (VDU) • 2019 жыл, Түркия. Карабюк Университеті • 2019 жылдың Тайвань мемлекеті, Ших Син Университеті
2	Сіз оқуға барған кезде өзіңізді шетелдік университет те білім алумен қатар, жаңа мәдени ортаға бейімделуге қаншалықты дайын болдым деп ойлайсыз?	<ul style="list-style-type: none"> • Мен психологиялық тұрғыда 100 % дайын болдым , сол себепті бәрімен тез қысқа уақыт аралығында тіл табысып , өзімді еркін сезіндім; • 100% дайын болдым; • Шынтуайтында, мен өзімді шетелдік университетте білім алуыммен қатар, жаңа мәдени ортаға бейімделуім 100 ден 80 пайыз деп ойлаймын, өйткені мен жаңа бір ортаға бейімделуім анағұрлым жоғарырақ; • Толық дайын болдым; • Мен, өзімді жаңа мәдени ортаға бейімделуе толықтай дайын болдым деп айта алмаймын; • Басында үйреніп кету қиындау болды, бірақ мұғалімдер ортаға оңай сіңу үшін жағдай жасады; • Жан жағымдағы барып келген студенттерден сұрасытырып,барынша дайындалып бардым;
		<ul style="list-style-type: none"> • Толықтай дайын болдым, себебі жаңа мәдени ортаға тез бейімделу мен үшін қиын емес; • Мен бұл ұтқырлық бағдарламасына 3 ай бойы дайындалғандықтан жаңа мәдени ортаға еш қорқынышсыз дайын болдым, үйткені осы 3 ай аралығында Тайвань елі және Университет туралы толық мәлімет алдым соған қоса Ших Син Университеті мұғалімімен интернет желісі арқылы байланыста болдық.
А Н А Л И З		<p>Студенттер шетелдік университетте білім алумен қатар, жаңа мәдени ортаға бейімделуге жақсы дайындықпен келгенін айтады, халықаралық академиялық ұтқырлық бағдарламасына қатысатын студент бұл мүмкіндіктен алдын ала хабардар болады, оған психологиялық тұрғыдан қамданып дайындала бастайды. Мұның себебі ретінде студенттер жаңа ортаға бейімделуге икемділіктерін бірінші аргумент ретінде атайды, яғни жастардың коммуникацияға, бейтаныс ортаға бейімделуге жаңаша үн (вызов) ретінде қарайтындығынан болса керек. Екінші аргумент университетте алдын ала даярлық жұмыстарының жүргізілуі. Студенттік фестиваль өткізіліп, академиялық ұтқырлық бағдарламасы ұсынылатын елдердегі университеттерді, онда білім алып келген студенттер презентациялап, үміткерлерге мейлінше көп ақпарат беруге тырысады, академиялық ұтқырлық бағдарламасына алдын қатысқан студенттер қатарынан құрылған волонтерлар корпусы тренингтер мен сұхбаттар өткізіп, шетел тілі кафедрасының оқытушылары елтану, мәдениетаралық коммуникация тақырыптарында семинарлар жүргізіп отыруы. Келесі бір аргумент, қабылдаушы университетер тарапынан, атап айтқанда ESN халықаралық студенттік волонтерлер корпусы мен университет оқытушылары қабылданатын студенттермен алдын ала байланыс орнатып, дайындық жұмыстарын жүргізуі</p>

3	Жаңа шетелдік/халықаралық оқу ортасына бейімделу қиынға соқты ма? Неге?	<ul style="list-style-type: none"> • Мен өте ашық адам болғандықтан қиынға соққан жоқ; • Жоқ, қиынға соқпады, себебі тез арада шетелдік достар тауып араласып кеттік; • Жаңа ортаға бейімделуім тез әрі барынша қызық болды; • Бастапқы уақытта жан жақты көріп біліп, танысқанға дейін біршама қиындықтар болуы сөзсіз еді, бірақ тез үйренісіп кеттім; • Қатты қиынға соқпады; • Бұл менің алғашқы шет елге шығып, білім алғаным болғандықтан, халықаралық ортаға бейімделуім кішкене уақыт алды; • Жоқ; • Мүлдем қиын болмады, керісінше өте ыңғайлы және ұнамды болды; • Жоқ, қиынға соқпады, барлығына тез үйренісіп кеттім; • Оқу жылының басында біраз қиындықтар болды, қытай тілі жетік деңгейде меңгерілмегендіктен. Халықаралық оқу ортасына бейімделу қиынға аса соқтырған жоқ керісінше өте қызық және танымды болды.
А Н А Л И З	Әлем халықтары адамзаттың пайда болған сәтінен бастап ассимиляциялық процесті басынан өткеріп келеді, сәйкесінше мәдениеттер симбиозы да оларға жат емес. Сондықтанда адамзат ұлт пен ұлысты жатырқауды қойған. Мұндай сипат ашық қоғамға тән. Сондықтанда ертеден ашық қоғамда өмір сүріп келе жатқан елдер үшін адамдардың алмасуы дамудың басты көрсеткіші. Бұл сипаттамалар шетелге барып келген біздің студенттеріміздің жауаптарынан анық байқалады. Жаңа халықаралық оқу ортасына бейімделу барысында «тез, еш қиындықсыз жүзеге асқан» дегендер саны 7 болса, «аздап қиындық тудырған» төтке кем, яғни 3, «тілдік қиындықтар болды» деген респондент саны біреуді құрады. Әрине, ол Тайвань, қытай тілі болатын.	
4	Шетелдік студенттер мен қарым-қатынас орнатуда қандай қиындықтар кездестіңіз?	<ul style="list-style-type: none"> • Қиыншылық болған жоқ; • Ешқандай қиындықтар болмады; • Барлық студенттер өте қарапайым әрі қонақжай, сондықтан ешқандай қиындықтар болған жоқ; • Қызығушылықтарымыздың тұспа-тұс келмеуі, өмірлік көзқарастары, менталитет; • Кездестірмедім; • Ешқандай қиындықтарға кездеспедім; • Шетелдік студенттермен қарым-қатынас орнатуда тіл жағынан қиындықтар болмағанымен, мәдениетіміз әр-түрлі екенін түсіндім; • Әр елдің салты басқа болғанна кейін кішкене қиындау болды бірақ кейін үйреніп кеттік, тіпті қайтарда бір бірімізді қимадық);
		<ul style="list-style-type: none"> • Сөйлесіп кете аламын ба деген қорқыныш болды; • Жеке мен үшін ешқандай қиындықтар болған жоқ өйткені менде оптимистік ұстаным болды. Кез келген адаммен тез тіл табысып кеттім, оладың елді мекендері, культуралары және традициялары жайында білгім келді.
А Н А Л И З	Халықаралық академиялық ұтқырлық бағдарламасына қатысудың ең басты шарттарының бірі шетел тілін жетік меңгеру болғандықтан, студенттер жаңа мәдени ортада қарым қатынас орнатуда тілдік тұрғыдан айтарлықтар қиындықтарға кездеспеген, тек Тайваньда ағылшын тілі емес, қытай тілін коммуникация құралы ретінде қолдануда біраз қиындықтар болғанын атап өтеді. Барлық студенттер қарым қатынас орнатуда қызығушылықтарының сәйкес келмеуіне, өмірлік көзқарастары мен менталитетке байланысты, мәдениетіміздің әртүрлі болуына, «сөйлесіп кете аламын ба?» деген психологиялық қорқыныш болғанын айтады. Дегенмен халықаралық студенттік қауымдастық негізі коммуникацияға ашық болғандықтан, көп ұзамай жаңа ортада өз қарым қатынас мәдениеті орныққан.	

5	Халықаралық студенттердің өзара эмпатиясын (бір-біріне деген көзқарасын) қалай бағалар едіңіз?	<ul style="list-style-type: none"> • Өте жақсы, себебі шет елде барлығы жалғыз екенін түсінеді, сол себепті әрдайым көмекке дайын; • Ең алдымен адамды жақсы танымайтын болған соң қатты сенім білдірмейді, көп ашылып жақын қарым-қатынаста болмайды. Бірақ уақыт өтіп танып білгеннен соң қоштасу қиынға соғады, яғни басқа ұлт өкілінен болса да бауыр басады; • Халықаралық студенттердің бір-біріне деген қарым-қатынасы барынша жоғарғы дәрежеде болды; • Олардың бір-біріне деген көзқарастарын жоғары бағалар едім. 8/10; • Ондағы барлық студенттер бір-бірімен достық қарым-қатынаста болды. • Жақсы. Олар барлығына бірдей қарайды, сен қандай жағдайда болсаң да көмектесуге әзір және кез келген тақырыпқа сөйлесіп кете береді; • Кез келген түсінбеген сұрағыңа еш қиналмастан жауап береді, көмектесуге дайын тұрады. Көзі ашық, көкірегі ояу студенттер саны көп болды, көздерінен өмірге деген қызығушылық көруге болады; • Жоғары бағалаймын. Себебі халықаралық студенттер бір бірлерінің жаңа, тың ортаға бейімделу керегін және бұл үдеріс оңайға түспейтінін жақсы түсінеді, сондықтан да бір біріне әрқашан жоғары эмпатия көрсетеді, қолдау көрсетеді.
АНЛАИЗ		<p>Ең алдымен, жергілікті студенттік қауымдастық тарапынан қолдау зор болғанын барлық респонденттер атап өтеді: Бадди волонтерлік қызметі (Чехия), ESN (Болгария), студенттік қолдау (ҚХР, Оңт. Корея) оқытушылардың қолдау қызметі (Тайвань, ҚХР). Халықаралық студенттердің өзара қарым қатынасы мен бір біріне көмектесіп, қолдауын барлық респонденттер жоғары деңгейде деп бағалайды. Сондай ақ, олар бір-бірінің елдеріне, мәдениеттеріне, тілдеріне, салт дістүрлеріне қызығушылық танытуы жоғары деңгейде болған. Бұл қызығушылық қабылдаушы университеттер тарапынан да ұтымды пайдаланылып, «Елдер күні», «халықаралық ас мәзірі күні» сынды презентациялық әс шаралар ұйымдастырылып, кей университеттерде оқытушылар әр елдің өзіне тән феномендеріне құрмет көрсете отырып, сабақ барысында ұтымды пайдалана білген.</p>
6	Мәдениетаралық коммуникация қиынға түсті ма? Не қиындық тудырды және неліктен деп ойлайсыз?	<ul style="list-style-type: none"> • Шетел елдерден студент көп болды, яғни біздің мәдениетіміз ұстанымдарымыз әртүрлі, бірақ ол ешқандай кедергі тудырған жоқ; • Қатты қиынға соқты деп айта алмаймын, барлық ұлт өкілдерінің арасында салт-дәстүрі мен әдет-ғұрыптарымен, әртүрлі мәдениеттерімен танысқан қызық болды; • Мәдениетаралық коммуникацияда кішкене тіл жағынан біраз түсініспеушіліктер болып тұрды, себебі әр елдің өзіне тән акценттері болғандықтан кейбір сөздерді түсіну қиынға соқты; • Көзқарас, қызығушылығымыз және де бір-бірімізбен құндылықтар алмасуымызда біршама қиындықтар туындады, бірақ уақыт өте келе түсінісіп кеттік, оның себебі менталитетте деп ойлаймын; • Университетте оқытылған мәдениетаралық коммуникация пәнінен алған білімім көмектесті. Әрбір мәдениеттің өзіне тән ерекшеліктері бар екенін қарастырып, есте сақтаған жөн; • Мәдениетаралық коммуникация онша қиындық тудырмады. Алайда, әр түрлі ұлт, халықтардың мәдениет ерекшеліктеріндегі айырмашылықтар болды;
		<ul style="list-style-type: none"> • Ешқандай; • Еш қиындық тудырмады; • Айтарлықтай қиындық болмады. Екі шет тілінде оқығандықтан білмеген сөздерді екі тілде аралас жеткізіп отырдым; • Мәдениетаралық коммуникация ешқандай қиындық тудырған жоқ.
АНЛАИЗ		<p>Қиындықтар қатарына студенттер көбіне шетел тілін меңгеру деңгейіне байланысты туындаған тілдік қиындықтарды, немесе әр елдің өзіне тән тілдік ерекшеліктеріне байланысты мән мағынаны дұрыс түсінуге байланысты туындаған қиындықтарды атайды. Қазақстан мен Еуропа немесе Азия елдерінің географиялық орналасу алшақтығына байланысты мәдени айырмашылықтар да көп екені даусыз. Соған байланысты студенттер үшін мәдени бейімделу проблемасы болатыны анық. Бірақ, жастық максимализм, жаңаны қабылдауға деген құштарлық оның бәрін ұмыттырып жібереді. «Көп жасағаннан емес, көп көргеннен сұра!» деген қазақ мақалы арқылы бір ғана жауап айтуға да болады.</p>

7	Халықара-лық академиялық бағдарламаның Сізге, Сіздің мәдениетаралық көзқарасыңыздың қалыптасуына немесе жетілуіне/ мәдениетаралық коммуникацияны түсінуіңізге қандай пайдасы тиді деп ойлайсыз?	<ul style="list-style-type: none"> • Менің көзқарасым әлде қайда өзгерді, мен әртүрлі жағдайларға жан-жақты қарауды үйрендім және жаңалықтарға қалыпты сезінуге үйрендім; • Жаңа достар тауып, көкжиегіміз кеңейіп, білімімізді арттырып, әртүрлі біз үшін жаңа дүниелермен таныстық; • Бұл бағдарламаның арқасында менің ойлау қабілетім, басқа ұлттың адамдарына деген көзқарасымды өзгертті; • Пайдасы орасан зор, ол жақта болып жатқан тіршілік, адамдардың бір-бірімен қарым-қатынасы, қоршаған орта тағысын тағы, менің жаңа көзқарас қалыптастыруыма және жетілдіруіме өте үлкен десем артық айтпаспын, көп пайдасын тигізді; • Мәдениетаралық коммуникация, жайлы аймақтан шығу арқылы коммуникациялық дағдылардың дамуы, оқылатын пәндер бойынша білімді жетілдіру, пайдалы тілдік тәжірибе, жаңа орта, оқытылатын тілді дамыту, жаңа көзқарас пен жеке тұлғалық дамуыма ықпал етті; • Әрине, халықаралық академиялық бағдарламасымен оқу маған пайдасын тигізді. Мен, шетелде тек білім алып қана қоймай, басқа ұлт өкілдерімен таныса отырып, мәдениетаралық көзқарасымыздың қалыптасуына ықпал етті; • Көкжиегімді аша түсті. Тілді жетік меңгеруге пайдасын тигізді; • Бұл менің өмірімде алған ең үлкен әрі пайдалы тәжірибе болды деп есептеймін, әр халықтың өз ерекшеліктерін байқау, әлемде сан түрлі адам бар екенін түсінуге мүмкіндік берді; • Әр түрлі жағдайда өзіңді қалай ұстау керектігін, дұрыс сөйлеу және тыңдау мәдениетін қалыптастырды. Сонымен қатар, өзіме сенімді болуға, ойымды ашық жеткізуге, сөздік қорымды дамытуға мол пайдасын тигізді; • Басқа халықтың қалай оқып, қалай өмір сүріп жатқанын, мәдениетін көріп өлесің, дамисың; • Халықаралық академиялық бағдарламасы аз да болсын менің өмірге деген көзқарасымды қалыптастырды. • Тайвань мемлекетінде 6 ай шамасында өмір сүріп, оқып, білім алуға мүмкіндік берді. Әлемнің шет шетінен келген студенттермен тіл табысып Тайбей қаласы мұғалімдерінен үлкен тәжірибе алуға мүмкіндік берді.
АНЛА	<p>Респонденттердің барлығы бір ауыздан өз қолдауларын білдірген. Мысалы, шетелдік ЖОО ESN халықаралық ұйымының волонтерлері шетелдік студенттердің жаңа мәдени ортаға тез бейімделуіне көмектеседі. Біріншіден, волонтерлер шетелдік студентті күтіп алғаннан бастап, барлық тұрмыстық, әлеуметтік, оқу проблемаларын шешуге кіріседі. Екіншіден, шетелдік университет жаңадан келген студенттерге арнап «welcome week» ұйымдастырады, яғни шетелдік студенттер мен жергілікті студенттер бейресми жағдайда жиналып, бір бірімен жақыннан танысып, өздерін қызықтыратын сұрақтарына жауап алады. Чехия университеттерінде шетелдік студенттерге жергілікті студенттерден құралған «бадди» көмекке келеді. Олар студенттердің университет өміріне бейімделуіне, жергілікті мәдениет пен менталитетпен танысуына көмектеседі, сондай ақ шетелдік студенттер өз елдерін таныстыру үшін стэндап форматында презентациялар өткізіледі. Бұл презентациялар екі жақ студенттер үшін де аса тиімді болып табылады. Сондықтанда халықаралық академиялық ұтқырлық бағдарламасымен жұмыс істейтін мекемелер мәдениетаралық коммуникация мәселесіне аса ден қойып, оның тиімді болудың тетіктерін қарастыруы қажет.</p>	

8	<p>Халықара лық академия лық бағдарлама аясында жаңа достар таптыңыз ба, өзіңіз барған елдің студенттерімен коммуника ция орнатып, достаса алдыңыздар ма? Олармен әлі де байланыста</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Мен қазіргі уақытта көптеген шет елдік достарым бар. Ол қытай, орыс, пакистандық, судандық, қырғыз, беларус, тіпті француз. Қазіргі уақытта біз әлі жақсы қарым-қатынастамыз; • Ия, әрине жаңа достармен қазіргі таңда әлеуметтік желілер арқылы байланысып тұрамыз; • Польшада көбінесе түрік студенттерімен жақсы араласып кеттім және әлі күнге дейін инстаграм парақшасынан жақсы араласамын; • Әрине, жақсы достар таптым, олармен қарым-қатынас орнатып әлі де байланыстамын; • Әрине. Барған елдің студенттерімен ғана емес, сонымен қатар көршілес елдерден келген азаматтармен достасуға мүмкіндік болды; • Иә, онда әр-түрлі ұлт өкілдерімен танысып, достастым және әлі де байланыстамын; • Иә әлі де доспыз, бір бірімізбен әлеуметтік желі де сөйлесіп, туған күндері болған кезде құттықтап, қуанып отырамыз; • Ия, әрине. Көп еген достар таптым, қазір әлі де әлеуметтік желілерде байланыстамыз; • Әр түрлі мемлекеттерден келген көптеген жаңа достармен таныстым. Бәрімен бірдей тез тіл табысып кеттім, әлі күнге дейін байланыстамыз, ары қарайда байланыста болатынымызға сенемін; • Иә, әрине, мен өзіме көп деген достар таптым айта кетсем Италиядан, Гон Конг тан, Америкадан, Корея және Япония елдерінен. Біз әлі күнге дейін Фейсбук интернет желісінде сойлесеміз. Бір бірімізді өз елдерімізге қонаққа шақырамыз.
<p>А Н А Л И З</p>	<p>Респонденттердің барлығы дерлік бір-бірімен достық қатынаста екенін, әлеуметтік желілер арқылы хабарласып тұратындығын білдірген. Бұл өте жақсы сипаттама. Бағдарламаның көздеген мақсаты да осы. Шетелдік студенттермен дос болып, олармен жақсы қарым-қатынас түзу, біріншіден, тілдің ұмытылмауына ықпал етсе, екіншіден, студенттің не бағдарламамен, не болмаса өз тарапынан тағы да елсапарға аттануына мотивация болады.</p>	
9	<p>Халықара лық академия лық ұтқырлық бағдарлама сынан жинақтаған мәдени тәжірибеңіз туралы не айтар едіңіз?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Менде халықаралық академиялық ұтқырлық бағдарламасынан тек қана жақсы естеліктерім қалды. Менің мәдени тәжірибем өте қызықты өтті, мен тек Қытайдың ғана емес өзге елдердің мәдениетімен таныстым. Біз барлығымыз әртүрлі елдерден болғанымызға қарамастан, барлығымыз жаңалықтарға ашық болдық; • Әрбір студент осындай мүмкіндікке ие болып, жаңа елдермен танысып, ары қарай оқуға деген, түрлі мәдениеттерді тануға деген мотивациясы оянса екен деймін. Себебі, осы бағдарлама барысында мен тек басқа мемлекеттерді көріп, мәдениеттерімен танысып қоймай, өзімді жаңа қырымнан танып, дами бастадым. Терең білім, әртүрлі мәдениет, үздіксіз даму, жан-жақты көзқарас деген ұғымдарға осы бағдарлама арқылы қол жеткіздім; • Бұл бағдарламаға алғысым орасан зор, себебі өмірімдегі ең тәжірибелердің бірі болды. Көптеген ұлт өкілдерінің мәдениетімен, адамдарымен және Европаның білім беру жүйесімен таныстым; • Қазақстанның шетелдік университеттермен қарым-қатынасын қолдаймын. Өйткені, шетелдік университеттермен тәжірибе алмасып, оны өз елімізде қолдана білу біздің мақсатымыз; • Бұл бағдарлама шетелдік серіктес жоғары оқу орындарында студенттер мен оқытушылардың оқуына және ғылыми іс-шараларын жүзеге асыруға мүмкіндік береді. Бағдарламаның үлкен артықшылығы - әлемдік деңгейде халықтар арасында мойындалатын мемлекеттерде халықаралық стандарттарға сәйкес қазақстандық жоғары білімнің сапасын қамтамасыз ету, оның бәсекеге қабілеттілігін арттыру; • Бізге осы бағдарламаны ұсынған университетімізге алғыс білдіремін. Себебі, шетелде оқып, білім алу арқылы өзіме мол тәжірибе жинадым, бірнеше ұлт, халықтардың мәдени ерекшеліктеріндегі айырмашылықтарымен қатар олардың ұқсастықтарын да көрдім; • Әрқашан өзінді шектеме! Тек алға қарай жылжуынды тоқтатпа деп айтар едім. Бұл академиялық ұтқырлық бағдарламасы арқылы бізге әлемнің ғажайып жерлерін көруге, сезінуге, білім алуға мүмкіндік жасалғаны қуантады; • Әр ел өзінше ерекше. Белгілі мемлекетте өмір сүру арқылы өз еліңмен салыстыра отырып, маңызды ой жинақтадым. Бұл маған берілген өте татымды мүмкіндік болды;

	<ul style="list-style-type: none"> • Мен үшін осы кезге дейін жинақтаған ең үлкен тәжірибе осы бағдарламаның арқасында алғаш рет шетелге шығуым болды. Бір семестр бойы рухани және мәдени жақтан көптеген тәжірибелер жинадым. Түрік халқы сырттан келген адамдарға әрдайым жақсы көзқараста. Қазақ бауырларымыз деп бізге әрқашан қолдау көрсетті. Барлық адамдары қарапайым, тез тіл табысады, егер қиындыққа тап болсаң қолдарынан келгенше көмектеседі. Студенттерге барлық жағынан көптеген жеңілдіктер қарастырылған, соның бірі университет асханасында студенттерге тамақ үшін арнайы жеңілдік бар. Жаңа жерлерді көрдім, жаңа адамдармен таныстым, барлық танысқан адамдардың жақсы қасиеттерін үйренуге тырыстым. Жалпы ересек адам болып қалыптасуыма жол көрсетті. Жоспармен өмір сүруіме септігін тигізді. Ұмытылмайтын естеліктер және шабыт сыйлады. • Ойлау қабілетіңді кеңейтуге септігін тигізді; • Біріншіден, мен халықаралық академиялық ұтқырлық бағдарламасына өз ризашылығымды білдіремін және де бағдарламаға дәл менің қатысқанымға өте қуаныштымын. Бұндай тәжірибенің менің болашағыма пайдасын тигізеріне күманым жоқ. Бағдарлама менің әрқашан дамуға құштарлығымды оятты, одан әрі осымен тоқтап қалмай магистрлік оқуымды шет елде оқуға мотивация берді.
А Н А Л И З	Респонденттердің барлығы оң бағытта іс-тәжірибе жинақтағанын жеткізеді. Шетелдік университетте білім алу ең алдымен, ағылшын тілін меңгеру және оны өз тәжірибесінде қолдану студенттің жаңаша деңгейге көтерілуіне зор ықпалын тигізді, ұлттаралық түсінуді жақсарды, адамдармен қарым-қатынас орнатуда жаңа тәжірибе жинақтауға көмектеседі. Мәдениетаралық коммуникацияны шын мәнінде тек қана шынайы тілдік және жаңа мәдени ортада ғана үйренуге болады. Сол үшін халықаралық академиялық ұтқырлық бағдарламасын жүзеге асыру тиімді.

2020-21 оқу жылдарында екі ЖОО-ның бірігуінен туындаған М.Х.Дуллати атындағы Тараз өңірлік университеті немесе Дулати университетінде де халықаралық академиялық ұтқырлық жұмыстарын дамытуға байланысты жаңа жоспарлар, жобалар іске қосылуда. Ұсынылып отырған мақала өзегіне сәйкес жоспардың мәдениетаралық бейімдеу тұсына көңіл аударсақ:

- Тараз өңірлік университетінде саяси халықаралық ынтымақтастық рухын нығайта отырып, шет елдердің өкілдеріне тағаттылық қарым-қатынасты қалыптастыру. Шетелдік білімгерлердің ұлттық дәстүрлері, тарихы мен мәдениетін көрсететін іс-шаралар өткізу. Шетел елшіліктерінің өкілдерімен кездесулер ұйымдастыру;

- Шетел өкілдерінің өз елінде болып, оқитын елінің менталитетіне, мәдениеті мен ұлттық психологиясына толерантты көзқарасын қалыптастыру. Шетел азаматтарын қазақ халқының тарихымен, мәдениетімен және дәстүрлерімен таныстыру үшін экскурсиялар ұйымдастыру. Қазақстандық саясат, ғылым және мәдениет өкілдерімен кездесулер ұйымдастыру;

- Жатақханалар мен факультеттер негізінде білімгерлердің көп ұлтты топтарына арналған мәдениаралық бейімделуге арналған психологиялық-педагогикалық іс-шараларды ұйымдастыру және өткізу;

- Мәдениетаралық өзара әрекеттесу кеңістігін қалыптастыру. Шетелдік білімгерлерді шетел азаматтарына қадағалау институтын енгізу, жаңадан келген шетелдік білімгерлер тобына қалаға, факультетке, жатақханаға бағыт-бағдар беру;

Мәдениетаралық ынтымақтастық бағытында:

- Шет елдердің өкілдеріне деген тағаттылық қарым- қатынасты дамыту және нығайту.

Университеттің құрылымдық бөлімшелерінің жұмыс жоспарына шетелдік білімгерлердің ұлттық дәстүрлері, тарихы мен мәдениетін бейнелейтін іс-шараларды енгізу. Тараз өңірлік университетінде оқитын әр түрлі шет ел өкілдерінің дәстүрлері, әдет-ғұрыптары және психологиясының ерекшеліктері туралы шетелдік білімгерлермен әңгімелер ұйымдастыру және өткізу;

- Шет елдер өкілдерінің басқа елдерден келген білімгерлердің менталитеті мен мәдениетіне деген тағаттылық қарым- қатынасын дамыту және нығайту. Сұхбат жүргізу, шетел өкілдеріне оқитын елдің ерекшеліктері, ұлттық психология және менталитет туралы қосымша ақпарат беру;

- Әр түрлі ұлттық академиялық топтар үшін, сондай-ақ жатақханада тұратын білімгерлер топтары үшін мәдениаралық өзара әрекеттесуге арналған психологиялық-педагогикалық іс-шараларды ұйымдастыру және өткізу;

- Спорттық шараларды өткізу. Шетел азаматтарын университеттік жарыстарға факультеттердің спорттық командаларына қосу. Ұлттық спорттық дәстүрлерді көрсету үшін шеберлік сыныптарын ұйымдастыру.

«Жаңа экономикалық драйвері ретінде білім беру хабын дамыту» жобасының Қазақстанды және қазақстандық білім жүйесін Орталық Азияның білім хабына айналдыру бағытында Инициатива 2 «Шетелдік студенттерді тарту» халықаралық білім беру қызметін көрсету нарығында қазақстандық ЖОО позициясын көтеруді, сапалы білім беру қызметін көрсету арқылы университеттің беделін арттыруды көздейді. ҚР БЖҒМ қазақстандық ЖОО шетелдік студенттер үлесін қысқа мерзім ішінде 2-ден 5% дейін көтеруді көздейді. Нәтиженің студент жастарды жаңа белеске жетелері анық.

ПАЙДАЛАНЫЛҒАН ӘДЕБИЕТТЕР

1. Оқытудың кредиттік технологиясы бойынша оқу процесін ұымдастыру қағидаларын бекіту туралы. <http://adilet.zan.kz/kaz/docs/V1100006976>
2. Воробьева И.М. Академическая мобильность студентов как важный инструмент формирования глобальной образовательной среды в российском вузе // «Молодой учёный». № 10 (90) Педагогика. Май, 2015 г. – 1113-1115 стр.
3. Беккер, И.Л., Журавчик В.Н. Образовательное пространство как социальная и педагогическая категория // Известия Пензенского государственного педагогического университета им. В.Г. Белинского. — 2009. — № 16. — 132–140 с.
4. O'Hara, Martin. Academic mobility in Kazakhstan: rhetoric and reality. <http://nur.nu.edu.kz/handle/123456789/291>. 2015-08-10T05:19:58Z
5. Julia Zimmermann, Henriette Greischel, Kathrin Jonkmann. (2020) The development of multicultural effectiveness in international student mobility. Higher Education DOI: 10.1007/s10734-020-00509-2
6. Rotter, C. (2005). Internationalisierung von Studiengängen. Typen – Praxis – empirische Befunde, Ruhruniversität Bochum. Verfügbar unter: <http://www-brs.ub.ruhr-uni-bochum.de/netathtml/HSS/Diss/RotterCarolin/diss.pdf> [04.10.2017]. - S. 368
7. Christa lee Olson, Kent R. Kroeger. Global Competency and Intercultural Sensitivity First Published June 1, 2001 Research Article <https://doi.org/10.1177/102831530152003>

REFERENCES

1. Oqytıdyń kredittik tehnologiıasy boyınsha oqy prosesin uıymdastyru qagıdalaryn bekıty túraly. <http://adilet.zan.kz/kaz/docs/V1100006976> (in Kazakh)
2. Vorob'eva I.M. Akademicheskaja mobil'nost' studentov kak vazhnyj instrument formirovanija global'noj obrazovatel'noj sredy v rossijskom vuze // «Molodoj uchnyj». № 10 (90) Pedagogika. Maj, 2015 g. – 1113-1115 str. (in Russian)
3. Bekker, I.L., Zhuravchik V.N. Obrazovatel'noe prostranstvo kak social'naja i pedagogicheskaja kategorija // Izvestija Penzenskogo gosudarstvennogo pedagogicheskogo universiteta im. V.G. Belinskogo. — 2009. — № 16. — 132–140 s. (in Russian)
4. O'Hara, Martin. Academic mobility in Kazakhstan: rhetoric and reality. <http://nur.nu.edu.kz/handle/123456789/291>. 2015-08-10T05:19:58Z
5. Julia Zimmermann, Henriette Greischel, Kathrin Jonkmann. (2020) The development of multicultural effectiveness in international student mobility. Higher Education DOI: 10.1007/s10734-020-00509-2
6. Rotter, C. (2005). Internationalisierung von Studiengängen. Typen – Praxis – empirische Befunde, Ruhruniversität Bochum. Verfügbar unter: <http://www-brs.ub.ruhr-uni-bochum.de/netathtml/HSS/Diss/RotterCarolin/diss.pdf> [04.10.2017]. - S. 368
7. Christa lee Olson, Kent R. Kroeger. Global Competency and Intercultural Sensitivity First Published June 1, 2001 Research Article <https://doi.org/10.1177/102831530152003>

GULKHAN NURADIN

candidate of philosophy Sciences,
Associate Professor,
Taraz regional university named after M.H. Dulati,
Tole bi, 68, Taraz, Republic of Kazakhstan,
tel. +77262432145
Email: gnuradin@mail.ru

ГҮЛХАН БОЛАТҚЫЗЫ НҰРАДИН

ф.ғ.к., доцент,
М.Х.Дулати атындағы Тараз өңірлік университеті
Төле би, 68, Тараз қ., Қазақстан Республикасы,
тел. +77262432145
Email: gnuradin@mail.ru

НУРАДИН ГУЛЬХАН БОЛАТОВНА

к. ф.н., доцент,
Таразский региональный университет
им.М. Х. Дулати
Төле би, 68, г. Тараз, Республика Казахстан,
тел. +77262432145
Email: gnuradin@mail.ru

NAZIM DUSENOVA

Taraz regional university named after M.H. Dulati,
Tole bi, 68, Taraz, Republic of Kazakhstan,
tel. +77262432145
Email: nasym67@mail.ru

НАЗЫМ ТҰРСЫНБАЙҚЫЗЫ ДҮЙСЕНОВА

М.Х.Дулати атындағы Тараз өңірлік университеті
Төле би, 68, Тараз қ., Қазақстан Республикасы,
тел. +77262432145
Email: nasym67@mail.ru

ДҮЙСЕНОВА НАЗЫМ ТУРСЫНБАЕВНА

Таразский региональный университет
им.М. Х. Дулати
Төле би, 68, г. Тараз, Республика Казахстан,
тел. +77262432145
Email: nasym67@mail.ru

GULNUR ISABEKOVA

PhD,
M. H. Dulati Taraz regional University
Tole bi, 68, Taraz, Republic of Kazakhstan,
tel. +77262432145
Email: gulnur_taraz@mail.ru

ГУЛЬНУР БОЛАТБЕКОВНА ИСАБЕКОВА

PhD докторы,
М.Х.Дулати атындағы Тараз өңірлік университеті
Төле би, 68, Тараз қ., Қазақстан Республикасы,
тел. +77262432145
Email: gulnur_taraz@mail.ru

ИСАБЕКОВА ГУЛЬНУР БОЛАТБЕКОВНА

Доктор PhD,
Таразский региональный университет
им.М. Х. Дулати
Төле би, 68, г. Тараз, Республика Казахстан,
тел. +77262432145
Email: gulnur_taraz@mail.ru

ISTIR 14.35.09
UDC 372.881.1

OLZHAS KALAGANOV
master student,
Republic of Kazakhstan

О.С. ҚАЛАҒАНОВ
магистр,
Қазақстан Республикасы

КАЛАГАНОВ О.С.
магистр,
Республика Казахстан

FORMATION COMMUNICATIVE COMPETENCE OF STUDENTS AS A FUTURE MANAGERS OF HOTEL INDUSTRY

СТУДЕНТТЕРДІҢ ҚОНАҚТАУ ӨНДІРІСІНІҢ
БОЛАШАҚ МЕНЕДЖЕРЛЕРІ РЕТІНДЕГІ
КОММУНИКАТИВТІ ҚҰЗЫРЕТТІЛІГІН
ҚАЛЫПТАСТЫРУ

ФОРМИРОВАНИЕ КОММУНИКАТИВНОЙ
КОМПЕТЕНТНОСТИ СТУДЕНТОВ КАК БУДУЩИХ
МЕНЕДЖЕРОВ ГОСТИНИЧНОЙ ИНДУСТРИИ

39

This article raises the actual problem of non-compliance of hotel managers-graduates of higher educational institutions that do not meet the modern requirements of the hospitality industry. The article reveals the concept of communicative competence, identifies groups of background knowledge, concretizes the concept of foreign language competence, highlights its structure, and justifies the need to learn a foreign language by a modern hotel Manager during his studies at a higher educational institution.

Keywords: *education, hotel managers, communicative competence, foreign language competence*

Бұл мақалада қонақ үй индустриясының заманауи талаптарына сәйкес келмейтін жоғары оқу орындарының түлектері мен қонақ үйлері менеджерлерінің сәйкес келмеуінің өзекті проблемасы көтерілген. Мақалада коммуникативті құзыреттілік тұжырымдамасы ашылып, фондық білім топтары анықталды, шет тілдік құзыреттілік тұжырымдамасы нақтыланды, оның құрылымы атап өтілді және қазіргі заманғы қонақ үй менеджері жоғары оқу орнында оқып жүрген кезінде шетел тілін үйрену қажеттілігі ақталды.

Түйін сөздер: *білім, қонақ үй менеджерлері, коммуникативті құзыреттілік, шет тілдік құзыреттілік*

В статье поднимается актуальная проблема несоответствия менеджеров отелей - выпускников высших учебных заведений, не отвечающих современным требованиям индустрии гостеприимства. В статье раскрывается понятие коммуникативной компетенции, выделяются группы базовых знаний, конкретизируется понятие иноязычной компетенции, выделяется ее структура и обосновывается необходимость изучения иностранного языка современным менеджером отеля во время учебы в вузе.

Ключевые слова: *образование, менеджеры отелей, коммуникативная компетентность, владение иностранным языком*

Today, the hospitality industry (including tourism, hotel and restaurant business) is developing more dynamically than other sectors of the world economy. According to analysts, by 2030, tourism will become the largest business in the world, which will lead to an increase in the number of jobs and opportunities to make a career in this field.

Statistics say that thanks to tourism, cities such as Paris, New York, and London live and thrive. For the favor of «His Majesty the Tourist» is no longer fighting individual travel agencies, but entire States. According to the world tourism organization (of which Kazakhstan became a full member in 1993), the share of countries where tourism is among the top five export items currently reaches 83%. At the same time, 38% is accounted for countries where tourism is the main source of foreign exchange earnings. Thus, the income from one foreign tourist is equivalent to the export of 9 tons of coal, or 15 tons of oil, or 2 tons of high-grade wheat. You can create from 5 to 9 jobs with the money of one tourist (and each visitor leaves at least \$1000).

All this indicates that tourism can and is gradually becoming a profitable sector of the Kazakh economy. Moreover, for the development of the hospitality industry, our country has rich tourist resources. These are striking landscapes and untouched mountain peaks, fast-running rivers and steep cliffs, unique species of fauna and the diversity of the world of birds. There are 27 thousand ancient monuments in the country, many of which are located on the great Silk Road. These are the mausoleum and mosque of Khoja Ahmed Yassawi in Turkestan, the unique «Golden man» found in the Saka mound near the city of Yesika, the burial chamber of the Besshatyr burial ground, and much more. A potential tourist who wants to visit the countries of Central Asia, through the territory of which the Great silk Road ran, Kazakhstan can not fail to arouse great interest.

Over the past ten years, the hotel and tourist business has grown significantly in our country. The scale of development of the hospitality industry in recent years is pleasantly surprising.

However, in order to manage a modern hotel infrastructure, we need the managers of the hotel industry with a professional education and staff with high quality training.

Currently, along with the high professionalism of the hotel Manager, the main focus is placed on such personality traits as initiative, enterprise, rationalism, dynamism, the ability to

quickly respond to the current situation, healthy optimism, sociability. All these characteristics of personality traits cannot exist without a developed communicative competence [3].

I. V. Kulamikhina defines the communicative competence of specialists on the basis of criteria, which are the skills of working with people and information. When interacting with people, communicative competence is manifested in the ability to communicate, formulate tasks, resolve conflicts, the ability to interact with representatives of different cultures and intellectual layers, and the ability to negotiate. When working with information, the hotel Manager must demonstrate the ability to present, discuss, and defend opinions not only verbally, but also in writing, and analytically perceive written information, find, receive, systematize, design, and use information. So, I. V. Kulamikhina gives the following definition of communicative competence: «the Ability to implement effective communication, which is manifested in situations of professional communication and serves to meet the needs of a specialist in the exchange of information, thoughts, feelings; in the implementation of interaction, in building relationships with colleagues and partners; in developing common positions; in establishing spiritual contact».

Communication competence is complex. The structural components of communicative competence are linguistic, sociolinguistic, discursive, socio-cultural, strategic and social. The combination of these competencies will form the starting point for the formation of an educational standard in foreign languages.

As for communication competence itself, it was clearly underestimated in the past years. In modern conditions, it would be naive to think that full-fledged communication is possible only on the basis of the ability to operate with language material. From the position of the sociological theory of communication, the process of communication between people is an exchange of information, in which one of them owns some information that is unknown to the other, otherwise meaningful communication does not occur. Information inequality occurs due to the fact that part of the knowledge of one of the interlocutors is individual, that is, obtained as a result of personal experience. On the other hand, in the process of communication, there is General information that forms the starting point for

communication. In the absence of such General information, communication is not possible. Thus, for a successful act of communication, it is necessary not only to have a common language means for the interlocutors, but also a General amount of knowledge. Such common knowledge for participants of the communication act is background knowledge. As shown in their study Em Vereshchagin and V. G. Kostomarov, we can distinguish four groups of background knowledge.

The first group includes universal knowledge, such as concepts such as the sun, wind, trees, and the like.

The second group includes information that is available only to members of a particular ethnic language community. This knowledge was developed by a certain people and reflects their culture, way of life and customs.

To the third group of knowledge, researchers attributed regional knowledge that is characteristic of the inhabitants of a particular region.

Finally, the researchers assigned professional knowledge and relevant vocabulary to the fourth group.

To ensure genuine communication, even within a limited framework, knowledge related to the fourth group of background knowledge is necessary. This is the function of communicative competence.

Why communicative competence is so important for future professionals, in our case, managers of hotel industry? Even Dale Carnegie in the 30s of the 20th century noticed that the success of a person in his financial Affairs, in the technical sphere or engineering depends on fifteen percent of his professional knowledge and eighty - five percent-on his ability to communicate with people.

The high level of communicative competence of hotel managers provides a real psychological contact with colleagues, superiors and subordinates. The ability to overcome various psychological barriers that arise in the process of interaction determines the fruitfulness of interpersonal relationships, through which the business and personal levels of communication are harmoniously combined. Very significant in the structure of the communicative competence of a hotel Manager is the perceptual component, which distinguishes such components as the ability to adequately assess the personal traits and emotional state of communication partners, correctly interpret statements and non-verbal

component of interaction, determine the nature of relationships that develop in the process of communication.

The analysis of curricula and the list of disciplines studied in higher education institutions has revealed a number of academic subjects that can be used to develop students, future hotel managers, communicative competence. One of these subjects is a foreign language.

A foreign language, as an academic subject, has features that open wide opportunities for the development of creative abilities of students in the learning process. In this regard, the issues of stimulating students ' interest in learning foreign languages and determining the role of creative independent work of students in their study are in the focus of attention of foreign language teachers.

Professionalism in the activities of hotel managers is largely determined by the level of their foreign language communicative competence.

Today, there are more than 1 billion people in the world who actively use English as their native, second or foreign language in everyday life. In the world, 60% of radio broadcasting is carried out in English, 70% of mail messages are carried out in English, and 85% of international telephone conversations are conducted in English. In the era of the information revolution, which we are witnessing and participating in, it is also important that 80% of all information in computers is contained in English.

It is particularly important to note the importance of knowledge of foreign languages for the hotel business. While Kazakhstan is actively entering the world market as a partner of the leading countries of the world economic community, where more and more foreign companies are opening their branches and, as a result, there is an increase in the flow of business people and tourists coming to Kazakhstan.

So, English is becoming an integral part of communication in hotels and the service sector. But, unfortunately, very often we are faced with the fact that students or graduates of professional and higher educational institutions can not even tell an interview about themselves in English, claiming to be a hotel Manager. But it is no secret that the Manager's duties also include working with clients in certain situations. And by accepting such a graduate, the hotel risks losing customers, as the Manager simply will not be able to understand and work with hotel guests. The same applies to line employees: waiters, bartenders, receptionists, etc.

The fact is that the effectiveness of specialists depends on how well and deeply the foreign language speech component is integrated into the overall structure of their professional competence. However, despite the pronounced trend of professionalization of teaching a foreign language in non-linguistic universities, the tasks of forming a student's foreign language competence are not solved effectively. Learned student, but unrelated logic professional activities and do not have the terms «efficiency» and foreign-language competence are relative to each other psychological barriers to their immediate integration in production situations. Formed foreign language capabilities remain, in fact, General linguistic, and not special competencies.

The structure of foreign language competence traditionally includes language competence (linguocommunicative and linguo-cultural) and competence that characterize a multicultural language personality, polyconceptual, polylinguistic, and communicative-technological.

But we have found that the hotel Manager also needs situational and communication skills that are directly related to the ownership of professional activities:

1. Subject-speech algorithms that allow you to master speech algorithms.
2. Contextual-speech, providing an accurate understanding of foreign-language information about a dynamically changing situation.

The formation of these components means that the integral professional competence of a hotel Manager is characterized by the quality of efficiency.

Today, practical classes in a foreign language face the main task of developing the communicative competence of future hotel managers. In many works devoted to the psychology of communication, the main point in optimal communication is considered a communicative situation when a person has something to say, when he is interested in speaking out. Creating a communicative situation is one of the methods that contribute to the development of communicative competence in students, future managers of the hotel industry.

To assess the importance of a foreign language as an educational subject in the development of communicative competence, you need to be well aware of what a society, a country, gets if its

citizens speak a foreign language, and what gives foreign language proficiency to a person who begins to live in market conditions, and through it - to society.

The most important thing is to determine what the process of mastering a foreign language gives a person, how a foreign language can contribute to the formation of important business qualities of a person and professional skills of business communication for a future specialist.

A foreign language is objectively a social value, so its inclusion in the higher education program is a social order of society. A foreign language, like a native language, does not exist in isolation in society and cannot live its own life. It is closely linked to all spheres of society: economy, politics, art, education, military, etc., reflecting the mentality and culture of the country it represents.

A foreign language, like a native language, performs two important functions in the life of a person and society: communication and cognition. However, the difference is that a foreign language serves as a means of not only interpersonal, but also interethnic, interstate, and international communication. In addition, with the help of a foreign language, there is a knowledge of what can not be learned in the native language adequately and in a timely manner. In recent years, new factors have begun to act in various spheres of society, radically changing the status of a foreign language as a subject of study.

In economic and sociological studies of recent years, it is noted that in order for domestic enterprises to successfully compete with the best foreign firms, every qualified specialist should know from foreign primary sources what is being done and what is planned by developed countries in the relevant fields of science and technology. Practice has shown that we need not just translators, but highly qualified specialists who speak a foreign language. Thus, the knowledge of a foreign language is now one of the conditions for professional competence, including that of a hotel Manager. Noting the important role of a foreign language as a discipline in the process of training a specialist, it is necessary to focus on its main functions. Of course, one of the General functions of a foreign language, like any other educational subject, is to ensure the overall development of the student, expand his horizons, his knowledge of the world around him, about people who speak this

language, about works of art, and other national cultures. In addition, all training is associated with the formation of certain personality traits of the trainee. Purposeful education of hotel managers in General and the formation of certain personal qualities necessary for professional development is another of the most important functions of a foreign language. A foreign language as an academic subject makes a significant contribution to the culture of students' intellectual work by developing such specific educational skills as the ability to use bilingual linguistic dictionaries, grammatical reference books, and memos on the rational implementation of educational tasks. All this teaches students to work independently, creates prerequisites for the development of the need for linguistic self-education.

It should also be noted, of course, the beneficial effect of learning a foreign language on the culture of communication, on speech activity in the native language. Thus, the formation of speech skills in a foreign language contributes to the development of all levels of speech ability of students: auditory, visual and motor sensations. Students learn to plan their speech behavior, correlating the goals of each action with the expressed content and the language tools available to the student. Working on a text teaches you to think carefully about reading a book in General. Such exercises as

drawing up a plan, theses to the text, topic, stories according to the plan or drawing, grammatical and lexical warm-up, extracurricular reading develop skills to logically Express your thoughts. All this undoubtedly contributes to improving not only speech, but also General culture. Thus, the positive impact of learning a foreign language on improving native language proficiency should be understood both in a broad sense (culture of speech communication) and in a narrower sense (thoughtful use of native language tools).

Considering a foreign language as an academic discipline in not language high school in modern conditions, along with educational and educational functions, we must not forget that learning a foreign language becomes an important means of formation of professional orientation of the specialist, i.e., of interest to future profession and desire to gain knowledge for the greatest number of communication channels, one of which then becomes a foreign language, providing opportunity for acquaintance with achievements in the professional field abroad. This function is implemented through the organization of the entire educational process, the content of the educational material itself, its orientation, as well as through the methods of introducing this material and the forms of interaction between the teacher and students in the educational process.

REFERENCES

1. Zhelnova O.A. Methodological approaches to the process of formation of the future lawyers' professional and communicative competence // The Bulletin of the Adyge State University. Series «Pedagogy and Psychology». Maikop: AGU Publishing house, 2011. Issue 2. P. 66-69.
2. Kulamikhina I.V. On the communicative competence of specialists under economy globalization // Zakon i Pravo. 2006. No. 4.
3. Vereshchagin E.M., Kostomarov V.G. The language and culture. M.: Rus. yaz., 1992. 246 pp.

OLZHAS KALAGANOV

Master student, teacher of the Foreign and Russian languages chair,
Karaganda Economic University of
Kazpotrebsoyuz,
100009, Akademicheskaya str. 9, Karaganda,
Republic of Kazakhstan,
mob.+77712854170
Email: olzhas.zar@mail.ru

ОЛЖАС САҒАТҰЛЫ ҚАЛАҒАНОВ

магистр, оқутушы,
Қазтұтынуодағы Қарағанды экономикалық
университеті,
100009, Академическая көш., 9, Қарағанды қ.,
Қазақстан республикасы,
моб. +77712854170
Email: olzhas.zar@mail.ru

КАЛАГАНОВ ОЛЖАС САГАТОВИЧ

магистр, преподаватель,
Карагандинский экономический университет
Казпотребсоюза,
100009, ул. Академическая 9, г. Караганда,
Республика Казахстан,
моб. +77712854170
Email: olzhas.zar@mail.ru

ZHANNA OSPANOVA
Candidate of Philological
Sciences,
Republic of Kazakhstan

Ж.М. ОСПАНОВА
филология
ғылымдарының
кандидаты,
Қазақстан Республикасы

МОТИВАЦИЯ КАК ВАЖНЫЙ КОМПОНЕНТ ПЛАНИРОВАНИЯ ЭФФЕКТИВНОГО ЗАНЯТИЯ

МОТИВАЦИЯ ТИІМДІ САБАҚТЫ ЖОСПАРЛАУДЫҢ МАҢЫЗДЫ ҚҰРАМДАС БӨЛІГІ РЕТІНДЕ

MOTIVATION AS AN IMPORTANT COMPONENT OF PLANNING AN EFFECTIVE SESSION

Статья посвящена вопросам мотивации как важного компонента планирования эффективного занятия в вузе. Планирование – неотъемлемая часть работы каждого преподавателя. При планировании занятий необходимо учитывать не только шаги эффективного планирования, но и какую важную роль играют мотивация и рефлексия. Одним из самых сложных аспектов становления преподавателя является обучение мотивации своих студентов. Студенты, которые не мотивированы, не будут учиться эффективно, не будут хранить информацию, не будут участвовать. В то время как мотивация студентов может быть трудной задачей, вознаграждение более чем стоит. Мотивированные студенты более взволнованы, чтобы учиться и участвовать в процессе обучения. Преподавание в аудитории с мотивированными студентами, доставляет удовольствие, как преподавателю, так и студенту. Мотивированный преподаватель может сделать обучение увлекательным и вдохновить их на раскрытие своего полного потенциала.

Ключевые слова: планирование, план, мотивирование, рефлексия, рефлексивная практика, мотивация студентов, эффективные вопросы высокого уровня, стили обучения

Мақала университеттегі тиімді сабақты жоспарлаудың маңызды құрамдас бөлігі ретінде мотивация мәселелеріне арналған. Жоспарлау – әр мұғалімнің жұмысының ажырамас бөлігі. Сабақты жоспарлау кезінде тиімді жоспарлаудың қадамдарын ғана емес, сонымен қатар мотивация мен рефлексияның маңызды рөлін ескеру қажет. Мұғалім болудың ең күрделі аспектілерінің бірі – оқушыларға мотивацияны үйрету. Ынтасы жоқ студенттер тиімді оқымайды, ақпаратты сақтамайды және қатыспайды. Оқушыларды ынталандыру қиынға соқса да, олардың пайдасы артық. Ынталы студенттер оқуға қызығушылық танытып, оқу процесіне қатысады. Сабақта ынтасы бар оқушылармен сабақ беру мұғалім үшін де, оқушы үшін де қуанышты жағдай. Ынталы мұғалім оқуды көңілді ете алады және оларды өзінің әлеуетін толық ашуға шабыттандырады.

Түйін сөздер: бағалау, өзін-өзі бағалау, кері байланыс, оқушының оқуы мен ынтасы, объективтілік, сенімділік, жарамдылығы, түзету жаттығуы

The article is devoted to the issues of motivation as an important component of planning an effective lesson at a university. Planning is an integral part of every teacher's job. When planning a lesson, it is necessary to take into account not only the steps of effective planning, but also what an important role motivation and reflection play. One of the most difficult aspects of becoming a teacher is teaching motivation to your students. Students who are not motivated will not learn effectively, will not store information, and will not participate. While motivating students can be difficult, the rewards are more than worth it. Motivated students are more excited to learn and participate in the learning process. Teaching in a classroom with motivated students is a pleasure for both teacher and student. A motivated teacher can make learning fun and inspire them to reach their full potential.

Key words: planning, motivation, reflection, reflective practice, motivation of students, effective high-level questions, learning styles

Занятие в вузе в условиях обновленного содержания среднего образования РК – интересное, а значит эффективное занятие. На таком занятии необходимо поддерживать высокую мотивацию и эмоциональную окраску занятия. Это и продуманная структура занятия, и логика изучения нового материала, и разнообразие дидактического материала, и организация работы студентов, и постоянные поиски форм и методов преподавания, и техническое оснащение занятия. Работать по-новому интересно, увлекательно, это верный путь в будущее школьного образования [1].

Хороший преподаватель может вселить надежду, зажечь воображение и привить любовь к учебе (Брэд Генри) [2]. Мотивированные студенты всегда приходят на занятия, готовые учиться. Вот несколько способов мотивировать ваших студентов [3]:

Развивайте значимые отношения со своими студентами. Когда ваши студенты узнают, что вы заботитесь о них как о личностях, они будут гораздо более восприимчивы к вашим наставлениям. Делитесь личными историями, чтобы общаться с ними.

Помогите зажечь внутреннюю мотивацию, позволяя студентам делать выбор, который влияет на их обучение. Предоставить им право голоса в рассадке или позволить им выбрать из списка вариантов домашней работы, а также форму окончательного проекта (плакат, эссе и т.д.) – это простые способы сделать это.

Поощряйте творчество в классе, предоставляя студентам свободу выражать свои мысли не только в устной и письменной форме, но и в художественных проектах. Когда студентам разрешается проявлять творческий подход, они чувствуют, что они проверены на то, кто они есть, что укрепляет их уверенность в себе и чувство собственного достоинства.

Включите все стили обучения. Знакомство с вашими студентами откроет вам, что стилей обучения почти столько же, сколько разных личностей. Знание того, как приспособить эти разные стили, дает вашим студентам успех и дает им чувство принадлежности к группе. Ниже приведен список различных стилей обучения, а также способы привлечения студентов к этим различным способам обучения.

Таблица 1 - Стили обучения [4]

Стиль обучения	Характеристики студента	Как заниматься
Визуальный студент	Может наслаждаться рисованием и, вероятно, наблюдательный	Включите в свои занятия соответствующие диаграммы, карты, диаграммы, цвета и другие изображения
Слушатель	Имеет ухо для мелодий и может быть певцом	Включите тона и голоса в вашу доставку. Призовите студентов прочитать материал для себя или записать его, если позволяет окружающая среда
Устный ученик	Может предпочесть словесные игры, чтение и письмо в целом	Они замкнуты или общительны? Первый может предпочесть чтение и письмо, в то время как второму может понравиться говорить и представлять
Логико-математический ученик	Любит шаблоны, группировки и исследования	Включите классификации и категории, чтобы удовлетворить потребности логических учащихся в шаблонах и порядке
Физический / Кинестетический Студент	Практические студенты могут быть довольно энергичными. Они обычно общительны и могут быть устойчивы к чтению и письму	Используйте реквизиты и модели на своих занятиях, чтобы сделать концепции осязаемыми и легкими для обработки. Поощряйте движение по аудитории. Делайте перерывы

Мотивация студентов – это мотивированный преподаватель. Если у вас есть страсть к преподаванию, ваши студенты с большей вероятностью проявят страсть к обучению. Тем не менее, это может сработать и наоборот: если вас не волнует преподавание, ваши студенты не будут заботиться об обучении. Итак, несколько рекомендаций по улучшению мотивации на занятиях:

Вовлеките своих студентов

Вы не будете мотивировать своих студентов, если не будете привлекать их и позволять им играть активную роль на ваших занятиях. Давно прошли те времена, когда учителя проводили большую часть занятия, а студенты играли пассивную роль. Занятия должны быть ориентированы на студентов. Преподаватель должен действовать как тренер и фасилитатор, чтобы помочь, направлять и направлять процесс обучения.

Дайте студентам возможность сиять

Также очень важно дать студентам возможность быть успешными. Дайте им задания, где они смогут увидеть результаты своих усилий. Это чувство «да, я сделал это!», то, что студенты чувствуют «да», когда выполняют тяжелое упражнение, повышает их мотивацию.

Сделайте обучение позитивным

Сделайте ваши занятия запоминающимися. Используйте игры и конкурсы. Все любят соревнования, и это дает студентам прекрасную возможность общаться друг с другом, веселиться и учиться одновременно.

Отойдите от учебников

Принесите подлинный материал, с которым ваши студенты могут связаться, и который соответствует их потребностям и интересам. Создайте свои собственные действия и покажите им, что вы также готовы приложить немало усилий и времени, чтобы помочь им добиться успеха.

Объясните, почему вы делаете вещи определенным образом

Нет ничего более скучного, чем преподаватель, который говорит студентам открыть свою книгу на странице «17» и просит их выполнить задание номер пять. Вам необходимо объяснить, почему для них важно выполнить это задание и что они собираются достичь, выполнив его.

Дайте четкие инструкции

При постановке задачи будьте внимательны и дайте студентам время подготовиться и задать вам любые вопросы. Для них нет ничего более расстраивающего, чем неспособность хорошо выступить, потому что они не понимали задачу. Это очень важно для студентов. Им нужно иметь четкое представление о том, что они должны делать.

Ставьте четкие, достижимые цели для каждого занятия

Начните свои занятия, записав свой план занятия в углу доски, чтобы студенты знали, что они собираются изучать. В конце занятия укажите на план занятия и просмотрите все, что они узнали. Им важно увидеть, где они сейчас находятся, куда вы собираетесь взять их дальше.

Изменяйте социальную динамику и включайте движение

Попросите студентов работать в парах или в группах. Уберите их с мест и двигайтесь. Попросите их регулярно менять партнеров. Чтобы удержать внимание ваших студентов, организуйте разнообразные увлекательные и значимые занятия и создайте дружескую атмосферу, в которой они чувствуют, что могут свободно говорить и задавать вопросы.

Используйте разные материалы

Мы все знаем, что наши студенты предпочитают смотреть на экран, а не в книгу, поэтому используйте визуальные эффекты, карточки, инфографику, викторины и используйте новые технологии. Есть много сайтов, которые предлагают онлайн-викторины, игры или видео. Как преподаватели, мы должны искать новые ресурсы, которые могут принести пользу нашим группам, и внедрение технологий в наши занятия – отличный способ мотивировать студентов. Вы не можете ожидать, что ваши студенты будут мотивированы, если вы проводите половину занятия, выполняя бесконечные грамматические и словарные задания.

Не переоценивать

Избегайте чрезмерной коррекции, особенно когда студенты говорят перед аудиторией. Не подрывайте их уверенность, прерывая каждый раз, когда они делают ошибку. Послушайте их, и когда они закончат, поблагодарите их за их вклад и укажите на одну или две важные ошибки, которые они могли совершить. Затем вы можете напомнить студентам, что делать ошибки – это естественная часть обучения, и что все делают ошибки, даже преподаватель.

Хвалить

Заглавными буквами. «Молодцы» или «спасибо» в конце их вклада, даже если их ответ был неправильным, значительно повысит уверенность, особенно для слабых студентов. Всегда есть, что сказать положительное. Начните с положительных моментов, а затем тактично переходите к тому, что необходимо улучшить.

Итак, чтобы ваши занятия были интересными и эффективными, необходимо быть равнодушным, мотивированным преподавателем и взять за правило следующий девиз: «учите так, как хотели бы, чтобы вас учили» [5].

Одним из самых сложных аспектов становления преподавателя является обучение мотивации своих студентов. Это также один из самых важных. Студенты, которые не мотивированы, не будут учиться эффективно. Они не будут хранить информацию, они не будут участвовать, и некоторые из них могут даже стать разрушительными. Студент может быть немотивированным по разным причинам: он может чувствовать, что его не интересует предмет, он считает методы учителя неинтересными или отвлекается на внешние силы. Может даже обнаружиться, что студент, который казался немотивированным, на самом деле испытывает трудности в обучении и нуждается в особом внимании.

В то время как мотивация студентов может быть трудной задачей, вознаграждение более чем стоит. Мотивированные студенты более взволнованы, чтобы учиться и участвовать. Проще говоря: преподавание в аудитории, заполненной мотивированными студентами, доставляет удовольствие, как преподавателю, так и студенту. Некоторые студенты мотивированы, с естественной любовью к учебе. Но даже со студентами, у которых нет этого естественного влечения, мотивированный преподаватель может сделать обучение увлекательным и вдохновить их на раскрытие своего полного потенциала.

Рассмотрим пять эффективных способов заинтересовать ваших студентов в обучении [6]:

1. Поощряйте студентов

Студенты обращаются к преподавателям за одобрением и положительным подкреплением и с большей вероятностью будут с энтузиазмом относиться к учебе, если чувствуют, что их

работа признана и оценена. Вы должны поощрять открытое общение и свободное мышление со своими студентами, чтобы они чувствовали себя важными. Будьте энтузиастами. Хвалите своих студентов часто. Признавайте студентов за их вклад. Если ваше занятие является дружественным местом, где студенты чувствуют себя услышанными и уважаемыми, они будут больше стремиться учиться.

2. Вовлеките их

Один из способов поощрить студентов и научить их ответственности – вовлечь их в занятия. Попросите студентов работать в группах и назначьте каждому задачу или роль. Предоставление студентам чувства причастности позволяет им чувствовать себя уверенным и поощряет активное участие в занятиях.

3. Предложение стимулов

Установление ожиданий и обоснованных требований стимулирует студентов к участию, но иногда студентам требуется дополнительный толчок в правильном направлении. Предоставление студентам небольших стимулов делает обучение позитивным и побуждает студентов подталкивать себя. Стимулы могут варьироваться от маленьких до больших баллов, давая особые привилегии образцовому ученику, если средний балл за тест увеличивается. Награды дают студентам чувство выполненного долга и побуждают их работать с определенной целью.

4. Будьте креативны

Избегайте однообразия, изменяя структуру вашего занятия. Преподавайте игры и дискуссии вместо лекций, поощряйте студентов обсуждать и обогащать предмет с помощью наглядных пособий, таких как красочные диаграммы, диаграммы и видео. Вы даже можете показать фильм, который эффективно иллюстрирует тему занятия. Ваше занятие никогда не должно быть скучным: используйте плакаты, модели, студенческие проекты, интересные темы, чтобы украсить свой урок и создать теплую, стимулирующую обстановку.

5. Нарисуйте связи с реальной жизнью

«Когда мне это понадобится?». Этот вопрос, слишком часто звучащий в аудитории, указывает на то, что студент не занят. Если студент не верит, что то, что он изучает, важно, он не захочет учиться, поэтому важно продемонстрировать, как данный предмет

относится к ним. Если вы преподаете алгебру, потратьте некоторое время, чтобы изучить, как она используется практически, например, в технике, и поделитесь своими результатами со своими студентами. Действительно удивите их, сказав им, что они могут использовать это в своей карьере. Объясняя студентам, что изучаемый предмет используется каждый день «реальными» людьми, придаст занятиям новое значение. Возможно, они никогда не будут в восторге от алгебры, но если они увидят, как это относится к ним, у них может появиться желание учиться более внимательно [7].

Как мотивировать студентов на занятии

Одной из самых больших проблем на занятии является повышение мотивации студентов. Два типа мотивации к обучению являются внутренними и внешними. Внутреннее обучение происходит, когда студент уже заинтересован в изучении предмета и вдохновлен внутренне. Однако внешняя мотивация возникает, когда другие факторы, такие как вознаграждение или признание, заставляют их участвовать в уроке. Это обязанность преподавателя – вовлечь студентов в процесс обучения, используя внутренние и внешние мотивы.

Создайте благоприятную учебную среду

Ваша личность задает общий тон в аудитории. Когда вы проявляете энтузиазм и страсть к предмету, который преподаете, это может заразить большинство студентов, которые будут моделировать ваше позитивное поведение. Помимо преподавания учебной программы, будьте примером для подражания, чтобы усилить позитивные действия, чтобы мотивировать студентов к обучению. Убедитесь, что правила на занятии детальны, чтобы студенты чувствовали себя в безопасности, чтобы участвовать и делиться своими мнениями и комментариями без насмешек. Не стесняйтесь доступно выражать свои мысли, это будет стимулировать студентов к участию.

Создайте взаимопонимание со всеми студентами

Студенты, имеющие хорошие отношения с преподавателями, больше вовлечены в процесс обучения. Проводите групповые дискуссии по темам, которые интересуют студентов, чтобы раскрыть свою личность. Проводите опросы с вопросами о своих любимых книгах, фильмах, увлечениях и спорте. Расскажите своим студентам о своем происхождении и интересах, чтобы показать, что вы действительно заинтересованы в установлении связей.

Подготовьте интересные занятия

Независимо от того, какой предмет вы затронули, найдите способы сделать материал интересным и увлекательным для студентов. Содействуйте деятельности студентов, которые дают представление об их интересах, прошлом и будущих целях. Студенты часто не мотивированы, потому что им скучно. Захватите их внимание стимулирующей музыкой, искусством и практическими действиями, чтобы настроить их на обучение. Например, если вы проводите занятие поэзии, включите современную музыку и обсуждайте поэтические устройства в тексте, а не просто читайте стихи. Используйте интерактивные технологии, чтобы оживить деятельность в аудитории.

Предложите студентам разные варианты обучения

Каждый студент учится по-разному, и у него должны быть различные проекты и занятия, чтобы достичь максимального интереса. Например, вместо письменного экзамена дайте студентам список заданий на выбор, включая написание эссе, презентацию и рисование. Делая это, вы обратите их внимание к различным стилям обучения, таким как слуховой, визуальный и тактильный, помогая студентам участвовать наиболее естественным для них способом.

Начать программу вознаграждений

Награждение студентов усиливает позитивное поведение, и студенты в конечном итоге усваивают желание учиться. Программа вознаграждений включает в себя похвалу студентов за выполнение заданий и активное участие в занятиях в классе [8].

В конце каждого занятия необходимо планировать вопросы, задания, позволяющие студентам поразмышлять о том, чему они научились; оценить работу как самому обучающему, так и работу других.

После проведения занятия необходимо уделить внимание рефлексии по его проведению. Это позволит определить плюсы и минусы проведенного занятия и запланировать более эффективное следующее занятие.

Рефлексивная практика – это «обучение на основе опыта для получения нового понимания себя и практики» (Finlay, 2008). Рефлексия – систематический процесс проверки для всех преподавателей, который позволяет вам делать ссылки от одного опыта

к другому, чтобы ваши студенты добивались максимального прогресса. Размышление – основная часть преподавания и обучения. Оно направлено на то, чтобы вы лучше осознаете свои профессиональные знания и действия, «оспаривая предположения повседневной практики и критически оценивая собственные реакции преподавателей (студентов) на практические ситуации» (Finlay, 2008). Процесс размышления побуждает вас работать со студентами более осознанно, а сформулированные преподавателями эффективные вопросы высокого порядка будут способствовать улучшению планирования эффективного занятия. В конечном итоге рефлексия гарантирует, что все студенты учатся более эффективно, поскольку обучение может быть адаптировано к ним [9].

Эффективный преподаватель – разработчик плана, рефлексивный практик, который планируя занятия, представляет своих студентов. Практикуя действия студентов, их способности и возможности, преподаватель планирует свои занятия исходя из реальной картины группы. В действительности, не существует одного самого эффективного занятия, а существуют моменты, которые можно улучшать от занятия к следующему занятию. Итак, роль эффективного планирования занятия, основанного на планировании мышления и рефлексивной практики учителя, имеет первостепенное значение в развитии мотивации студентов [10].

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ

1. Есмагулова Г.С. Каким быть уроку обновленной системы среднего образования РК <http://zkoipk.kz/kz/2017seminar/1section/3468-conf.html>
2. <https://www.passiton.com/inspirational-quotes/7579-a-good-teacher-can-inspire-hope-ignite-the>
3. <https://teach.com/what/teachers-change-lives/motivating-students/>
4. <https://teach.com/what/teachers-know/learning-styles/>
5. <https://www.britishcouncil.org/voices-magazine/how-keep-your-students-motivated>
6. <https://blog.brookespublishing.com/5-tips-for-getting-all-students-engaged-in-learning/>
7. https://www.researchgate.net/publication/242266818_Teachers'_motivation_classroom_strategy_use_students'_motivation_and_second_language_achievement1
8. <https://teach.com/what/teachers-change-lives/motivating-students/>
9. <https://www.cambridge-community.org.uk/professional-development/gswrp/index.html>
10. <http://www.ascd.org/publications/books/109051/chapters/Lesson-Plans-and-Unit-Plans@-The-Basis-for-Instruction.aspx>

REFERENCES

1. Esmagulova G.S. Kakim byt' uroku obnovlennoy sistemy srednego obrazovaniya RK <http://zkoipk.kz/kz/2017seminar/1section/3468-conf.html>
2. <https://www.passiton.com/inspirational-quotes/7579-a-good-teacher-can-inspire-hope-ignite-the>
3. <https://teach.com/what/teachers-change-lives/motivating-students/>
4. <https://teach.com/what/teachers-know/learning-styles/>
5. <https://www.britishcouncil.org/voices-magazine/how-keep-your-students-motivated>
6. <https://blog.brookespublishing.com/5-tips-for-getting-all-students-engaged-in-learning/>
7. https://www.researchgate.net/publication/242266818_Teachers'_motivation_classroom_strategy_use_students'_motivation_and_second_language_achievement1
8. <https://teach.com/what/teachers-change-lives/motivating-students/>
9. <https://www.cambridge-community.org.uk/professional-development/gswrp/index.html>
10. <http://www.ascd.org/publications/books/109051/chapters/Lesson-Plans-and-Unit-Plans@-The-Basis-for-Instruction.aspx>

ZHANNA OSPANOVA

Candidate of Philological Sciences, senior manager, Center of Excellence, Nursat district, 167, sq.12, Shymkent, Republic of Kazakhstan, mob. +77028989005
Email: ospanova-m@mail.ru

ЖАННА МАМЫРХАНОВНА ОСПАНОВА

филология ғылымдарының кандидаты, аға менеджер, Педагогикалық шеберлік орталығы, мкрн. Нурсат, д. 167, 12 пәтер, Шымкент қ., Қазақстан Республикасы, моб. +77028989005
Email: ospanova-m@mail.ru

ОСПАНОВА ЖАННА МАМЫРХАНОВНА

кандидат филологических наук, старший менеджер, Центра педагогического мастерства, мкрн. Нурсат, д.167, кв.12, г.Шымкент, Республика Казахстан, моб. +77028989005
Email: ospanova-m@mail.ru

BALKADISHA ARDABAYEVA

senior manager, Center of Excellence, Kostanay, Republic of Kazakhstan

БАЛКАДИША КАРИМОВНА АРДАБАЕВА

аға менеджер, Педагогикалық шеберлік орталығы, Қостанай қ., Қазақстан Республикасы

АРДАБАЕВА БАЛКАДИША КАРИМОВНА

старший менеджер, Центра педагогического мастерства, г. Костанай, Республика Казахстан

RINAT ISKAKOV
associate professor,
Republic of Kazakhstan

Р.М. ИСКАКОВ
доцент,
Қазақстан Республикасы

ИСКАКОВ Р.М.
доцент,
Республика Казахстан

HOW TO DO A RIGHT CHOICE OF A LEARNING MANAGEMENT SYSTEM?

ОҚЫТУДЫ БАСҚАРУ ЖҮЙЕСІН ҚАЛАЙ ДҰРЫС ТАҢДАУ КРЕК?

КАК СДЕЛАТЬ ПРАВИЛЬНЫЙ ВЫБОР СИСТЕМЫ УПРАВЛЕНИЯ УЧЕБНЫМ ПРОЦЕССОМ?

In this article, the authors share their experience of transferring the educational process of the Satbayev University to a distance learning format using the Microsoft 365 resource with an A3 license. This experience describes the potential of the resource for conducting both academic and non-academic process for the formation of a virtual university.

Key words: *distance format, virtual university, microsoft 365, distance learning*

Бұл мақалада авторлар Сәтбаев университетінің оқу процесін А3 лицензиясымен Microsoft 365 ресурсын қолдану арқылы қашықтықтан оқыту форматына көшіру тәжірибесімен бөліседі. Бұл тәжірибе виртуалды университетті қалыптастыру үшін академиялық және академиялық емес процестерді жүргізуге арналған ресурстардың әлеуетін сипаттайды.

Түйін сөздер: *қашықтықтан оқыту форматы, виртуалды университет, Микрософт 365, қашықтықтан оқыту*

В данной статье авторы делятся своим опытом перевода образовательного процесса Сатпаев университета на дистанционный формат обучения с применением ресурса Микрософт 365 с лицензией А3. Данный опыт описывает потенциал ресурса для проведения как академического, так и неакадемического процесса для формирования виртуального университета.

Ключевые слова: *дистанционный формат, виртуальный университет, Микрософт 365, дистанционное обучение*

A correct choice of the Learning Management System, also known as Distant Learning System, is crucial for any University or school. The reason is that this choice significantly influences the whole process of teaching and learning. Theoretically, an ideal LMS is the electronic system, which creates in some Datacenter a Virtual Model of a real University. This Model is called a Virtual University, and it is assumed that every class room, every lecture hall, library, computer classes (with all technical equipment) are present in the Virtual University, as well as auxiliary services such as typography. The main advantage of a Virtual University compared with a real University running full-time education is that all routine tasks become automatic. The teaching process follows an adopted system plan and that all tasks, assignments, exams and lectures will be recorded and are kept in the system.

Last development in cloud services and in video communications made it possible to consider Virtual Universities not like some fantastic project but as a real thing. Currently, there are only two such LMS. These are Windows 365 Education A3 and A5 with Skooler connector mConnect [1] to Open-source LMS Moodle 3.8. Very popular Microsoft Teams, which is an important part of Windows 365 Education, makes a Virtual Campus [2]. Classes with students and teachers are created automatically from Students Information System (SIS). Classrooms are equipped with sophisticated Microsoft Whiteboards [3] and with the complete desktop Office 365 [4] for each student. Office 365 is a virtual typography. Lectures are given through a remarkable Microsoft Teams [5] meeting option. They all are scheduled at the beginning of a semester and are arranged automatically by the system. All lectures are recorded and saved on Recording page in SharePoint and in the files' tab of Teams. Each user has 1Tb on OneDrive [6] and 100Mb of space for Microsoft Outlook [7]. Simple calculations show that this recording can be conducted for five academic years per teacher.

Tutorials can be run in Class Notebooks [8]. Then any teacher of this class can watch online what students are doing. All Class Materials can be incorporated into pages of the Class Notebook. Every computer of both a teacher and a student with Windows 10 can be included into the personal protected cloud Azure [9] of the University. Then it is upgraded to Windows 10 Education from

Windows 10 Home and to Windows 10 Enterprise from Windows 10 Pro. Moreover, with such an integration teachers can distribute tests among students with "Take a Test" [10] option. "Take a Test" is a part of Windows 10 Education. «Take a Test» blocks student's computers during Tests. No external connections are allowed. Any problem, case or test could be easily elaborated in Forms [11] and then automatically arranged to students or group of them via Assignment [12] in Microsoft Teams

Office hours are arranged with Business version of Microsoft Bookings [13] which is also covered by A3 license. Attendance is automatic with Microsoft Insights [14]. Insights show not only students' attendance of lectures, but also control them in Class Notebooks. A3 license includes great Microsoft's messenger Kaizala Pro [15]. Groups in Kaizala Pro are created from the class group of Teams. Moreover, it has an ability to run quizzes. Each class in Microsoft Teams has its own internal website SharePoint [16].

The price for one A3 license for a teacher is less than most plans for cell phones. If all faculty members are assigned A3 license, then each student of such a faculty gets a free A3 Standard license for Students. Licenses A5 are more expensive and provide better defense in Azure as well as the possibility to use Power BI for each teacher. It also includes a great virtual phone station.

If one compares A3 and A1 Microsoft Plans [17] then it looks like that the difference in options between the two is not great. In fact, it is not the case. A University with A1 licenses cannot be a Virtual University. To begin with Intune, Take a Test, Bookings, Kaizala Pro are not available. Students get not desktop versions of Office 365 but only web versions except for OneNote. Due to the absence of the important services mentioned above, the whole concept of a Virtual University is violated. Forester's study [18] shows that the whole teaching and learning process is improved while costs are reduced.

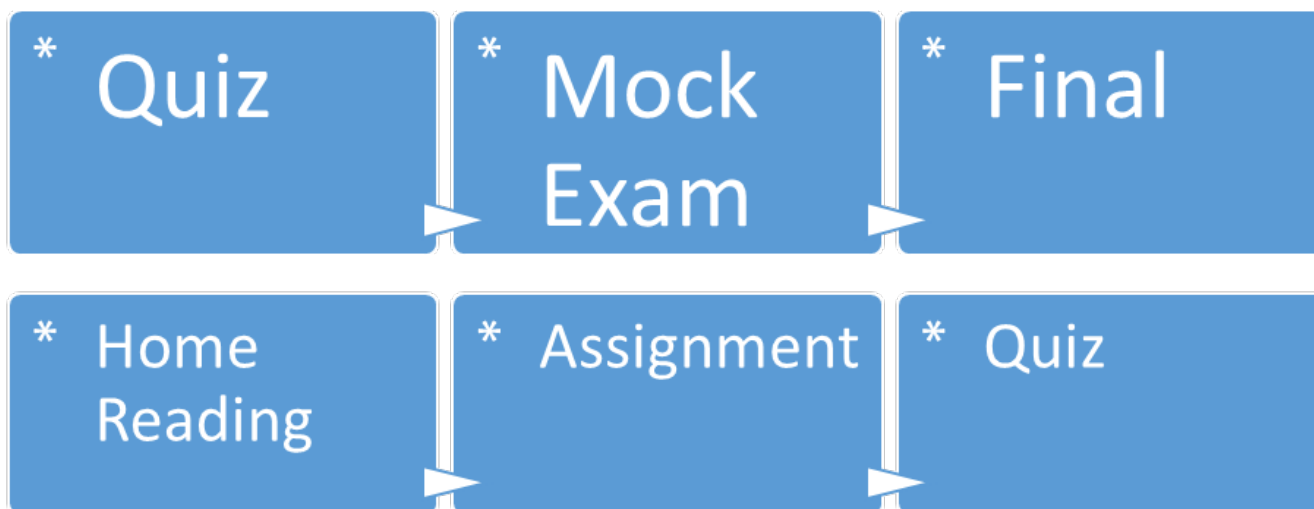
Moodle is an open source program developed for distant learning. Microsoft 365 Education A3 is a fully automatic system. Although one can create some robots with the Power Automate block, the scope of these automates is restrictive. However, this feature is very helpful in teaching process. For example, one can arrange reminders for

Teams' students. Moodle is completely different in this respect. Its blocks can be configured in many ways. For instance, in Satbaeyv University Moodle has an impressive choice of on-line exams. Plus, exams can be run with instant face recognition during the exams, and also with Safe Exam Browser [19]. Quite recently Skooler [1] developed a useful application mConnect, which seamlessly integrates Moodle LMS with Teams.

Even a very advanced LMS itself cannot provide good results if teaching programs of a University are not adopted to the online formats. All courses of a Virtual University must be run electronically. This means that besides of the video records of online lectures the course must have their video summaries available on the cloud. Teachers must have electronic versions of home reading. These files can be printed into Microsoft Class Notebook, so that students can read them on the pages of the Content Library. Assignments are given in separate pages of this Library so that students could only read them. Assignments are prepared by teachers in OneNote for windows 10 (to provide

the control by Insights) and are distributed among students following the schedule of the Syllabus. The late submission of assignment is forbidden. To stress the deadline the teacher creates a robot with Power Automate, which reminds students on the deadline of the assignments on the everyday basis. A usual term for an assignment is 10-14 days. After an assignment is graded the teacher distributes in class the corresponding quiz. Students write it in their personal OneNote either in the "Take a Test" mode in case the Intune integration was performed or their cameras turned on and the teacher control of their notes. These measures prevent copying of solutions, since students may share them using outside services. Take a Test blocks any possibility to do this. Similar effect can be achieved with Save Exam Browser. But then everything must be run in Moodle using "mConnect" made by Skooler. All tests are distributed either through OneNote, or Microsoft Forms, or through examination options of Moodle. The study in a Virtual University follows the scheme:

Picture 1. The study in a Virtual University

The system of Virtual University supports the schedule by the personal calendar of a teacher. All grading is made inside Teams. Submitted papers are arranged alphabetically. After the grade is given and remarks on the paper are made, it goes back to a student and another copy to the directory in Teams of graded papers. Any teacher can make his personal Grade Book in Teams using Microsoft Lists as it is explained in [20]. Similar lists for attendance can also be arranged. Attendance is taken with a help of Insights which shows how much time a student spent in class, as well as what files she or he opened. To arrange automatic running of the course a teacher prepares the following table.

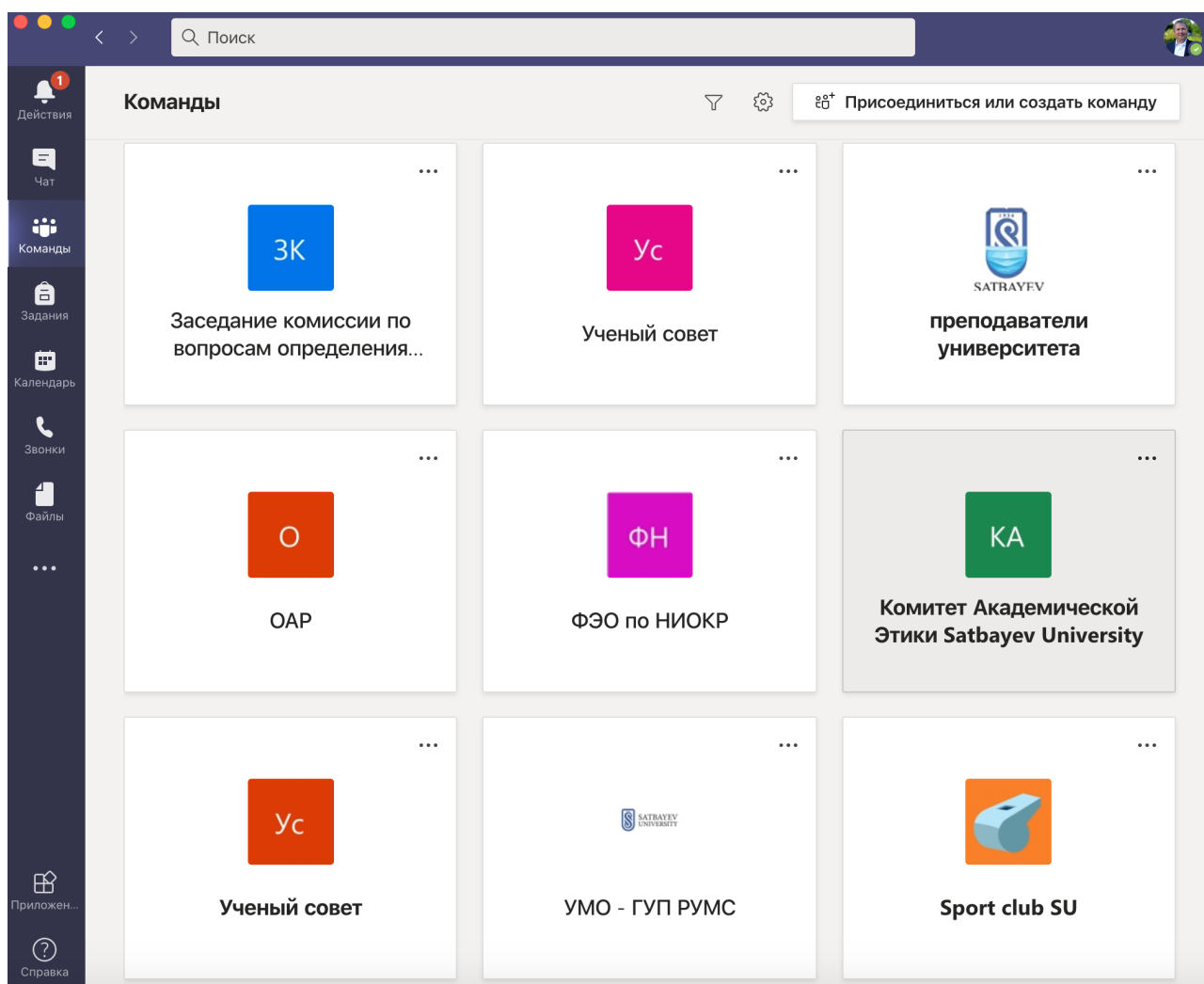
Table 1. Table for arranging automatic running of the course

WEEK	Topic	Lecture	Practice	Textbooks	Assignments
1.	Basics. Polynomials, Long Division, Quadratic Equations, Equations of degree greater than two. Linear Systems, Matrices and Applications	2	1	[1], pp. 1-9, [2], pp. 12-24 [3], pp. 8-15	
2.	Matrix Algebra: addition, multiplication matrix inverses. Inverses of 2x2 matrices. Transpose matrices, symmetric matrices. Applications.	2	1	[1], pp. 10-23, [2], pp. 174-183 [3], pp. 17-29	
3.	Vectors in multidimensional Euclidean spaces. Inner product. Vectors on the plane. The length and direction of a vector. The Law of Cosine. Lines and Planes. Algebraic and parametric equations for lines and planes.	2	1	[1], pp. 23-58, [2], pp. 155-173 [3], pp. 39-64	Assignment 1
4.	Linear Systems. Coefficient matrix, augmented matrix, row operations, elementary row operations, Gauss elimination, row echelone form, reduced row echelone form.	2	1	[1], pp. 59-74 [2], pp. 184-198, [3], pp. 65-77	Quiz 1
5.	Solution sets consistent and inconsistent systems. Homogeneous systems, null space, associated homogeneous system	2	1	[1], pp. 59-74 [2], pp. 199-215 [3], pp. 65-77	Assignment 2
6.	Portfolio Theory, Ill-conditioned Matrices	2	1	[1], pp. 75-89 [3], pp. 77-88	Quiz 2
7.	Matrix Inversion and Determinants Elementary matrices, row equivalence, the main theorem, inverse matrices by row operations, determinants and permutations, determinants by row operations, the determinat of a product	2	1	[1], pp. 91-98, [2], pp. 217-223, [3], pp. 89-96	
8.	Mid-term exam				
9.	Cofactors, cofactor expansions, evaluation of determinants by cofactor expansions.	2	1	[1], pp. 98-113 [2], pp. 242-245, [3], pp. 96-107	Assignment 3
10.	Matrix inverse using cofactors, Cramer's rule.	2	1	[1], pp. 113-119 [2], pp. 246-252 [3], pp. 107-111	Quiz 3
11.	Leontiev input-output analysis	2	1	[1], pp. 119-130 [2], pp. 232-241, [3], pp. 111-125	Assignment 4
12.	Rank, Range and Linear Equations. The rank of a matrix, rank and systems of linear equations, general solution in vector notations. The range of a matrix.	2	1	[1], pp. 131-148, [3], pp. 128-145	Quiz 4
13.	Sequences, Series and Difference Equations. Sequences, recurrences, limits, first-order difference equations, long-term behavior of solutions	2	1	[1], pp. 185-198 [3], pp. 25-37	Assignment 5
14.	Second-order difference equations, Elements of finance, the cobweb model.	2	1		[2], pp. 46-54, 38-45 [3], pp. 156-158
15.	Mock Exam				
16.	Final Exam				

Column “Topic” reminds the teacher the topics of the video lectures. Columns “Lecture” and “Tutorial” fixes the distribution of academic hours. Column “Textbook” indicates the material for home reading. Column “Assignments” fixes the schedule of examination tasks. Once this table is filled the teacher can insert the events into his calendar and even assign the schedule of distribution of all tasks and then Microsoft Teams will do everything automatic. Textbooks column in a syllabus is linked to virtual library in order to students get access to required text by a mouse click.

Eventually, Microsoft 365 A3 lets organize whole virtual life of the university with non-academic and extra-curriculum activities.

Picture 2. Experience of Microsoft 365 A3 application

Quite short experience of Microsoft 365 A3 application in our university [21], to be precise eight months, showed that the university quickly acquired horizontal ties, groups of interest, clubs and micro-communities.

REFERENCES

1. Skooler mConnect <https://skooler.com/mconnect/>
2. Virtual Campus https://en.wikipedia.org/wiki/Virtual_campus
3. Microsoft Whiteboard <https://www.microsoft.com/en-us/microsoft-whiteboard/9mspc6mp8fm4?activetab=pivot:overviewtab>
4. Microsoft Office 365 <https://www.office.com>
5. Microsoft Teams <https://www.microsoft.com/en-us/microsoft-365/microsoft-teams/download-app>
6. OneDrive <https://www.microsoft.com/en-us/microsoft-365/onedrive/online-cloud-storage>
7. Microsoft Outlook <https://www.microsoft.com/en-us/microsoft-365/outlook/outlook-for-business>
8. Class Notebook <https://support.microsoft.com/en-us/office/use-class-notebook-in-teams-e0f77c27-155f-4d4c-83e8-c8e7e5ca9233#:~:text=Class%20Notebook%20provides%20every%20student,Follow%20the%20set-up%20steps.>
9. Azure <https://azure.microsoft.com/en-us/>
10. Take a Test <https://docs.microsoft.com/en-us/education/windows/take-tests-in-windows-10>
11. Forms <https://forms.office.com/>
12. Assignments <https://support.microsoft.com/en-us/office/turn-in-an-assignment-in-microsoft-teams-e25f383a-b747-4a0b-b6d5-a2845a52092b>
13. Bookings <https://support.microsoft.com/en-us/office/microsoft-bookings-69c45b78-6de4-4f28-9449-cdcc18b7ae45#:~:text=Microsoft%20Bookings%20is%20an%20online,customer%20on%20an%20appointment%20basis.>
14. Insights <https://support.microsoft.com/en-us/office/educator-s-guide-to-insights-in-microsoft-teams-27b56255-90c0-47aa-bac3-1c9f50157181>
15. Kaizala Pro <https://www.microsoft.com/en-ww/microsoft-365/business/microsoft-kaizala?market=af>
16. SharePoint <https://support.microsoft.com/en-us/office/what-is-sharepoint-97b915e6-651b-43b2-827d-fb25777f446f>
17. Microsoft Plans <https://docs.microsoft.com/en-us/office365/servicedescriptions/office-365-platform-service-description/microsoft-365-education>
18. "The Total Economic Impact of Microsoft Teams", Forrester (2019), pp 1-30.
19. Safe Exam Browser https://safeexambrowser.org/news_en.htm
20. <https://sergeykhushchev.com>
21. Regulations on the organization of the educational process using distance educational technologies on the Microsoft 365 platform in Satbayev University, 2020

RINAT ISKAKOV

Associate Professor, Doctor of Chemistry,
Vice-Rector for Academic Work,
Satbayev University, Almaty, Republic of Kazakhstan
Email: r.iskakov@satbayev.university

РИНАТ МАРАТОВИЧ ИСКАКОВ

Доцент, химия ғылымдарының докторы,
Академиялық жұмыстар жөніндегі проректор,
Satbayev University, Алматы, Қазақстан
Республикасы
Email: r.iskakov@satbayev.university

ИСКАКОВ РИНАТ МАРАТОВИЧ

доцент, доктор химических наук,
Проректор по академической работе,
Satbayev University, Алматы, Республика Казахстан
Email: r.iskakov@satbayev.university

SERGEY KHRUSHCHEV

Doctor of Physical and Mathematical Sciences,
Professor, New School of Economics,
Satbayev University, 22a Satpaev str.,
050013, Almaty, Republic of Kazakhstan,
mob. +77789700164
Email: s.khrushchev@satbayev.university,
sergey@sergeykhushchev.com

СЕРГЕЙ ВИТАЛЬЕВИЧ ХРУЩЕВ

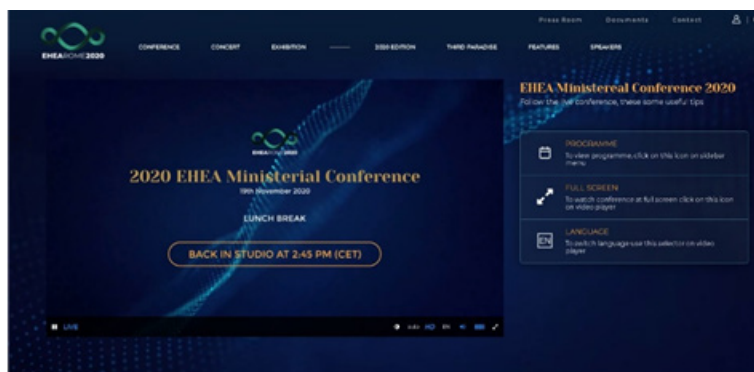
Физика-математика ғылымдарының докторы,
Жаңа экономика мектебінің профессоры,
Сәтбаев университеті, Сәтпаев к-сі, 22а,
050013, Алматы, Қазақстан Республикасы,
моб. +77789700164
Email: s.khrushchev@satbayev.university,
sergey@sergeykhushchev.com

ХРУЩЕВ СЕРГЕЙ ВИТАЛЬЕВИЧ

Доктор физико-математических наук,
Профессор Новой Школы Экономики,
Satbayev University, ул. Сатпаева, 22а,
050013, Алматы, Республика Казахстан,
моб. +77789700164
Email: s.khrushchev@satbayev.university,
sergey@sergeykhushchev.com

Конференция министров образования стран ЕПВО-2020

19 ноября 2020 года состоялась конференция министров образования членов Европейского Пространства Высшего Образования (ЕПВО). Организатором является Министерство высшей школы и научных исследований Италии. В конференции участвовало более 3000 участников, выступили министры образования 47 стран.

В работе конференции участвовали 48 министров высшего образования, Совет Европы, Еврокомиссия, ЮНЕСКО, EURASHE (Европейская ассоциация высших учебных заведений), ESU (Европейский студенческий союз), EUA (Европейская ассоциация университетов), EQAR (Европейский реестр агентств по обеспечению качества высшего образования) и другие.

56

Казахстан представила делегация во главе с Министром образования и науки А.К.Аймагамбетовым.

Лидеры высшего образования европейского пространства встречаются каждые 2-3 года с целью оценки прогресса, достигнутого в рамках ЕПВО. В связи с текущей ситуацией пандемии COVID-19 встреча впервые прошла в онлайн формате.

От имени Совета Европы выступил Шур Берган и отметил, что наше общество должно быть не только образованным, но и должно уметь использовать полученное образование на практике.

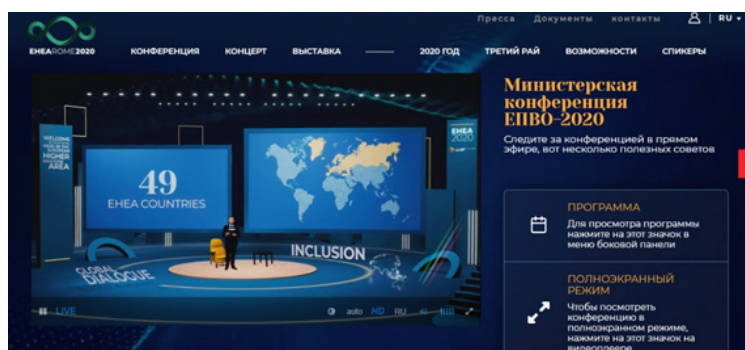

В подготовленном к данной конференции Коммюнике предлагается дальнейшее развитие систем высшего образования до 2030 года концентрировать на трех новых направлениях:

- Инклюзивное. Каждый обучающийся будет иметь равный доступ к высшему образованию и получать всестороннюю поддержку в завершении своего обучения и подготовки.
- Инновационное. Внедрение новых и более согласованных методов и практик обучения, преподавания и оценки, тесно связанные с исследованиями.
- Взаимосвязанное. Общие рамки и инструменты будут и далее облегчать и расширять международное сотрудничество и реформы, обмен знаниями и мобильность персонала и студентов.

Учитывая, что «академическая свобода является неотъемлемым аспектом качественного обучения, преподавания и исследований в области высшего образования» было принято Заявление об академической свободе.

Также участники приветствовали Сан-Марино в качестве нового члена ЕПВО, которая стала 49-ой страной - участницей. Сан – Марино будет оказана поддержка в выполнении обязательств в соответствии с согласованной дорожной картой.

С учетом того, что «социальное измерение должно занимать центральное место в стратегиях высшего образования на системном и институциональном уровне, а также на уровне ЕПВО и ЕС» предложен новый документ «Принципы и рекомендации по усилению социального измерения высшего образования в ЕПВО».

Участники конференции отметили: «Мы с решимостью и оптимизмом смотрим на 2030 год, будучи уверенными в том, что нам удастся наладить более эффективное сотрудничество и более тесный диалог между нашими странами, нашими системами высшего образования и высшими учебными заведениями, а также с расширенным сообществом высшего образования.»

Также разработаны и предложены министрам образования «Рекомендации по поддержке/действиям на национальном/государственном уровне по улучшению обучения и преподавания в системе высшего образования в ЕПВО».

Албанией было предложено принять у себя следующую конференцию министров ЕПВО и Глобальный политический форум в 2024 году.

На конференции в рамках Глобального политического форума участниками была отмечена возможность осуществления виртуальной мобильности, а именно какие меры можно предпринять для ускорения процесса развития данного вида мобильности. Были предложены 2 основные меры:

1. Необходимо «научиться у других», максимально использовать обмен передовым опытом.
2. Институты должны развивать свои ресурсы и сотрудничество с другими высшими учебными заведениями.

В ходе конференции министры образования обсудили предложенные документы и определили векторы развития высшего образования стран ЕПВО на ближайшие 10 лет.

ҚҰРМЕТТІ АВТОРЛАР!

Біздің журналға жоғары және жоғары оқу орнынан кейінгі білім беру саласындағы өзекті мәселелерге арналған өз материалдарыңызды орналастыруға шақырамыз.

Журнал «Қазақстанның жоғары мектебі. Высшая школа Казахстана» келесі бағыттар бойынша ғылыми және практикалық мақалаларды жариялауды жүзеге асырады:

- Қазақстан Болон процесінде;
- Жоғары білім беру сапасын қамтамасыз ету;
- Жоғары және жоғары оқу орнынан кейінгі білімді интернационалдандыру;
- Оқыту мен оқытудағы инновациялар;
- Жоғары білім беруді цифрландыру.

Журналға жариялану үшін ғылыми мақалалар, конференциялар туралы хабарламалар, диссертациялық кеңестердің жұмысы, рецензиялар қабылданады.

Журнал тоқсан сайын қазақ, орыс және ағылшын тілдерінде шығарылады. Ғылыми нәтижелердің шынайылығы мен маңыздылығы және жұмыстың ғылыми мазмұнының өзектілігі үшін, плагиатты анықтау жағдайларын қоса алғанда, авторлар жауапты болады.

Редакцияға түскен мақалалар екі рет «жасырын» рецензиялау рәсімінен өтеді. Рецензиялау рецензенттер және мақала авторлары үшін де жабық болып табылады. Рецензент мақалаға түзетулер енгізу қажеттігін көрсеткен жағдайда, автор үш күн ішінде түзетулер енгізілген редакцияға жаңартылған материалды жіберуі қажет. Рецензенттердің оң бағасын алған мақалалар журналдың редакциялық алқасына талқылауға және жариялауға жіберіледі. Теріс рецензия алған мақалалар қайта қарауға қабылданбайды.

Автор журналда жариялау үшін жұмыс мәтінін ұсына отырып, берілетін мақала басқа ғылыми басылымда қарастырылмайтынына кепілдік береді. Автор мәтінді, кестелерді, сызбаларды, диаграммаларды, иллюстрацияларды тиісті тәртіппен ресімдеуге міндетті. Бөтен мәтінді пайдалану, автор көрсетілмеген дәйексөздерді келтіру, басқа зерттеулер нәтижелерін өзгерту, плагиат кез келген нысанда қолданылмайды. Мәтіннің түпнұсқалығы кемінде 70% құрауы тиіс. Плагиат табылған жағдайда редакция алқасы мақаланы жариялаудан бас тартуға және автордан кезекті мақаланы қабылдаудан бас тартуға құқылы.

Авторлар редакция мен рецензенттердің жұмысына құрметпен және түсіністікпен қарауға, аталған кемшіліктерді уақтылы жоюға тиіс.

Мақалаларды жазуға қойылатын талаптар

Мақалалар өзекті, жоғары ғылыми деңгейлі, мазмұндаудың жақсы стилі, ұзақ кіріспесіз және қайталауларсыз болуы керек.

Мақалаларды электронды түрде қабылдауы: a.shukirova@n-k.kz электрондық пошта арқылы жүзеге асырылады. Редакция баспа қолжазбаларын қабылдамайды.

Жариялау үшін қазақ, орыс немесе ағылшын тілдерінде бұрын жарияланбаған материалдар қабылданады. Мәтін Microsoft Word редакторында терілген, қарпі Times New Roman, кегль 12, аралығы 1, жиегі - барлық жерде 2 см, теңістіру – ені бойынша, мақаланың көлемі 5-10 парақ болуы тиіс. Авторлардың саны бір мақалаға үш адамнан аспауы тиіс. Нөмірге жариялауға бір автордан кемінде екі мақала ғана (тең авторлықта дайындалған материалдарды қоса алғанда) қабылданады.

Мәтін бойынша саны бес бірліктен аспайтын кестелердің, формулалардың және суреттердің болуына жол беріледі. Суреттер мақала мәтініне орналастырылады, жоғары сапалы, сондай-ақ JPEG форматында жеке папкада болуы керек. Кестелер мен суреттердің астында міндетті түрде нөмірлер мен атаулары болуы керек: «1-сурет. Сурет атауы», «1-кесте. Кестенің атауы». Егер олар мәтінде жалғыз болса, кесте немесе сурет нөмірленбейді.

Редакция материалдарды баспа форматына, бастапқы мағынасын бұрмаламай түзету құқығын өзіне қалдырады. Авторлық материалдар қайтарылмайды.

Мақалаларды рәсімдеу тәртібі

Мақаланың 1-ші парағында жоғарғы сол жақ бұрышында FTAXP - ғылыми-техникалық ақпараттың халықаралық рубрикаторы, одан кейін ЭОЖ - әмбебап ондық жіктеу көрсетіледі. FTAXP - <http://www.grnti.ru/> сайтында анықталады. ЭОЖ - <https://teacode.com/online/udc/> сайтында анықталады.

Төменде бір жолдан кейін ортасында бас әріптермен мақала атауы қазақ, орыс және ағылшын тілдерінде орналастырылады. Әрі қарай бір жолдан кейін ортасында автор (-лар) туралы толық мәлеметтер (үш тілде) көрсетіледі. Төменде бір жолдан кейін мақаланың негізгі мазмұнын ашатын аннотация (4-6 сөйлем, 11 шрифт) және қазақ, орыс және ағылшын тілдерінде кілт сөздер немесе сөз тіркестері (5-7 сөз) жазылады.

Автор (-лар) туралы мәліметтердің ішінде Т.А.Ә. толықтай (қалың қаріппен), ғылыми дәрежесі, атағы, лауазымы, ұйымның толық атауы, ұялы немесе үй телефон нөмірі, толық жұмыс немесе үй мекенжайы (пошта индексі көрсетілген) және электрондық пошта болуы тиіс.

Одан әрі төмендегі бір жолдан кейін мақаланың негізгі мәтіні (12 қаріппен) орналастырылады.

Әдебиетке сілтемелер төртбұрышты жақшада беттері (егер бар болса) көрсетілген сандармен ресімделеді. Дереккөздер және пайдаланылған ғылыми әдебиеттер (монографиялар, мақалалар, тезистер, авторефераттар, интернет-ресурстар және т.б.) мақаланың соңында «Әдебиеттер тізімі» бөлімінде олардың мәтінде тізбектелген ретімен келтіріледі. Әдебиеттер тізімінде тек мәтінде сілтеме берілетін дереккөздер ғана, мәтінде пайда болуына қарай дереккөздердің нөмірленуі тиіс. Барлық библиографиялық деректер мұқият тексерілуі тиіс. Ұсынылатын әдебиеттер саны: 7-15 дереккөзі.

Әдебиеттер тізімі екі тілде ұсынылады: мақала жарияланған тілде және жеке блокпен ағылшын тілінде (References). Ағылшын тіліндегі блокта әдебиеттер тізімі латын әліпбиін қолдана отырып орыс тіліндегі дереккөздерінің түпнұсқа мәтінін сақтап және транслитерация алфавитін пайдалана отырып көрсетіледі. Егер мақала ағылшын тілінде жарияланса, онда әдебиеттер тізімі тек ағылшын тілінде беріледі.

<http://www.translit.ru/> сайтында әртүрлі жүйелерді пайдалана отырып, орыс мәтінін латын әліпбиіне транслитерациялау бағдарламасын тегін пайдалануға болады. Түрлендірілген әдебиеттер тізімінің әр нөмірінің соңында дөңгелек жақшада осы дереккөздің түпнұсқа тілін ағылшын тілінде көрсету керек. Мысалы, (in Russian), (in Kazakh). Мақаланы ресімдеу <http://www.higheredu.kz> сайтында көруге болады.

Мәтінде сөздерді қысқартуға болмайды, жалпы қабылданғандардан басқа (ТМД, ФЗИ, ЮНЕСКО). Аббревиатуралар мәтінге тек олар алғаш рет толық ашып аталғаннан кейін ғана жазылады. Мысалы, Болон процесі және академиялық ұтқырлық орталығы (бұдан әрі-БПЖАҰО).

Суреттер анық, фотосуреттер – жоғары сапалы, диаграммалар – Word бағдарламасы үйлесімді кез келген форматта болуы тиіс.

Сурет астындағы жазу қысқа, бірақ мазмұны бойынша (11 қаріптен) болуы тиіс. Егер сурет басқа басылымнан келтірілсе, оған сілтеме баспа басылымына сілтемеге ұқсас ресімделеді.

Кестелерді, суреттерді, диаграммаларды мәтінде еске салғаннан кейін орналастыру қажет. Кестелер көрнекті және атауы, реттік нөмірі болуы тиіс. Бағандардың мазмұны олардың атауына сәйкес келуі тиіс. Кестенің ішіндегі барлық деректер 11-ші қаріппен енгізілуі тиіс. Ұсынылатын кесте өлшемі - 1 беттен аспауы керек.

УВАЖАЕМЫЕ АВТОРЫ!

Приглашаем принять участие в размещении в нашем журнале своих материалов, посвященных актуальным проблемам в области высшего и послевузовского образования.

Журнал «Қазақстанның жоғары мектебі. Высшая школа Казахстана» осуществляет публикацию научных и практических статей по следующим направлениям:

- Казахстан в Болонском процессе;
- Обеспечение качества высшего образования;
- Интернационализация высшего и послевузовского образования;
- Инновации в обучении и преподавании;
- Цифровизация высшего образования.

К публикации в журнале принимаются научные статьи, сообщения о конференциях, работе диссертационных советов, рецензии.

Журнал издается ежеквартально на казахском, русском и английском языках. За достоверность и значимость научных результатов и актуальность научного содержания работ, включая случаи выявления плагиата, ответственность несут авторы.

Статьи, поступившие в редакцию, проходят процедуру двойного «слепого» рецензирования. Рецензирование является закрытым для рецензентов и для авторов статей. В случае, когда рецензент указывает на необходимость внесения поправок в статью, автору в течение трех дней необходимо откорректировать и отправить обновленный материал в редакцию. Статьи, получившие положительную оценку рецензентов, отправляются на обсуждение и утверждение к публикации в редколлегию журнала. Статьи, имеющие отрицательную рецензию к повторному рассмотрению не принимаются.

Представляя текст работы для публикации в журнале, автор гарантирует, что подаваемая статья не находится на рассмотрении в другом научном издании. Автор обязан надлежащим образом оформить все заимствования текста, таблиц, схем, диаграмм, иллюстраций. Использование чужого текста, воспроизведение цитат без указания автора, изменение результатов других исследований, плагиат в любой форме неприемлемы. Оригинальность текста должна составлять не менее 70%. В случае обнаружения плагиата, редколлегия имеет право отклонить статью от публикации и отказать автору в приеме очередной статьи.

Авторы должны с уважением и с пониманием относиться к работе редакции и рецензентов, своевременно устранять указанные недостатки.

Требования к написанию статей

Статьи должны быть актуальными, иметь высокий научный уровень, хороший стиль изложения, без длинных введений и повторов.

Прием статей осуществляется в электронной форме на e-mail: a.shukurova@n-k.kz. Редакция не производит прием печатных рукописей.

Для публикации принимается ранее неопубликованный материал на казахском, русском или английском языках в формате Microsoft Word. Общий объем одной статьи от 5 до 10 страниц формата А4, шрифт Times New Roman, кегль 12, интервал одинарный, абзацный отступ – 1 см, поля со всех сторон по 2 см, выравнивание – по ширине. Количество авторов не должно превышать трех человек на одну статью. К публикации в номер принимается не более двух статей от одного автора (включая материалы, подготовленные в соавторстве).

Допускается наличие таблиц, формул и рисунков по тексту, количеством не более пяти единиц. Рисунки размещаются в самом тексте статьи, должны быть высокого качества, а также содержаться в отдельной папке в формате JPEG. Обязательно наличие подрисуночных подписей

и подписей к таблицам в виде: “Рисунок. 1. Название рисунка”, “Таблица. 1. Название таблицы”. Не нумеруются таблица или рисунок, если они в тексте единственные.

Редакция оставляет за собой право на корректировку материала под печатный формат без искажения первоначального смысла. Авторский материал не возвращается.

Порядок оформления статей

В верхнем левом углу на 1-ой странице статьи указывается МРНТИ – международный рубрикатор научно-технической информации, далее УДК - универсальная десятичная классификация. МРНТИ определяется на сайте: <http://www.grnti.ru/>. УДК определяется на сайте <https://teacode.com/online/udc/>.

Ниже через строку по центру заглавными буквами размещается название статьи на казахском, русском и английском языках. Далее через интервал ниже по левому полю фото автора (-ов) и сведения об авторе (-ах) полностью (на трех языках). Еще через строку ниже следуют аннотация, раскрывающая основное содержание статьи (4–6 предложений, 11 шрифт) и ключевые слова или словосочетания (5–7 слов) на казахском, русском и английском языках.

Сведения об авторе (-ах) статьи, которые должны содержать: Ф.И.О. полностью (жирным шрифтом), учёная степень и звание, должность, полное название организации, полный рабочий или домашний адрес (с указанием почтового индекса), e-mail, номер рабочего, домашнего или мобильного телефона.

Далее через строку ниже помещают основной текст статьи (12 шрифт).

Ссылки на литературу оформляются числами в квадратных скобках с указанием страниц (если есть). Источники и использованная научная литература (монографии, статьи, тезисы, авторефераты, интернет-ресурсы и т. д.) приводятся в конце статьи в разделе «Список литературы» в порядке последовательного их упоминания в тексте. Список литературы должен содержать только те источники, на которые даются ссылки в тексте, нумерация источников – по мере появления в тексте. Все библиографические данные должны быть тщательно выверены. Рекомендуемое количество литературы: 7-15 источников.

Список литературы предоставляется на двух языках: языке публикации статьи и отдельным блоком на английском языке (References), дополнительно с указанием русскоязычных источников на латинице с сохранением текста оригинала и использованием алфавита транслитерации. Если статья публикуется на английском языке, то список литературы приводится только на английском языке.

На сайте <http://www.translit.ru/> можно бесплатно воспользоваться программой транслитерации русского текста в латиницу, используя различные системы. В конце каждого номера преобразованного списка литературы нужно указать в круглых скобках оригинальный язык данного источника, на английском языке. Например, (in Russian), (in Kazakh). Образец оформления статьи Вы можете посмотреть на сайте: <http://www.higheredu.kz>.

Сокращения слов не допускаются, кроме общепринятых (СНГ, НИИ, ЮНЕСКО). Аббревиатуры включаются в текст лишь после их первого упоминания с полной расшифровкой. Например, Центр Болонского процесса и академической мобильности (далее – ЦБПиАМ).

Рисунки должны быть чёткими, фотографии – высококачественными, диаграммы – в любом формате, совместимом с Word.

Подрисуночная подпись должна быть лаконичной, но ёмкой по содержанию (11 шрифт). Если рисунок приводится из другого издания, ссылка на него оформляется аналогично ссылке на печатное издание.

Таблицы, рисунки, диаграммы необходимо располагать после упоминания. Таблицы должны быть наглядными, иметь название, порядковый номер. Содержание граф должно соответствовать их названию. Все данные внутри таблицы должны быть введены 11 шрифтом. Рекомендуемый размер таблицы – не более 1 страницы.

DEAR AUTHORS!

You are welcome to take part in publishing your materials in our journal on topical issues in the field of higher and postgraduate education.

The «Қазақстанның жоғары мектебі. Высшая школа Казахстана» (Higher School of Kazakhstan) journal publishes scientific articles on the following topics:

- Kazakhstan in the Bologna Process;
- Quality Assurance of Higher Education;
- Internationalization of Higher and Postgraduate Education;
- Innovations in Teaching and Learning;
- Digitalization of Higher Education, etc.

Scientific articles, news on conferences, dissertation councils work, reviews are accepted for publication in the journal.

The publication languages of the journal are Kazakh, Russian and English. The authors are the only responsible for the accuracy and significance of scientific results and the relevance of the content of the papers, including the detection of plagiarism.

Articles submitted for publication are subject to the process of “double-blind” review. Peer review is closed to reviewers and authors. In the case when the reviewer highlights the need to correct the article, the author must update and send the material to the editorial office within three days. Papers that have received a positive from reviewers are sent for discussion and approval for publishing by the editorial board of the journal. Articles with a negative review are not accepted for reexamination.

By submitting the paper for publication in the journal, the author guarantees that the submitted article is not under consideration for publishing in another scientific issue. The author must properly design all borrowing text, tables, charts, diagrams, figures. Using someone else’s text, reproducing quotes without specifying the author, changing the results of other studies, any form of plagiarism are prohibited. The authenticity of the text should be at least 70%. In case of detection of plagiarism, the editorial board has the right to reject the article and refuse the author in submitting another article.

Authors should treat the work of the editors and reviewers with respect and understanding, and promptly address the indicated shortcomings.

Requirements for paper writing

Articles should be currently important, have a high scientific level, good narrative style, without long introductions and repetitions.

The papers should be sent to the editorial office in electronic form by e-mail: a.shukurova@n-k.kz. The editors do not receive printed manuscripts.

The articles must be previously unpublished material in Kazakh, Russian or English languages, in Microsoft Word format. The total volume of the article is from 5 to 10 pages in A4 format, 12 pt. Times New Roman font, single spacing, 1 cm paragraph indent, 2 cm margins on all sides, alignment - in width. The number of authors should not exceed three people per article. No more than two papers from one author (including materials prepared in co-authorship) are accepted for publication in the issue.

The presence of tables, formulas, and figures in the text in the number of not more than five units is acceptable. Figures are placed in the text of the article, must be of high quality, and also be contained in a separate folder in JPEG format. The presence of figure captions and tables names in the form of: “Fig. 1. The name of the figure”, “Tab. 1. The name of the table. No table or figure is numbered if they are the only ones in the text.

The editorial office reserves the right to correct the text for the printed format without distorting the original meaning. Author’s material is not returned.

Procedure for paper design

In the upper left corner on the 1st page of the article, international rubricator for scientific and technical information (IRSTI) and the universal decimal classification (UDC) code is indicated. IRSTI is determined on the website <http://www.grnti.ru/>. UDC is determined on the website <https://teacode.com/online/udc/>.

Below through the line in the center capital letters the title of the article in Kazakh, Russian and English languages is placed. Then after the interval below on the left field the author's photo (s) and information about the author(s) (in three languages) in full. Another line below is an abstract that reveals the main content of the article (4-6 sentences, 11 pt. font) and keywords or phrases (5-7 words) in Kazakh, Russian and English.

Information about the author(s) of the article should contain the followings: full name (in bold type), academic degree and title, position, full name of the organization (body), full work or home address (with postal code), e-mail, work, home or mobile phone number.

Next, through the line below, the main text of the article is placed (12 pt. font).

References to the literature are arranged in numbers in square brackets with the indication of the pages (if available). The list of sources and used scientific literature (monographs, articles, theses, author's abstracts, Internet resources, etc.) is given at the end of the article in the "References" section in order of their consecutive mention in the text and should contain only those sources that are presented in the text, the numbering of sources - as they appear. All bibliographic data should be carefully verified. Recommended literature amount: 7-15 sources.

References are provided in two languages: the language of publication of the article and a separate block in English (References), additionally with an indication of Russian-language sources in the Latin alphabet with preservation of the original text and the use of the transliteration alphabet. If the article is published in English, then the list of references is given only in English.

The website <http://www.translit.ru/> provides the program of transliteration of the Russian text into the Latin alphabet for free using various systems. At the end of each point of the converted list of references, the original language of this source is indicated in parentheses, in English. For example, (in Russian), (in Kazakh). See the sample paper design on the website: <http://www.higheredu.kz>.

Abbreviations are not allowed, except for generally accepted (CIS, UNESCO). Abbreviations are included in the text only after their first mention with full decoding. For example, the Bologna Process and Academic Mobility Center (hereinafter referred to as BPAMC).

Figures should be sharp, photos - in high quality, diagrams - in any format compatible with Word.

The caption should be concise, but capacious in content (11 pt. font). If a figure is from another edition, the link to it is made out in the same way as the link to the printed edition.

Tables, figures, diagrams should be placed after the mention in the text. Tables should be demonstrative, have a name, a sequence number. The content of the columns should match their name. All data inside the table are in 10 pt. font. The recommended size of the table is no more than 1 page.

EDITORIAL BOARD

YERKIN SADYKOV

Director of the Bologna Process and Academic Mobility Center, PhD in economics, professor

GULVIRA MUSSABEKOVA

Deputy Head of the Bologna Process and Academic Mobility Center, Candidate of Pedagogical Sciences

ADLET TOIBAEV

Director of the Department of Higher and Postgraduate Education of the Ministry of Education and Science of the Republic of Kazakhstan, Candidate's degree in Pedagogy, Associate Professor

AMANTAI NURMAGAMBETOV

Adviser of the Director of the Bologna Process and Academic Mobility Center of the Ministry of Education and Science of the Republic of Kazakhstan, Doctor of Science in Political Science, Professor

SERIK OMIRBAYEV

Vice Rector for Strategy and Quality Assurance of the Astana IT University, Doctor of Science in Economics, Professor

DARKHAN AKHMED-ZAKI

Rector of the Astana IT University, Doctor of Science in Engineering, Professor

BAIBA RAMINA

Director of the Academic Information Centre of Latvia

ALESSANDRO FIGUS

Vice Rector for International relations and Erasmus institutional coordinator at International Institute of Management IMI-Nova (Moldova)

WEIXING SHAN

Director of College of Agronomy, Academy of Agricultural Sciences, Northwest A&F University (P.R.C.) PhD, Professor

Executive editor

ASSEL SHUKUROVA

Project manager of the Bologna Process and Academic Mobility Center of the Ministry of Education and Science of the Republic of Kazakhstan

The owner:

Bologna Process and Academic Mobility Center of the Ministry of Education and Science of the Republic of Kazakhstan. Certificate No. 15650-Ж of November 5, 2015 on registration, rediscount of periodical printed publication and informational agencies of the Committee for Communication, Informatization and Information of the Ministry for Investments and Development of the Republic of Kazakhstan (primary registration – Certificate No. 13306-Ж of January 25, 2013).

Design, layout and printing:

Public Association Voluntary society of disabled people «Вектор надежды» 117, Louis Pasteur Str., Nur-Sultan, 010000, Republic of Kazakhstan
Phone: +7 7172 524 125,
Email: astanaks@mail.ru

The journal is published quarterly in Kazakh, Russian and English languages

* The authors are responsible for the content of the articles

CONTENTS

KAZAKHSTAN IN THE BOLOGNA PROCESS

Ewa Wietsma-Lacka, Tlektes Yespolov, Marina Alexeyeva.

Academic Mobility with the Kazakhstan academic community- experience from ERASMUS Mundus CASIA projects 4

QUALITY ASSURANCE OF HIGHER EDUCATION

Saule Alimbaeva.

Scientific and educational ecosystem Taraz Regional University named after M.Kh. Dulati 11

Gulzamira Baubekova, Dinara Tuspayeva.

The role of Turkic civilisation in the development of education in Central Asia 16

Raushan Dosmagambetova,

Viktor Riklefs, Gulshat Kemelova. Ensuring the quality of medical education in a pandemic context 22

INTERNATIONALIZATION OF HIGHER AND POSTGRADUATE EDUCATION

Gul Khan Nuradin, Nazim Duisenova, Gulnur Isabekova.

Features of intercultural adaptation and multiculturalism of students to the new learning environment 28

INNOVATIONS IN EDUCATION AND TEACHING

Olzhas Kalaganov.

Formation communicative competence of students as a future managers of hotel industry 39

Zhanna Ospanova, Balkadisha Ardabayeva.

Motivation as an important component of planning an effective session 44

DIGITALIZATION OF HIGHER EDUCATION

Rinat Iskakov, Sergey Khrushchev.

How to do a right choice of a learning management system? 50

KALEIDOSCOPE OF EVENTS 56

Information for authors 58

www.enic-kazakhstan.kz

